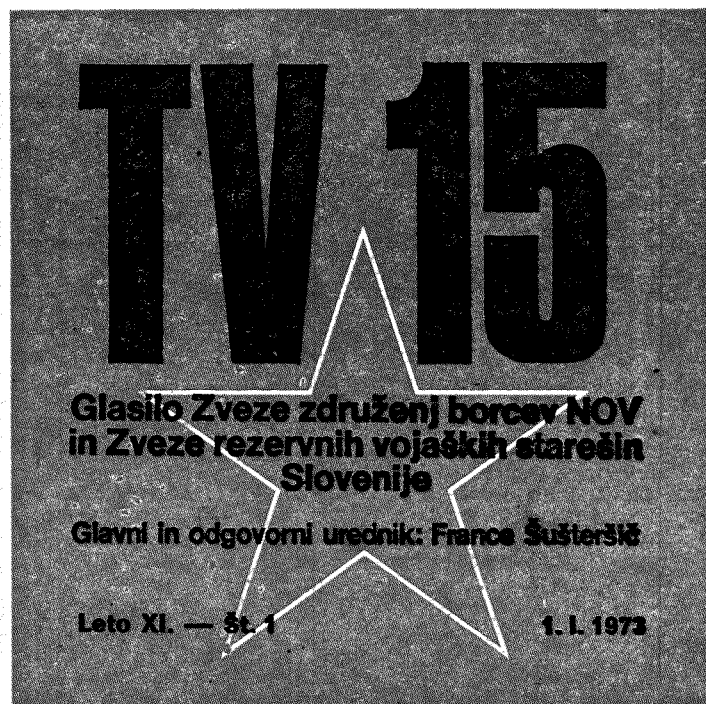
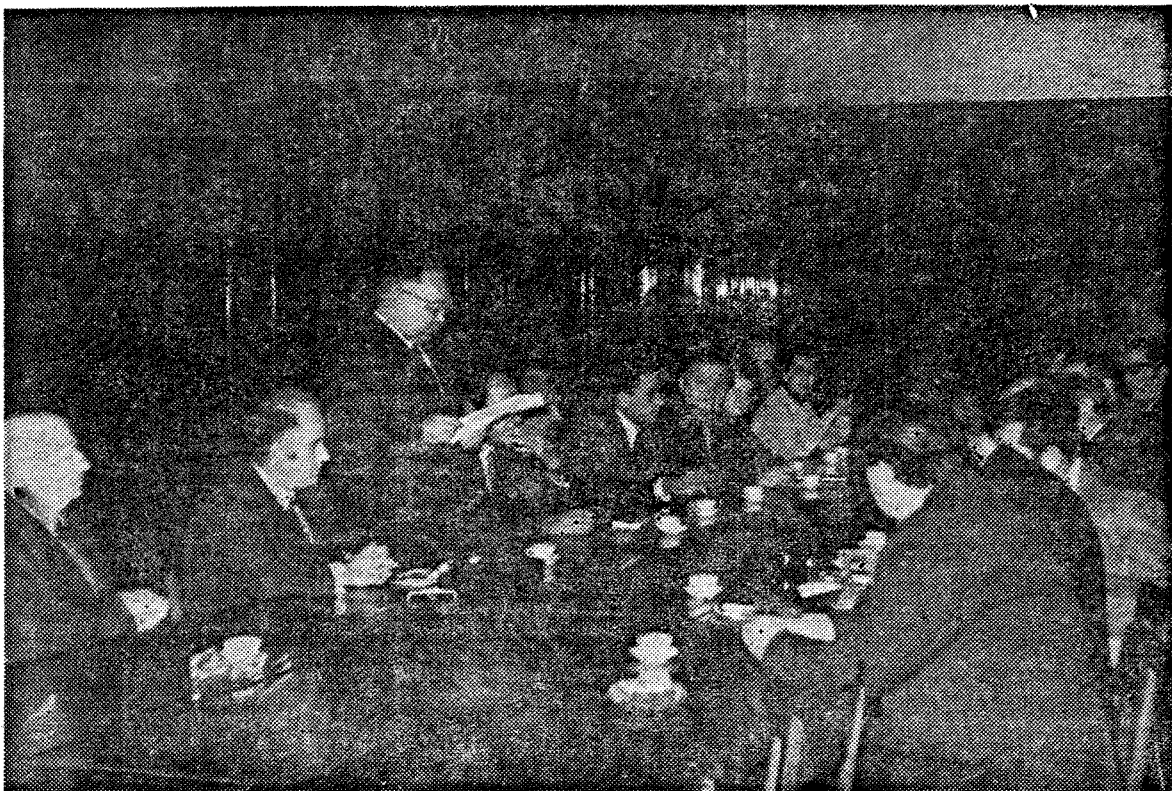

Posnetek s slavnostne seje uredniškega odbora »TV-15«

Misli in spodbude ob desetletnici

NA SLAVNOSTNI SEJI UREDNIŠKEGA ODBORA JE »TV 15« PREJEL OD RO ZRVS SLOVENIJE ZLATO PLAKETO

Pred tremi dnevi je bila slovesna seja uredniškega odbora TV-15, posvečena desetletnici izhajanja našega lista. Poleg običajne sestave uredniškega odbora so se je udeležili mnogi drugi javni delavci in predstavniki organizacij, ki negujejo revolucionarne tradicije in pripravljenost na splošni ljudski odpor, s predsednikom Zveze združenj borcev NOV Slovenije Jankom Rudolfom na čelu. Na dnevnem redu je bilo poročilo glavnega in odgovornega urednika Franceta Šušteršiča ter razprava po poročilu.

TV-15 je nastal po združitvi Zveze borcev NOV, Zveze vojaških vojnih invalidov in Zveze rezervnih oficirjev in podoficirjev Slovenije. Prvič je izšel konec leta 1962 z datumom 1. januar 1963. Prvo leto je izhajal kot štirinajstdnevnik, velik odziv, katerega je TV-15 doživel zlasti na podeželju, pa je omogo-

čil, da je lahko začel že naslednje leto izhajati kot tednik. Uredništvo se je pri izdajanju lista srečalo z mnogimi težavami, ki pa jih je z vztrajnim delom in revolucionarno odločitvijo zmerraj prebrodilo. Negovalo je etične vrednote naše revolucije in pripravljenost na splošni ljudski odpor, zavzemalo se za bratstvo in enotnost ter opozarjalo na razne napake v družbi. »Za nas Titovo pismo ni presenečenje, saj smo že zdavnaj nastopili proti deformacijam v družbi in nam je zato pismo v zadovoljenje, da smo bili na pravi poti, pomeni pa nam tudi veliko moralno podporo,« je poudaril France Šušteršič. Med drugim se je posebej zahvalil predsedniku uredniškega odbora Jožetu Borštnarju, ki je uredništvu in listu v kritičnih trenutkih vedno stal velikodušno ob strani.

Med razpravo se je priglasil k besedi Bogdan Osolinik, podpredsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, ki je med drugim dejal: »Desetletnica lista je pomemben dogodek ne le za tovariše iz kolektiva, ki delajo obračun o svojem desetletnem delu, ampak tudi za obe organizaciji, katerih glasilo je. Dovolite mi, da s stališča razvoja in nalog naše organizacije in vloge, ki jo ima pri tem TV-15, prispevam nekaj misli k izčrpnemu poročilu. Vsekakor moramo danes najprej izraziti priznanje uedništvu, njegovemu glavnemu uredniku in njegovim sodelavcem za pomembno družbenopolitično delo, ki so ga opravili z dosedanjim urejanjem lista. Že samo dejstvo, da je list dosegel poprečno več kot 45.000 naročnikov v zadnjih desetih letih, je znak, da je našel dober stik s članstvom naše organizacije in da je v njenem življenju in delovanju opravljal pomembno poslanstvo. Podčrtati je treba še drugo dejstvo, da je uredništvo opravljal to delo kot eno najmanj številnih uredništev med jugoslovanskimi in slovenski-

mi tedniki. Kot smo slišali, uredništvo ni nikdar imelo več kot 6 članov, kar kaže, da so njegovi sodelavci vložili v svoje delo veliko požrtvovanja in osebne zavzetosti.

Drugi sklep, ki ga lahko opremo na poročilo tovariša Šušteršiča pa tudi na naše lastne ocene kot bralci lista, je sodba, da je list po svoji vsebini uspešno opravljal naloge, ki mu je bila zaupana pred desetimi leti. Že samo ime, ki ga je list dobil ob ustanovitvi, je simbolično izražalo namen, ki ga je tedanje predsedstvo imelo z ustanovitvijo lista. Kakor je nekoč bila TV-15 osrednja kurirska postaja, ki je bila stedišče zvez iz vse Slovenije in simbol povezanosti med vojaškimi in političnimi organizacijami na terenu z osrednjim vojaškim in političnim vodstvom na Rogu, tako naj bi tudi list s tem imenom v življenju naše organizacije predstavljal nekakšno komunikacijsko središče, ki bi povezovalo članstvo z vodstvom ter odsevalo vse tisto, kar se v Zvezi združenj borcev NOV dogaja najpomembnejšega in najaktualnejšega. To seveda ni bila lahka naloga. Glavna vsebinska odlika našega lista je vsekakor ta, da se je v razumljivem in prijetnem jeziku, z razumevanjem misljenja in čustvovanjem bivših borcev znal približati članstvu naše organizacije.

Tudi to, da je v zadnjih letih začel širiti krog svojih bralcev na mladino, je treba posebej poudariti in podpreti, saj izraža prizadevanje celotne naše organizacije, da ne le ohranja revolucionarne tradicije, ampak jih tudi prenaša na mlade rodove.

Danes lahko ugotovimo, da je bila osnovna politična usmerjenost lista v skladu z vlogo naše organizacije, da je bil TV-15 glasnik bratstva in enotnosti naših narodov ter povezovanja z borčevskimi organizacijami iz vse Jugoslavije. To danes ugotavljamo s toliko večjim zadovoljstvom, ker so dogodki potrdili pravilnost te usmeritve in omogočili odločen spopad z nasprotnimi pojavi. Zato za nas tudi ni bilo dileme, kako sprejeti Titovo pismo in v kakšni smeri naravnati svoje delovanje v sedanjih preizkušnjah naše družbe. Seveda, vse te značilnosti in odlike naše lista ne pomenijo, da ni bilo nobenih pomanjkljivosti ali pa da si ne bi želeli včasih, da bi naše glasilo postalo vsebinsko še bogatejše, aktualnejše in še izraziteje povezano s tem, kar preživlja naša organizacija oziroma njeno

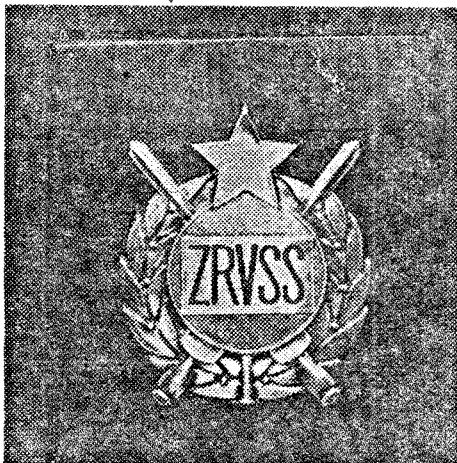
članstvo. No, če upoštevamo še to, da so bila denarna sredstva za izhajanje lista omejena, da se je moralo uredništvo marsikdaj bojevati z gmotnimi in drugimi težavami, moremo biti zadovoljni z desetletnim obračunom našega lista in mu lahko izrazimo le svojo željo, da bi se v prihodnje razvijal ob še večji podpori vse naše organizacije.

Kaj naj bi naša organizacija kot tudi Zveza vojaških starešin lahko storili za svoje glasilo TV-15? Predvsem menim, da bi morali storiti več za razširjanje našega lista. Sedanja naklada 42.000 ni majhna, vendar ne smemo dopustiti, da bi se še nadalje zniževala, čeprav vemo, da mnogi bivši borci odhajajo. Mrtvaška kosa nas vse hitreje redči. Vendar se mora naš list ukoreniniti ne le med bivšimi borci, temveč tudi v njihovih družinah, med njihovimi otroci in med mladino sploh. Mora ostati vez z nekdajnimi partizanskimi kraji in sploh z vsemi, ki jim je razumsko in čustveno blizu naš osvobodilni boj. Razširitev kroga naročnikov zahteva seveda nadaljnje vsebinsko izpolnjevanje in prilagajanje lista. To je predvsem naloga uredništva. Zahteva pa tudi nenehno prizadevanje celotne naše organizacije. Ne sme biti nobenega občnega zbora, na katerem se ne bi vprašali, kako beremo naše glasilo, saj smo storili za njegovo razširjanje in kaj še lahko ukrenemo. Moremo ponovno težiti, da dosežemo naklado 50.000. To ni

Nadaljevanje na 3. strani

V novem letu 1973 želimo obilo zdravja in delovnih uspehov vsem članom Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin, vsem naročnikom in bralcem »TV-15«.

RO ZZB NOV Slovenije
RO ZRVS Slovenije
Uredništvo in uprava
»TV-15«

Zlata plaketa ZRVS Slovenije, ki jo je prejelo naše uredništvo

besede in dejanja

SOCIALNE RAZLIKE

Ze površna analiza dejavnosti organizacij in članstva ZK pokaže, da so socialne razlike v središču vseh razprav. Glavnih izvorov le-teh ne bo mogoče odpraviti ali oslabiliti čez noč, zato nas čakajo še hude preizkušnje, ki jih bodo izrabljali razni socialni demagogi. Ne kateri nalašč terjajo hrupne in nagle rešitve, čeprav vedo, da te v današnjih razmerah niso mogoče. S tem žarišča socialne politične napetosti še podpirajo. Predvsem moramo imeti pred očmi dejstvo, da izvori socialnih razlik niso vedno isti kot niso enaki razlogi, zakaj so ti »borci« proti deformacijam tako glasni.

NE ILUZIJI

Na sestankih na terenu so opozarjali na to, da je sedaj ustvarjeno ugodno ozračje za množično politično akcijo in razgibano družbeno življenje in da je prav tako ugodno tudi za socialno demagogijo, politikanstvo, karizem. Ne smemo si dovoliti, da bi si kdorkoli delal iluzije, iz katerih se kaj lahko izcimijo težave in nesporazumi zaradi neuresničenih pričakovanj in čakanja, da se bodo stvari urejale same po sebi. Vsakdo na delovnem mestu in v družbenopolitičnem delovanju bo moral storiti sam, nikogar ni, ki bi njegove naloge opravil namesto njega.

DRAGA DARILA

Podpiramo prizadevanja SDK za izpopolnitev evidenc in takšne spremembe

predpisov, ki bodo omogočale sproten vpogled v vse vrste stroškov, ki nastajajo pri poslovanju delovne organizacije. Doslej SDK tega ni mogla celovito in hitro, dosledno kontrolirati in tako so se dogajale podobne stvari, kot so jih sedaj odkrili v Elektromontaži, kjer si je ob 15-letnici obstoja podjetja 80 delavcev razdelilo darila v vrednosti 560 do 5710 dinarjev — v skupni vrednosti 83.213 dinarjev in so tako z naročilnicami kupovali vse od ročnih ur do lestencev, fotokamer in televizorjev.

VARČEVANJE

Akcije za varčevanje morajo biti široke, ne samo, da se odpovemo novoletnim nagradam, varčevanje moramo razširiti na vsa področja gospodarjenja in poslovne politike in mora v bistvu po-

meniti odkrivanje notranjih rezerv. Torej to ne more biti kampanja, temveč moramo spremeniti celoten način gospodarjenja. Napovedati moramo vojno razpisništvo na vseh ravneh, nepotrebnim izdatkom, neodgovornemu odnosu do družbenih sredstev.

JAVNOST DOHODKOV

Javnost dohodkov — to mora biti priložnost za vsakogar, da prikaže svoj dohodek kot nagrado za svoje delo in prizadevanje, kot nekakšno družbeno verifikacijo resničnih sposobnosti in vrednosti. Hkrati pa nudi javnost osebnih dohodkov tudi možnost, da ljudje ocenijo tiste primere, kjer je dohodek v očitnem nesorazmerju z delom in ustvarjalnostjo. ... iz referata Franca Setinca na 31. seji CK ZKS

● **Predsednik republike Tito je po-
slal ob ustanovitvi južnovietnamske os-
vobodilne fronte brzojavno čestitko**
predsedniku prezidija CK osvobodilne
fronte. Predsednik ZIS Djemal Bijedić
pa je poslal brzojavno čestitko pred-
sedniku začasne revolucionarne vlade
republike Južni Vietnam. V obeh čes-
titkah je izražena želja po dokončni
zmagi pravične borbe ljudstva Južnega
Vietnama za svobodo in neodvisnost
svoje domovine. — V okviru tradicio-
nalnega tedna solidarnosti za pomoč
Južnemu Vietnamu je predsednik sveta
Zveze sindikatov Dušan Petrović izročil
odpravniku poslov veleposlaništva za-
časne revolucionarne vlade republike
Južnega Vietnama skromen denarni pris-
pevek, ki ga delavci Jugoslavije pošil-
jajo svojim vietnamskim tovarišem.

● **Pred dnevom JLA je zvezni sekre-
tar za narodno obrambo, armadni gene-
ral Nikola Ljubičić, govoril o nekaterih**
vojaških aspektih sedanjega političnega
položaja na svetu, graditvi JLA, poseb-
no pa o rezultatih, ki so bili doseženi v
uresničevanju koncepcije splošne ljud-
ske obrambe. V zvezi s stanjem v Evro-
pi je Ljubičić ugotovil, da je danes Ev-
ropa celina, na kateri je koncentrirano
največ vojaških enot, in da obstajajo
težnje, da se ta koncentracija še pove-
ča. Zemljepisni položaj Jugoslavije v
Evropi je tak, da bi vsaka sprememba
na prostoru Jugoslavije resno vpliva-
la na spremembe odnosov sil na tem
delu sveta. V tej luči je treba gledati
na gonjo, ki se zadnje čase izvaja, na
primer tudi na gonjo na Koroskem pro-
ti Jugoslaviji. Poleg tega je Jugoslavija
tako važen člen v verigi sredozemskega
področja, da se vsak, ki bi povlekel to
verigo, ne bi mogel izogniti Jugoslaviji.
To so med drugim pokazali manevri
Podgora 72, ko je v Jadransko morje
in proti Trstu plulo več tujih vojni-
skih ladij, čeprav so bili vsi sosedje o
teh manevrih vnaprej obveščeni. JLA se
stalno oborožuje s sodobnimi obramb-
nimi sredstvi. Domača industrija je tu-
di v stanju, da proizvaža sodobna vo-
jna sredstva. Strategija JLA temelji na
celotni družbeni koncentraciji vsega
potenciala, ljudskega in materialnega,
taktika pa na izkušnjah NOV, kar po-
meni točki sovražnika povsod in isto-
časno obvezati svoje sile in prebival-
stvo. V primeru napada na Jugoslavijo
napadalcev ne bo pričakalo samo ne-
kaj milijonov oboroženih ljudi, temveč
vseh 20 milijonov Jugoslovancev. S tem
dajemo na znanje vsem, ki imajo neka-
tere načrte proti nam, da se jim napad
ne bo izplačal.

● **Avstrijski zunanji minister Kir-
chschläger je izjavil, da je ministrski**
svet izrazil veliko presenečenje ob zad-
njih izjavah jugoslovanskega sekretarja

VIETNAMSKA PARTIZANKA. To razgled-
nico nam je poslal eden izmed naših na-
ročnikov in na njeni hrbtni strani voščilo:
Srečno, veselo in zdravja polno novo leto
1973 z željo, da bi bil mir, da se ne bi nik-
dar več ponovilo to, kar smo občutili na
svoji koži. Zalostno pa je to, da danes Vi-
etnamci prelivajo svojo kri, kot smo jo mi
pod Hitlerjem in Mussolinijem, da jih ubi-
jajo Amerikanci, ki jih Indokina nič ne bri-
ga. — Razglednico je izdal republiški od-
bor za pomoč žrtvam imperialistične agre-
sije.

OBVESTILO NAROČNIKOM

Zaradi noveletnih praznikov »TV
15« prihodnji teden ne bo mogel
iziti. Naslednja številka izide v če-
trtek, 11. januarja.

Uredništvo

ja za obrambo armadnega generala Lju-
bičića. Povedal je tudi, da še niso dolo-
čili roka za odgovor na obe jugoslo-
vanski noti o odnosih med obema drža-
vama. Tudi kancler Kreisky je izrazil
zaskrbljenost in dejal, da razume zaskr-
bljenost Jugoslavije za svojo manjšino,
da pa ne more sprejeti izjav, kot jih je
dal sekretar Ljubičić. Govoril je tudi o
150 tisoč Jugoslovanceh, ki so trenutno
zaposleni v Avstriji, kar je izzvenelo kot
neprikrita grožnja.

● **Predsednik SFRJ in ZKJ Josip**
Broz Tito je poslal generalnemu sekre-
tarju CK KP SZ Leonidu Brežnjevju in
predsedniku prezidija vrhovnega sovje-
ta ZSSR Nikolaju Podgornemu nasled-
nje sporočilo: »V zvezi s 50-letnico usta-
novitve ZSSR pošiljam s posebnim za-
dovoljstvom centralnemu komiteju KP
SZ, vrhovnemu sovjetu ZSSR, komu-
nistom, delavcem in vsem narodom pri-
jateljske Sovjetske zveze, najpriščneje-
še čestitke v imenu komunistov, delav-
skega razreda in narodov socialistične
Jugoslavije. Z zmago velike oktobrske
revolucije pod vodstvom Lenina in KP
SZ ter ustanovitvi prve države delav-
cev in kmetov je socializem postal
stvarnost. S tem je bila odprta pot za
uresničevanje zgodovinskih idealov in
teženj delavskega razreda ter vseh na-
rodov sveta. Prvič v zgodovini je de-
lavske razrede neke države vzel oblast
v svoje roke... Ob koncu pa tova-
riš Tito pravi: »Ko se zavzemamo za
vsestransko in enakopravno sodelovanje
z vsemi državami, se posebej veselimo
krepitve sodelovanja med SFRJ in
ZSSR, med ZK Jugoslavije in KP Sov-
jetske zveze.«

● **V Bonnu so se končali tridnevni**
pogovori med delegacijama SFRJ in
ZR Nemčije o posojilu. Podpisali so
protokol, ki predvideva, da bo ZRN da-
la Jugoslaviji posojilo v znesku 300 mi-
lijonov mark. To posojilo je poseben
prispevek k dolgoročnemu razvoju go-
spodarskega sodelovanja in zboljšanju
odnosov med Jugoslavijo in ZRN.

● **Namesto da bi podpisali spora-
zum, Amerikanci izvajajo najhujše bom-
bardiranje v zgodovini.** Tudi po šeststo
ameriških letal po ves dan bombardir-
ra najbolj gosto naseljena področja Se-
vernega Vietnama. Samo v enem dnevu
so ameriška letala odvrгла 5000 ton
bomb. Po vsem svetu se množijo pro-
testi proti Nixonovemu poskusu geno-
cida.

● **Zaključni člen odprave načrta**
»Apollo« je opravil svoje poslanstvo. Ve-
soljska ladja »America« je srečno pri-
stala na Tihem oceanu v okviru časov-
nega predvidevanja houstonških znan-
stvenikov. V zvezi z odpravo »Apollo 17«
je ameriški predsednik sicer omenil
prestižni moment raziskovanja vesolja,
toda je pripomnil, da gre pravzaprav še
le za prve korake na poti globljega pre-
učevanja vesolja. Nixon je opozoril, da
se bo začelo prihodnje leto izvajanje
načrta »Skylab«, kateremu bodo sledile
druge pobude, ki predvidevajo tesnejše
sodelovanje med ZDA in Sovjetsko zve-
zo. Izjavil je tudi, da bo sodelovanje po-
trdilo »naše skupno prepričanje, da so
težnje in upi naših dveh narodov moč-
nejši od naših filozofskih nasprotij«.

● **V Berlinu so podpisali temeljni**
sporazum o ureditvi stikov med zvezno
republiko Nemčijo in demokratsko re-
publiko Nemčijo. Dokument sta podpi-
sala državna sekretarja Egon Bahr in
Michael Kohl.

● **Ugandska vlada je nacionalizira-
la čajne plantaže in še osem največjih**
družb v deželi, ki so bile v glavnem
britanskega kapitala. Predsednik Amin
je izjavil, da je to »nadajevanje oziro-
ma druga faza gospodarske vojne, s ka-
tero naj Ugandci dobe gospodarstvo de-
žele v svoje roke. To pa je v Londonu
vzbudilo skrb in razburjenje.

● **V starosti 84 let je umrl letalski**
konstruktor Tupoljev, ki ga štejejo za
očeta sovjetskega letalstva. Po prvi svet-
ovni vojni je lesena letala zamenjal s
kovinskimi; pred štirimi leti je gledal
prvi vzlet nadzvočnega potniškega letala
T-144, ki ga je konstruiral njegov sin.
Za izjemne zasluge je Tupoljev, ki se je
rodil 11. novembra 1888, prejel vrsto
sovjetskih odlikovanj. Od leta 1953 je
bil redni član akademije znanosti.

Da bi bilo bolj človeško

Te dni si vsi ljudje sveta, tudi tisti,
ki usmerjajo njegove politične tokove,
izrekajo običajno, stoletja staro in pov-
sem vsakdanjo človeško željo: Srečno
novo leto.

Toda mi bi raje zaželeli: predvsem
mirno novo leto. In predvsem — bolj
človeško.

To je želja, ki nam jo prišepetujejo
v uho milijoni tistih, ki so v pravkar
iztečenem se letu 1972 doživljali naj-
bolj nečloveško nasilje: narodi Indoki-
ne, ki jih je te dni peklenški uničevalni
stroj vesile skušal spraviti na kolena,
samo zato, ker so hoteli samostojno od-
ločiti o svoji mirni prihodnosti; za-
sužnjeni narodi Afrike, ki so jih te dni
kosili mitraljezi iz portugalskih letal,
samo zato, ker so se hoteli osvoboditi
izpod kolonialnega jarma; narodi Latin-
ske Amerike, Azije, Afrike in drugih ne-
razvitih delov sveta, ki umirajo v svo-
jem vsakdanjem boju za kruh; številni
narodi, narodnosti in narodnostne
manjšine tega sveta, ki jim kratijo os-

kot pripravna demokratična fasada za
ameriško vsiljevanje svoje volje; pogo-
vori med severnovietnamskim predstavi-
nikom Le Duc Thojem in Nixonovim
svetovalcem dr. Kissingerjem so napo-
vedovali skorajšnji podpis mirovnega
sporazuma, pa so se naposled izkazali
kot izgovor za Američane, da se lahko
zatečejo k najbolj brutalnemu nasilju.

Vse napovedi, da bi v minulem letu
lahko uredili nekatera boleča navzkrižja
sodobnega sveta, so se izkazala za ne-
točne: na vietnamska tla pada bolj
smrtonosna toča bomb, kot je kdaj prej
in pod novimi ruševinami umirajo ne-
dolžni ljudje; bližnjevzhodna kriza se
približuje že šestemu letu, kar se naha-
ja v slepi ulici, v katero jo je pahnula
agresivna in osvajaška politika Izraela
ter računi velikih sil; na Severnem Ir-
skem preštevajo že nad šeststo smrtnih
žrtev; v OZN so sprejeli nove resolucije
proti portugalski kolonialni politiki in
proti rasnemu razlikovanju v Južni Af-
riki, toda kolonialisti in rasisti sklepajo
med sabo vojaške sporazume in se ne
menijo za mnenje večine sveta; neraz-
viti svet poziva razvitega na dialog v
čilsko glavno mesto, toda leta skozi
svoja politična očala ne vidi umirajočih
od lakote; terorizem zavzema že tako
mednarodni obseg, da ga sprejemo na
dnevni red zasedanja svetovne organi-
zacije; in v deželi, iz katere izhaja novi
generalni sekretar OZN, sprožijo proti
brezpravni slovenski manjšini najbolj
grobo neofašistično nasilje.

Zato naj bo to leto, ki je pred nami,
res leto strestivne: da namreč vsako
še tako obetajoče sporazumevanje med
velikimi ni moglo in tudi v naprej ne
bo moglo prinesiti svetu pomiritve in
popuščanja napetosti, če ne bo v resnici
upoštevalo tudi enakopravnega glasa
druhih delov sveta — malih, nerazvitih
in predvsem neuvrščenih držav.

Imamo veliko priložnost, da to do-
kažemo: v koledar leta 1973 je vpisanih
nekaj pomembnih mednarodnih srečanj,
ki smo jih ravno mi — in z nami preo-
stali neuvrščeni svet — tako zavzeto pri-
pravljali.

Tu je najprej evropska konferenca
o varnosti, ki naj bi dokončno zarisala
novo podobo tega našega starega kon-
tinenta. Več možnosti je, da bi ta kon-
ferenca lahko obrodila uspeh, po letos
sklenjenih sporazumih med Zahodno
Nemčijo na eni strani ter Poljsko in
Sovjetsko zvezo na drugi, med obema
Nemčijama ter po novih zblizevanjih
med državami Vzhodne in Zahodne Ev-
rope; pogoj za uspeh konference pa je
seveda — in to mi ne pozabimo pou-
dariti — če bo upoštevala nerazrešena
nasprotja na evropskih sredozemskih
obalah, kjer merita svoje moči dve ve-
lesili in kjer tli na Bližnjem vzhodu ne-
varno krizno področje.

Prav tako pomembno bo srečanje ne-
uvrščenih v Alžiru, njihova četrta vr-
hunska konferenca, ki obeta novo spod-
budo za politiko in za načela, ki so se
uveljavila že pri dobri polovici člove-
štva.

Pripravljalni sestanek na to konfe-
renco letos v Georgetownu je pokazal,
da si neuvrščena politika nezadržno uti-
ra pot v najširše plasti svetovne politi-
ke. Neuvrščena skupnost se je še pove-
čala s sprejemom novih članov, med
katerimi sta tudi začasna revolucionar-
na vlada Južnega Vietnama in Sihanu-
kovo osvobodilno gibanje Kambodže,
kar daje neuvrščeni skupnosti novo, re-
volucionarno dimenzijo, pa tudi nove,
večje odgovornosti. Georgetownski se-
stanek je tudi začrtal novo, sodobnejšo
pot neuvrščene politike, ki jo bo alžir-
ska konferenca šefov držav in vlad ne-
uvrščenih držav še utrdila in razširila.

Veliki cilj vseh tistih, ki mislijo ta-
ko kot mi — ki se zavzemajo za pra-
vičnejši, enakopravnejši svet mirnega
sodelovanja med vsemi narodi sveta —
je ta čas solidarnost: moralna, politič-
na in materialna solidarnost z vsemi
narodmi, nad katerimi še vedno izvajajo
najbolj grobo in nečloveško nasilje.

Nismo sami v teh svojih željah. za
nami je večina človeštva, ki so ga brid-
ke izkušnje pravkar minulega leta izu-
čile in bo v prihajajočem novem letu
1973 znalo odločneje nastopiti proti vse-
mu, kar je na svetu nečloveškega in ne-
pravičnega. Zaželim si torej mir: in
borimo se zanj odločno, zavzeto, pred-
vsem pa — človeško.

KOMENTATOR

VSAK TEDEN ENA...

novne narodnostne in človečanske pra-
vice ter sejejo mednje teror, sovraštvo
in nezaupanje: na avstrijskem Koro-
škem, na Bližnjem vzhodu, na sever-
nem Irskem in drugod.

Seveda si je iluzorno obetati, da bo
lahko kratko leto, ki prihaja, razreši-
lo številna nasprotja, ki so se kopiči-
la poprej dolga leta. Toda želja, da bi
ta nasprotja reševali vsaj na bolj člo-
veški način, ne bi smela biti iluzorna,
če nam koledar kaže, da se bližamo tre-
tji četrtini sodobnega, civiliziranega in
tehnoloških dosežkov polnega dvajsete-
ga stoletja. Ali pa bomo še naslednje le-
to znova ugotavljali, da človeštvo za vso
to sodobno civilizacijo še ni bilo do-
volj zrelo, ker jo v prvi vrsti uporablja
za najbolj brutalne in nečloveške name-
ne?

Drugače si tudi ni mogoče razlagati
velikega protislovja pravkar iztečenega
se leta, ko so se po eni strani zaradi
številnih potovanj visokih državnikov
silovito skrčile razdalje med posamezni-
mi najbolj oddaljenimi deli sveta, pa
so po drugi strani nerazviti narodi po
raznih delih sveta umirali od lakote,
ker je svet nanje pozabil; ko so se po
eni strani zaradi obiska vesoljcev na
Mesecu zmanjšale razdalje med Zemljo
in vesoljem, po drugi strani pa so indok-
itajska tla razorali kraterji bomb, ki
so jih stresla letala prav iste države,
iz katere so odpotovali na pot proti zve-
zdam vesoljci.

Lahko rečemo, da je za nami leto
izjalovljenih upov in pričakanj. No-
vo leto, ki je pred nami, bi torej mora-
lo biti leto iztrestivne in spoznanja pra-
vih dimenzij sveta.

Leto razočaranj: obisk ameriškega
predsednika na Kitajskem in v Sovjet-
ski zvezi je obetal vsesplošno popuščan-
je napetosti in pomiritve svetovnih
navzkrižij, pa se je nazadnje izkazal
predvsem kot dobro premišljen predvo-
litni manevar, ki je Nixona znova pripe-
ljal v Belo hišo; pariška pogajanja med
predstavniki DR Vietnama, začasne re-
volucionarne vlade Južnega Vietnama,
saigonskega režima ter ameriške vlade
naj bi privedla do sporazumevanja in
pomiritve, pa so se izkazala predvsem

Misli in spodbude ob 10-letnici

Nadaljevanje s 1. strani

važno samo zaradi političnega vpliva, ki ga organizacija izvaja prek svojega lista, to je nujno tudi zaradi stroškov in cene lista. Stroški papirja in tiska že tako in tako rastejo in če bo padala naklada, se bo morala naročnina podražiti, to pa potem spet povzroči zmanjševanje števila naročnikov in tako se znajdemo v začaranem krogu... Predlagali bomo, da o tem v kratkem razpravljamo tudi predsedstvo republiškega odbora naše zveze.

Druga naloga vse naše organizacije in še posebej republiškega odbora in njegovih delovnih teles je pomoč uredništvu pri obravnavi tistih vprašanj, ki zadevajo življenje naše zveze in njenih članov. Razumljivo je, da za vsebino ne moremo vse odgovornosti naprtiti le uredništvu, ki tako maloštevilno niti fizično ne more biti povsod navzoče, čeprav imajo pomembno vlogo v našem listu tudi dopisniki, ki jih je kar lepo število. Toda vse to še ni dovolj. Vsi ki delujemo v Zvezi združenj borcev na kateremkoli področju, bi se morali čutili odgovorne za to, da problemi, ki jih obravnavamo in stališča, za katera se zavzemamo, pridejo v naš list. Dejstvo pa je, da se dostikrat pogovarjamo za zaprtimi vrati in da se ne potrudimo dovolj, da bi vsaj list, ki je naše glasilo, te razprave prinašal in tako omogočil članstvu naše organizacije ne samo, da bi se z njimi seznanilo, ampak tudi, da bi na ta stališča tudi vplivalo. Vsi bi lahko v tem smislu storili več in naj nas vsaj desetletnica spomni, da ne bi s to obveznostjo čakali spet do nekega novega jubileja.

Tovariš Bogdan Osolnik se je nato povrnil na denarno osnovo lista ter v nadaljevanju poudaril: »Glede na kulturno in obrambnovzgojno vlogo, ki jo opravlja list se nam vsiljuje vprašanje, ali je njegova udeležba v družbenih sredstvih naše republike zadovoljiva in ali tisti, ki s temi sredstvi razpolagajo oziroma odgovarjajo za politiko porabe, dovolj upoštevajo vlogo, ki jo list opravlja. Zdi se nam, da je v naši kulturni politiki še vedno preveč prisotna metoda: vsakemu nekaj, ne pa težnja, podpirati to, kar zasluži glede na širše in trajnejše družbene interese. Mislim, da smo upravičeni se zavzemati, da bi se krog tistih, ki prispevajo k financiranju lista, razširil z vsemi tistimi, ki so zainteresirani za ohranjanje revolucionarnih tradicij in narodno obrambno vzgojo vključno z JLA, štabom za splošni ljudski odpor itd.»

Ob koncu je tovariš Bogdan Osolnik še enkrat čestital uredništvu in zavodu »Borec«, ki list izdajata. V imenu Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije je nato povzel besedo tovariš Franjo Kranjc, ki je v znak priznanja za opravljeno delo na področju obrambne vzgoje prebivalstva in priprave na splošni ljudski odpor uredništvu izročil »zlato plaketo«. Zlata plaketa ZRVS je bila ustanovljena komaj pred nedavnim, podeljuje pa se najzaslužnejšim organizacijam in posameznikom za priprave na splošni ljudski odpor.

Omenimo naj še besede pisatelja Toneta Svetine, ki je dejal, da si je uredništvo TV-15 zaslužilo še kako večjo odličje. Za TV-15 Titovo pismo po

vsebinski ni nič novega, zakaj bilo je eno redkih, ki je vsa ta leta po malem »rožljalo s sabljo« ter tako opozarjalo, da je treba nastopiti proti tehnokratom, ki so se skušali okoristiti z revolucijo. Revolucija se nadaljuje. Treba je bilo nastopiti proti tistim, ki so brcem, rezervnim oficirjem in komunistom marsikje celo zapirali pravico do dela, kontrarevolucija pa je dvigala glavo. Na koncu se je pisatelj Tone Svetina zavzel za združitev izdajateljske in založniške dejavnosti, ki sedaj cepi sile in sredstva.

Po slovesni razširjeni seji uredniškega odbora sta predsednik ZZZB NOV Slovenije Janko Rudolf in predsednik ZRVS Slovenije dip. inž. Slavko Korbar priredila sprejem za sodelavce in podpornike TV-15, ki so se ga udeležili mnogi ugledni družbeni delavci, med njimi Lidija Sentjurc in sekretar sekretariata Zveze komunistov Slovenije Franc Setine. Nato so navzoči v tovariškem vzdušju izmenjali še marsikatero misel za nadaljnje izboljšanje našega lista.

S. F.

Posnetek uredništva in uprave »TV-15«. V prvi vrsti od leve na desno: Mara Okorn, Neda Stiglic, Jožica Repnik, Milena Strajnar, Malči Jakša. Stojijo od leve na desno: Franci Strle, Silvo Teršek, France Sušteršič, Jože Blatnik, Mile Pavlin in Vekoslav Mlekuz.

Najostreje proti divjaškemu bombardiranju v Vietnamu

S SEJE ZVEZNEGA ODBORA ZZZB NOV JUGOSLAVIJE

Na seji zveznega odbora ZZZB NOV Jugoslavije, ki je bila pod predsedstvom Marjana Cvetkovića 20. decembra v Beogradu, so najprej obravnavali poročilo o delu predsedstva in komisij med 5. in 7. sejo tega odbora. Ker pa je tudi to delo povezano s pripravi za 7. kongres Zveze združenj borcev NOV je bilo težišče obravnave tega poročila povezano z razpravo o predlogu programa za kongres.

Iz poročila Dušana Sekića, generalnega sekretarja zveznega odbora ZZZB NOV Jugoslavije, posnemamo, da se priprave na kongres začnejo že s skupščinami organizacij borcev. Te skupščine predvsem pa še kongres, naj imajo izrazito politični značaj. Kongres mora oceniti politična dogajanja ter dejavnost organizacij borcev in njihovega članstva v vsem obdobju med 6. in 7. kongresom.

Predvideno je, da bo tako v poročilu, kakor tudi v razpravi na tem največjem zboru borcev stekla beseda tudi o negovanju in nadaljnjem razvijanju revolucionarnih tradicij in čujanju pridobitev

našega osvobodilnega boja. Med nalogami, ki jih bodo obravnavali in sprejemali na kongresu, bodo vsekakor tudi naloge s področja vseljudske obrambe naše države. Ker so za kongres predložene nekatere spremembe statuta, so na seji ustanovili posebno komisijo, ki bo te predloge proučila in pripravila spremembe.

V razpravi o poročilu so prišla do izraza razna mnenja in predlogi, kot: kongresna tema o negovanju revolucionarnih pridobitev naj bo povezana s sodelovanjem mladih, jugoslovansko himno, na katero že dolgo čakamo, naj bi prvič izvedli na 7. kongresu borcev, število narodnih herojev naj bi povečali, ponovno naj bi določili krajši rok za naknadno vlaganje prošelj za »partizansko spomenico 1941«.

Iz pojasnil predsednika Cvetkovića k posameznim predlogom pa povzemamo, da se je ob proslavi 30-letnice revolucije pojavil predlog, naj bi ob tem jubileju odlikovali še nekaj borcev z redom narodnega heroja. Toda namesto kakih 50 do 100 so jih iz vse države predlagali kar nekaj tisoč. Podobno je bilo s predlogi za »partizansko spomenico 1941«.

Po končani razpravi je zvezni odbor sklenil, da bo 7. kongres Zveze zdru-

ženj borcev NOV Jugoslavije konec leta 1973 v Zagrebu. Kongresa se bo udeležilo okrog 500 delegatov — borcev, vojaških vojni invalidov, bivših političnih zapornikov, vojni ujetnikov in drugih.

Potem ko so obravnavali in sprejeli obračun dohodkov in izdatkov zveznega odbora za leto 1972 in proračun za leto 1973, so člani zveznega odbora ZZZB NOV najostreje protestirali proti obnovitvi ameriškega bombardiranja Severnega Vietnama in pozvali ameriško vlado, naj podpiše že sklenjen sporazum o miru.

NABIRAMO NOVE NAROČNIKE

To jubilejno številko smo natisnili v 43.500 izvodih. Za področje Ljubljane, Polje, Dobrunje Dol in Prežganje pošiljamo 1.500 izvodov na vpogled vsem tistim našim članom, ki TV-15 še ne prejemajo. Če se odločite zanj, nam te prve številke ne vračajte.

Uprava lista

SODELOVANJE MED FIR IN ZZZB NOVJ

Konec prejšnjega meseca je bila v Budimpešti seja biroja Mednarodne federacije odporiškega gibanja (FIR). Te seje se je udeležil tudi generalni sekretar ZZZB NOV Jugoslavije Dušan Sekić. Razpravljali so o pripravah na VII. kongres te organizacije, ki bo konec leta 1973 v Parizu.

Znano je, da ZZZB NOV Jugoslavije ni članica FIR in je udeležba njenega zastopnika na te seji tudi tokrat imela zgolj posvetovalni značaj in namen razvijati nadaljnje sodelovanje med našo organizacijo borcev in FIR.

Iz govora Dušana Sekića na tej seji izhaja, da je bila mednarodna dejavnost FIR v zadnjih letih zelo bogata, predvsem v akcijah proti ostankom fašizma in nacizma ter v borbi za mir, ki je deležna vse podpore ZZZB NOV Jugoslavije.

Govoril je tudi o sodelovanju med ZZZB NOV na temeljih rimskega sestanka in apela borcev Evrope. Ob koncu svojega govora pa je nakazal še vprašanja iz borčevske in invalidske problematike, ki jih je treba urejati ob sodelovanju FIR in FMAC (svetovne organizacije bivših borcev) in med nacionalnimi borčevskimi organizacijami.

brest cerknica

Industrija pohištva Jugoslavija
telefon 791-080 telex 31-167

občanova beležnica

Boleče vprašanje in boleč odgovor

Pred seboj imam referat na letni konferenci enega izmed združenj borcev v Ljubljani. V tem referatu je med drugim reče no: »Danes imamo klub toliko hvaljenemu humanizmu zaradi nepravilne, brezobzirne kadrovske politike v inozemstvu več kot 900 tisoč delavcev in strokovnjakov, ki so v najboljših letih. Danes ima Jugoslavija v inozemstvu po kadrovski zasedbi najbolj elitno armado s komandnim kadrom vred, saj je tam nad 30 tisoč strokovnjakov in znanstvenikov, ki so vsi rezervni vojaški starešine in služijo tujcem...«

Na te besede sem se spomnil pred kratkim, ko je vprašanje naših ljudi v tujini vendarle prišlo na dnevni red, ko je začelo vendarle zmagovati spoznanje, da devize niso vse, da nam ne morejo in ne bodo moge nikoli odtehtati odsotnosti takšne armade delavcev in strokovnjakov. Besede, ki sem jih citiral, pa niso od včeraj: od tiste skupščine je minilo že dobri dve leti, le da je kritika, izrečena na račun omenjene in še drugih grobih napak v naši družbi ostala — kot nešteto drugih — »glas vpijočega v puščavi«. Borci so že zdavnaj s prstom kazali na napake, ob katerih se zdaj prijemamo za glavo — toda malokdo se je zamislil nad njihovo kritiko, vse preveč pa je bilo tistih, ki so jih imel za nebodijhtreba godrnjače, starokopitneže in podobno.

Naj se povrнем k vprašanju naših ljudi v tujini, ki naj bi jim bilo čimprej omogočeno vrniti se domov. Ali lahko upamo, da bo to kaj kmalu? Ali sta pri tem ovira samo zaposlitev in ustrežna plača, ali še kaj drugega?

Pred kratkim sem se pogovarjal z nekim

fantom, ki je ravnokar končal tehniško fakulteto. Je poročen, tudi žena ima visoko strokovno izobrazbo. Imata dve leti starega otroka. Vsi trije stanujejo pri fantovih starših v 6 kvadr. metrov veliki sobici. Njihov življenjski problem je družinsko stanovanje. Kje naj ga dobijo in kdaj?

Fant se je obrnil na pristojnega službenca pri občinski skupščini. Na vprašanje, kje naj bi dobil zaposlitev, je dobil še kar pozitiven odgovor: to bo že šlo, morda ne takoj, pač v doglednem času. Potem je vprašal, kako bi prišel do družinskega stanovanja. In tu se je zataknilo. Stanovanja ni in ga še ne bo kmalu...

»Ali res ni nobene možnosti?«
»Službenec ni vedel, kaj bi odgovoril.«
»Edino... če greste v inozemstvo,« je na posled dejal.

Torej ne gre samo za zaposlitev, temveč tudi za stanovanje, saj družina ne more živeti v nedogled v 6 kv. metrov veliki luknji! In kako naj prideta pri nas dva mlada zakonca z otrokom vsaj do dvosobnega stanovanja?

Tako pridemo do tiste točke, ki je poleg birokratske kadrovske politike ena najbolj črnih v zadnjih letih naše stvarnosti: graditi so skoraj izključno draga stanovanja za trg, malokdo pa je pomislil na delavca, ki si stanovanja ne more kupiti, a brez njega — kakor vsak drug — ne more živeti.

Treba bi bilo torej krepko pljuniti v roke in začeti graditi najemniška stanovanja. Tako imenovani »plačomanijski« bi morali napraviti konec za vselej, tistim pa, ki jo zagovarjajo, pokazati vrata.

F. S.

ČESTITKI OB DNEVU ARMADE

Stevilnim organizacijam, ustanovam, posameznikom itd., ki so ob dnevu armade čestitali maršalu Josipu Brozu Titu, se je v preteklem tednu pridružil tudi republiški odbor zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije, čigar predsednik inž. Slavko Korbar je v imenu slovenskih rezervnih starešin poslal vrhovnemu komandantu oboroženih sil Jugoslavije naslednjo brzojavko:

»Tovariš Tito, ob dnevu JLA — 22. decembra Ti iskreno čestitam v imenu vseh rezervnih vojaških starešin Slovenije in v svojem imenu. Letos slavimo praznik naše armade v znamenju velikih dosežkov pri uveljavljanju koncepta splošnega ljudskega odpora, pri katerem ima pomemben delež tudi zveza rezervnih vojaških starešin Slovenije. Ob-ljubljamo, da bomo tudi v prihodnje storili vse za nadaljnjo krepitev bratstva in enotnosti ter obrambne sposobnosti naše samoupravne socialistične skupnosti.«

Zveza rezervnih vojaških starešin SR Slovenije je poslala čestitko ob prazniku armade tudi komandantu ljubljanske armade generalpodpolkovniku Francu Tavčarju-Roku.

M. U.

Kramljanje z zvestimi naročniki

FANI AMBROZ iz Muretinca

Dober dan voščim, tudi dobro jutro in dober večer. Preden prekolovratiš Slovenijo, se nekajkrat obrne dan. Pravzaprav je ta obisk popoln slučaj. Samo nekaj minut pogovora, prosim! Med dolgoletnimi naročniki smo slučajno potegnili na dan kartoteko z vašim imenom. Seveda, o časopisu TV-15 govorim. Deset let... Večina med vami je bila že prej naročena na Vojnega invalida, na Glasnik ZROP in na Invalidski vestnik. Prijetno je poklepčati s stari znanci.

Ptuj, Gorišnica, Muretinci, hišica s posteljo in veliko omaro, za staro mizo pa — FANI AMBROZ. Kriv sem, da ji je skipelo mleko, in zadovoljen, da prebere TV-15 od prve do zadnje strani. Nemci so ji v Dravogradu ubili moža. Šestnajsetni sin Ivan je odšel v Tomšičevo brigado, od koder se ni vrnil. Dokler bom živa, bo pri meni ta časopis, pravi in potoži o premajhni priznavnosti.

Ljubljana, Trojane, Sempeter v Savinjski dolini in — TINE ČASL ob domači kapljici, ki jo raje ponudi, kot pije. Pri branju časopisa TV-15 se zvrsti cela družina: žena razpleta misli ob kritizanki, hčerka in sin iščeta opise partizanskih bojev.

»Zanima me vse, kar obravnava ta časopis, tudi problemi iz našega gospodarstva, ki so zabeleženi v rubriki 'Dobro je, če veste'. Morda bi lahko vsebino časopisa dopolnili z zdravstvenimi nasveti za borce. Zelo rad prebiram reportaže in portrete nekdanjih borcev. Mislim, da je Savinjsko in sploh štajersko področje po izbiri tem za pisanje nekoliko zapostavljeno. Časopis TV-15 bi morala prebirati tudi mladina,« pravi nekdanji aktivist in partizan 6. udarne brigade.

Rakek, Nova vas, Nemška vas in — LOJZE ČAMPA med vrati s časopisom v roki. Kadar ima čas, se ne odlepi od TV-15. Osem ur službe v tovarni, malo kmetovanja in človek je največkrat pretujen, da bi še črke zlagal. Kadar pa vzame v roke časopis, morajo vsi iz sobe, ker hoče imeti pri branju popoln mir. Pomislil je že, da bi ga odpovedal, potem pa odkrije zanimiv članek in nestrpno pričakuje naslednjo številko »TV-15«.

Nova Gorica, Anhovo, Paljevo — in na vrhu strmine hiša v kateri živi

SREČKO ERZETIČ iz Paljevega

SREČKO ERZETIČ. Zaposlen je kot pomožni strojnik v hidroelektrarni Plave. Pred leti so se v Paljevem ukvarjali samo s kmetijstvom, zdaj so ljudje zaposleni v industriji. Večji del tistega, kar obdelajo na poljih, pa pokončajo divji prašiči.

TV-15...? Najprej prebere naslove in se odloči za najzanimivejši članek. Premalo časa je, da bi prebral cel časopis. Seveda ne pozabi prebrati vesti, ki pojasnjujejo status borcev. V gozdno

FANIKA KALIN iz Ajdovščine

ve je odšel 16. septembra 1943 in ga loči od statusa le nekaj dni.

Z vsebino časopisa je zadovoljen, le več opisov partizanskih bojev bi želel. Sicer pa tudi žena in stara mati vztrajno obračata strani TV-15.

»Pravzaprav je lepo, da ste se spomnili tudi na nas, dolgoletne naročnike,« se je zasmejal nekdanji kosovelovec in vsem skupaj zaželel srečno novo leto.

Črnomelj, Vinica, Podklanec — in ob vodnjaku NATAŠA in MARIJA KAJIN — gimnazijki. Nataša je pred štirimi leti v glavnem gledala slike. Pozneje se je odločila in poslala uredništvu TV-15

NATAŠA in MARIJA KAJIN iz Vinice

prvi prispevek, za mladinsko stran. Postala je vestna sodelavka našega časopisa.

»Dodala bi eno stran za mlade,« navdušeno pripoveduje. »Nekaj prostora bi morali posvetiti reportažam o mladih. Mislim, da mladim časopis s partizansko tematiko ne bi smel biti suhoparen.«

Tako meni Nataša. Marija pa vzame v roke raje revijo Mladina ali Anteno, kjer najde več o glasbi, športu in

ZVONKO VOGRINC iz Raven na Koroškem

take prispevke, ki so napisani v modernem stilu, kot pravi. In vendar rada prebira knjige s partizansko vsebino. Navdušena je nad Svetinovo Ukano.

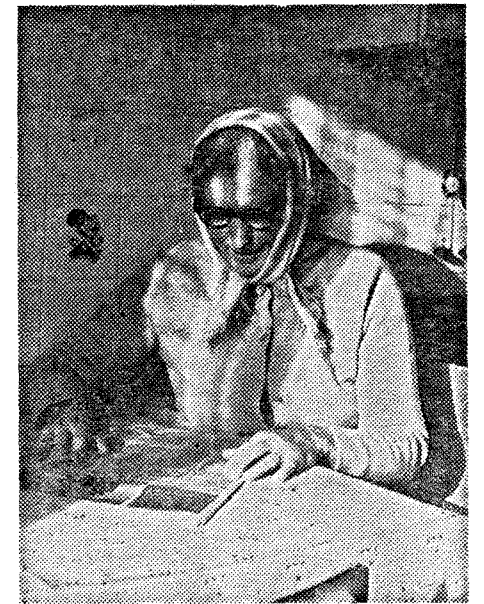
Postojna, Vipava, Ajdovščina — in med kanarčki FANIKA KALIN s pletenjem v rokah. Moža so ji ubili Nemci na Predmeji in ostala je sama s štirimi otroci, ki so danes odrasli možje in žene pri poštenem kosu kruha.

»Ne vem, toda zdi se mi nekakšna dolžnost, da sem naročena na časopis TV-15. Nimamo se slabo. Rada odštejem tistih nekaj dinarjev zanj in rada ga preberem, prav tako kot moj svak Pe-

ter. Mislim, da bi morala mladina bolj ceniti in spoštovati tradicije narodnoosvobodilnega boja, ker se ji godi mnogo lepše, kot se je nam v njihovih letih. Zdi se mi, da je v tem časniku za vsakega nekaj, in več kot toliko menda ni potrebno.«

Grosuplje, Ivančna gorica, Trebnje — in JOŽEFA PERPAR v novem stanovanju, ki je nanj zelo ponosna. Moža so ji ubili okupatorji leta 1943. Vsak četrtek nestrpno pričakuje pismo s časopisom. Najraje prebere osmrtnice. Političnim dogodkom ne sledi, ker pravi, da je to za mlade. Pravzaprav je že nekajkrat pomislila, da bi TV-15 odpovedala. Vse se draži, pokojnine so pa nizke. Toda brez časnika, ki ji že toliko let krajša večerne ure, bi se počutila osamljeno. Samo malo večje pokojnine... je vzdihnila in obrisala zarosena očala.

Bohinjsko jezero, Bohinjska Bistrica, Kamnje — in pod slemenom na pol razpadli hiši MARIJA REPINC s sinom, ki se je pravkar vrnil iz JLA. Njen mož je bil španski borec in udeleženec narodnoosvobodilnega boja od leta 1941. Zdaj je vdova. Samota se ji je zarisala v srce in obraz. Na mizi je nekaj števil TV-15, v kotu vedro za vodo in vsepovsod mraz, ki se ošabno sprehaja po skoraj neopremljenem stanovanju. »Danes je vse drugače, saj niti sosed do sosed ni tak, kot so bili ljudje med vojno. Tovarištvo je kakor to, na pol razpadlo stanovanje. TV-15... mislim, da me ta list povezuje s časom, ki je ostal v meni kot pretresljiva resnica. Vedno preberem vse in najraje tisto, kar napišejo mladi.«

JOŽEFA PERPAR iz Trebnjega

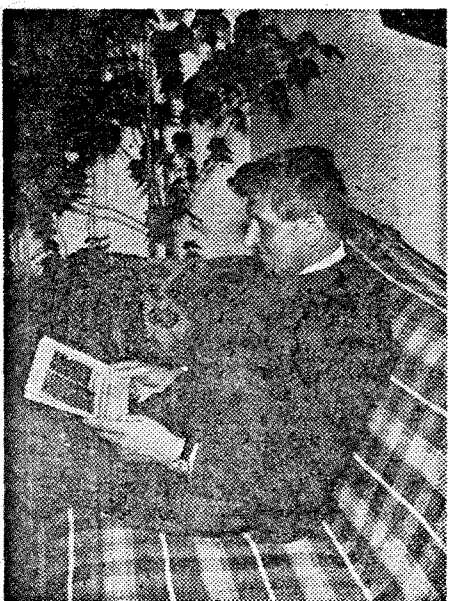
Dravograd, Ravne na Koroškem, Čevlje in v drvarnici, med skladi polen, ZVONKO VOGRINC — sedemdesetodstotni invalid, zaposlen v železarni. Če bodo 70-odstotnim beneficijalci delovno dobo, pojde kmalu v pokoj. »Ne zdi se mi pravilno, da izstopajo člani ZZB NOV iz svoje organizacije,« pravi. »Borci, člani ZB, morajo biti eden izmed krepkih stebrov današnje družbe. Nekoč so se borili z ramo ob rami in tudi po tolikih letih se med njimi ne bi smelo izgubljati tovarštvo.«

Časnik TV-15 vsak teden zelo nestrpno pričakujem in preberem vse od prve do zadnje strani. S posebnim navdušenjem sem sledil Kočevskemu procesu. Mislim pa, da bi morala biti pojasnila raznih zakonov bolj dostopna poprečnemu bralcu — preprosto raztolmačena.«

Maribor, Lenart — in pred bifejem ob cesti potisnjena hiša kjer domuje nekdanji predsednik občine EDO ZORKO. Misli prepletava okrog mnenja, da smo menda preveč sodobni in da imamo preveč sodobnih problemov. Postreže mi z ugotovitvijo, da bi bilo primereno, ko bi TV-15 brali tudi drugi občani in ne le nekdanji borci. Čudi se, da bolj ne prebirajo tega lista prosvetni delavci. Sam ga zelo rad prelista in najraje zadnjo stran, medtem ko se žena navdušuje nad križankami. Kadar prebira osmrtnice, se ne more iznebiti občutka, da se kolona nekdanjih borcev naglo krajša. Ugotavlja, da bi bilo morda treba dodati še kakšno stran, s katero bi pridobili več mladih bralcev.

Človeč bi še kar naprej klepetal. Veliko jih je, ki bi jih morali obiskati. Toda vrstice pri časopisu so odmerjene kakor minute na uri in tako je ostalo prostora samo še za podpis.

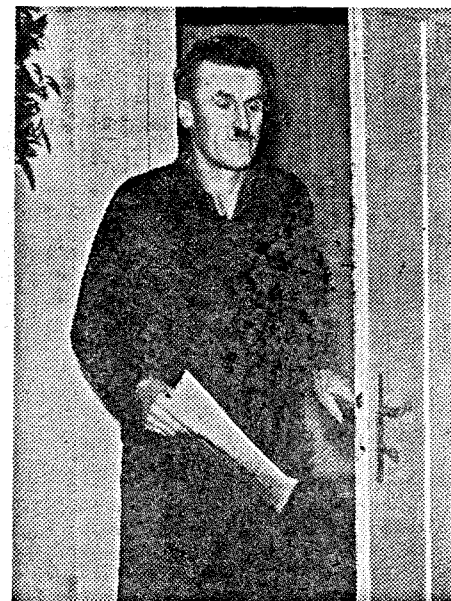
(Fotografije in tekst)
SILVO TERSEK

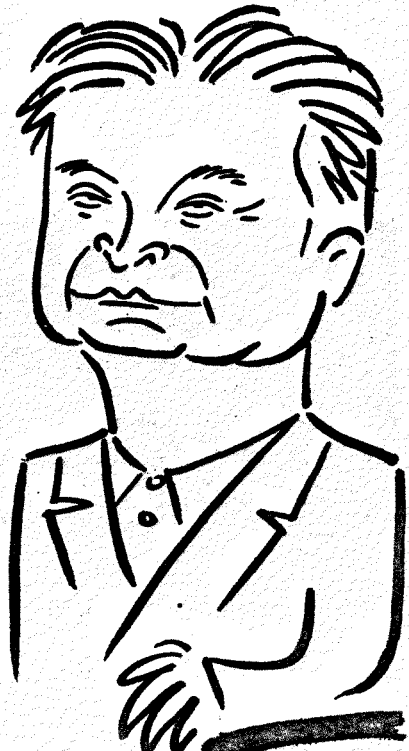
EDO ZORKO iz Lenarta pri Mariboru

MARIJA REPINC iz Bohinja

LOJZE ČAMPA iz Nemške vasi

Kreatorji »TV 15«, kot jih je videl karikaturist Borut Pečar. Od leve na desno: France Sušteršič, glavni in odg. urednik, člani redakcije Mile Pavlin, Vekoslav Mlekuz, Franci Strle, Silvo Teršek, Milena Štrajnar; Črt Šinkovec, do 1. 1971 odgovorni urednik; Rudi Izgoršek, tehnični urednik.

TV 15 V VESELI PODOBI

»Televizija 15«

Ime našega glasila je hkrati posrečeno in ponesrečeno. Posrečeno je zato, ker vsi slovenski partizani vedo, kaj je pomenila ta oznaka med NOB in jim zato ni težko razumeti njenega simboličnega pomena za naš list. Ponesrečeno pa je to ime zato, ker o »TV 15« med NOB mnogi niso še nikoli slišali, zato spravljajo »TV 15« v zvezo s televizijo, katere običajna kratica je TV.

Tako se še zdaj včasih zgodi, da dobimo iz Beograda (od kakšnega podjetja ali ustanove) pošto pod naslovom »Televizija 15«, Ljubljana, Beethovnova 10.

Pri tem se sprašujemo, kakšne vrste televizije si pošiljatelji zamišljajo pod številkami 1 do 15 (in morda še od 15 dalje)!

»Te-vej 15«

V prvem letu izhajanja našega lista smo nekoč dobili dopisnico z naslovom »Te-vej 15«, Ljubljana, Beethovnova 10. Pošiljatelj nam je pisal: »Naročam Te-vej 15, prec mi ga pošljitek«.

Mož je bil pač doma na Dolenjskem — nekje pri Šentjerneju — pa je naročil »TV 15« kar v svojem dialektu.

Tiskarski škrtat

Tiskarski škrtat nam večkrat zagode — kakor pri vseh drugih listih, doma in na tujem. Včasih ga zasačimo še pred izidom lista in mu onemogočimo hudo-mušno ali zlobno napako, včasih se pa

le izmuzne našim očem in zagleda beli dan v listu.

Od primerov, ki so ušli našim očem, smo si najbolj zapomnili tegale: Kurirji so imeli neko slovesnost v Ljubljani, v Cigaletovi ulici Škrat pa je spremljal Cigaletovo v Cicibanovo ulico (ki je sploh ni). Kakšna zmeda je potem nastala in kaj vse je moral na ta račun slišati urednik, si lahko mislite.

Od primerov, ki smo jih še pravočasno opazili in popravili, pa sta menda najbolj značilna tale dva:

Tovariš ta in ta... »se je izkazal pred vsem bataljonom«. Tiskarski škrtat je v besedi »izkazal« zamenjal peto črko s k.

»Višina priznavalnin je narasla«. Tiskarski škrtat je v besedi »narasla« zamenjal srednje tri črke v sra.

Tisti s krvavo liso

Kot je znano, pobira »TV 15« svojo naročnino prek poštarjev, ki se pri tem kar dobro obnesejo in zaslužijo pohvalo, saj ponavadi dobijo denar celo tedaj, če je doma samo naročnikova žena, hčerka ali kdo drug.

Nekoč je nekemu poštarju za Bežigradom odštela naročnino gospodinjska pomočnica. Ko se je gospodar (naročnik) vrnil, mu je povedala, da je plačala za časopis, imena se pa nikakor ni mogla spomniti. Zato je skušala dopovedati drugače, kateri časopis:

»Tisti s krvavo liso.«
(Do leta 1970 je imel naš list na naslovni strani obris Slovenije v rdeči

barvi, ki je bil na prvi pogled morda res podoben krvavi lisi.)

Premalo rdeč in preveč

Ko smo začeli tiskati »TV 15« pri ČZP Delo, smo na račun novega formata slišali marsikatero pikro. Nekdo iz višjega nadstropja se je spotaknil celo ob barvo naslova oziroma glave na 1. strani, češ da je socialdemokratska. Vprašali smo: kakšna pa naj bo, da ne bo socialdemokratska? Bolj rdeča, se je glasil odgovor.

Zeljo, naj bo barva bolj rdeča, smo sporočili tiskarni. In ko je »TV 15« spet izšel, smo slišali z neke druge strani očitek, da je barva njegove glave čisto prelatska. Vprašali smo: kakšna pa naj bo, da ne bo prelatska? Odgovor: manj rdeča.

Odtlej se trudimo, da bi ubirali srednjo pot: da ne bi bili ne premalo rdeči ne preveč.

Zasluzni »55-33«

O Miletu Pavlinu vsi veste, da je njegovo ime zelo tesno povezano s »TV 15« in da je bil vse do svoje nedavne upokojitve eden njegovih glavnih kreatorjev. V tej zvezi pa zasluži pohvalo tudi njegov bivši fičko »55-33«, s katerim je prevozil Slovenijo (tudi njeno zamejstvo) po dolgem in počez, hribe in doline, asfaltirane in makadamske ceste, napol ceste in ceste, ki sploh niso ceste — večinnoma v službi »TV 15«.

Po dolgotrajnem mučnem »stazu« je

bil fičko seveda hudo zdelan in nič kaj lep. Prestal je nič koliko popravil, nazadnje pa se mu je začelo posedati dno, ker ga je razžrla rja. In če si takrat Mileta vprašal, zakaj se zadnje čase vozi sam, je odgovoril: »Fičko drži samo še mene; če bi se vanj usedel še kdo drug, bi lahko skoz luknjo dol padel.«

Z Miletom vred nam bo tudi njegov bivši »55-33« ostal v najlepšem spominu. Brez tega fička bi tudi marsikaterega članka v »TV 15« ne bilo.

Najpogostejša vprašanja

»Zakaj niste objavili mojega članka? — Kdaj boste objavili? — Kaj imate proti meni, da ne objavite? — Moj spis leži pri vas že celo leto. — Če ne boste objavili, bo tovariš X.Y., ki mu je članek posvečen, prej umrl. — Zakaj mi ne vrnete članka, ki ga niste objavili?«
In tako dalje.

Taka in podobna vprašanja in pozivi, ki so v uredništvu »TV 15« na dnevnem redu, so po eni strani dobro znamenje, saj dokazujejo, kako se ljudje za list zanimajo in s kolikšnim številom sodelavcev lahko uredništvo računa.

Toda uredništvo je navsezadnje le uredništvo, ki list ureja, vodi, ter lahko spravi na 16 strani vsake številke le toliko člankov, kolikor jih te strani sprejmejo. Če uredništvo ne bi imelo takšne vloge, bi se moralo preimenoovati v »posredovalnico za objavljanje člankov«, list pa v »glasilo za vse, kar kdo napiše«.

Kaj pomeni TV-15

Ob desetletnici našega glasila TV-15 je vsekakor treba omeniti partizanske kurirje in povedati, da se je ena prvih kurirskih postaj imenovala »TV-15«.

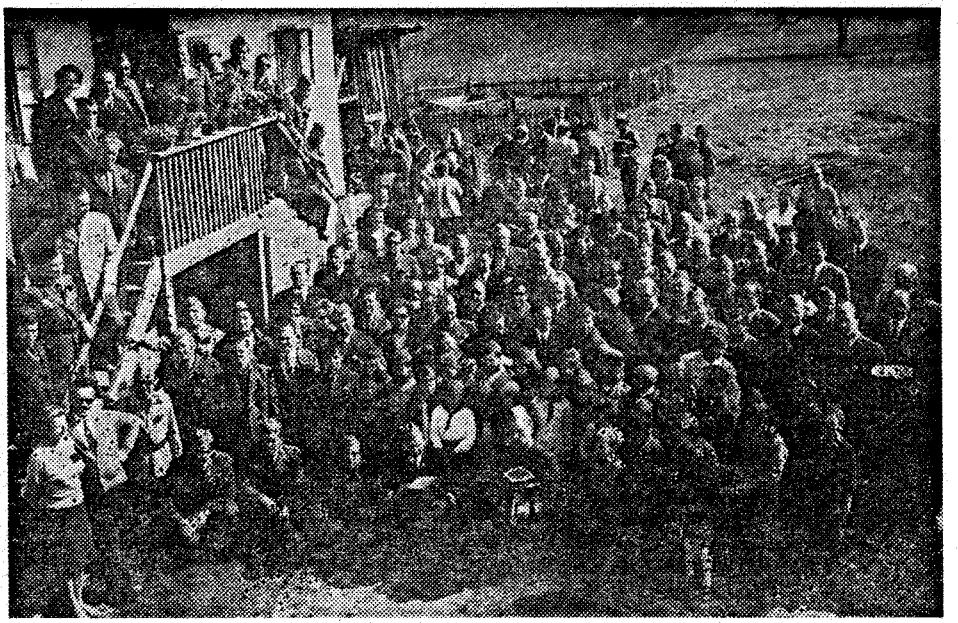
Naloga kurirjev med narodnoosvobodilno vojno je bila, da so po tako imenovanih relejnih linijah prenašali pošto — sporočila, pisma in tudi časopise, literaturo. Če ni bilo brigad na terenu, kjer so delovali kurirji, pa so ti napadali sovražnika, navadno tam, kjer je napad najmanj pričakoval. Kurirji so bili tako skriti, da jih je sovražnik le redko mogel odkriti. Imeli pa so tudi tako dobro obveščevalno službo, da jih sovražnik ni mogel presenetiti. Uspeh marsikaterih akcij partizanskih brigad je bil odvisen zlasti od tega, ali so kurirji ob pravem času prenesli kakšno pomembno sporočilo.

Ze leta 1941 so najbolj hrabri tovariši in tovarišice, ki so bili vsi člani partije ali SKOJ, vzdrževali kurirske zveze med političnimi organizacijami in vojaškimi enotami.

litjske hribe do Save ter čez nemško-italijansko mejo so delovale vsako noč.

Kurirji postaje TV-15 so vzdrževali zvezo s postajo TV-16; javka je bila na levem bregu Krke. Kurirji so za prehod čez reko uporabili majhen čoln, narejen iz letev in prevlečen s platnom. Prvi kurir je nosil pošto, drugi pa je moral nenehno, sproti pljuskati vodo iz čolna, ki je puščal od vseh strani. Zvezo čez Krko so imeli vsako noč, podnevi pa so čoln skrivali v gostem grmovju tik ob reki. Ko je Krka nekoč narasla, je odnesla čoln in poslej so kurirji morali bresti reko. Čez most niso mogli hoditi, ker so ga Italijani enot 23. pehotnega polka, divizije »Isonzo« (imeli so postojanko v dobro utrjenem gradu v Soteski) stražili noč in dan. Po italijanski kapitulaciji, ko so Nemci prodirali na osvobodeno ozemlje, je bil grad v Soteski požgan. Zato ni bilo tam nemške postojanke in prehod čez reko za kurirje ni bil več tako nevaren.

Zaradi nemške ofenzive so se kurirske po-

Partizanski kurirji na obisku v Občicah, kjer je bila kurirska postaja »TV 15«

Ko so 19. januarja 1944 bili kurirji Janez Peternel, Radko Vite in Črnivec poslani z nujno pošto proti Ljubljani, so blizu gradu Boštanj pri Grosupljem padli v domobransko zasedo; vsi trije so bili ubiti. Zasedo so domobranci postavili zato, ker je tistega dne prišel na ogled posestva organizator belogardistične postojanke na gradu in upravnik posestva duhovnik Pintarič. Domobranci so začeli streljati na kurirje, ki so se pripeljali s kolesi, brž ko so jih zagledali. Kurirji so se umikali proti Zagradcu. Skušali so se na vsak način rešiti, ker so nosili zaupno pošto. Toda med umikom so zašli v močvirje in niso mogli uiti.

Nemci in domobranci so iz svojih utrjenih postojank napadli ne le partizanske brigade, marveč tudi zaledne enote med hitrimi vdori, zlasti pa so lovili kurirje. Tako so večkrat napadali kurirje na levem bregu Krke. Nekatere kurirske postaje so tudi uničili.

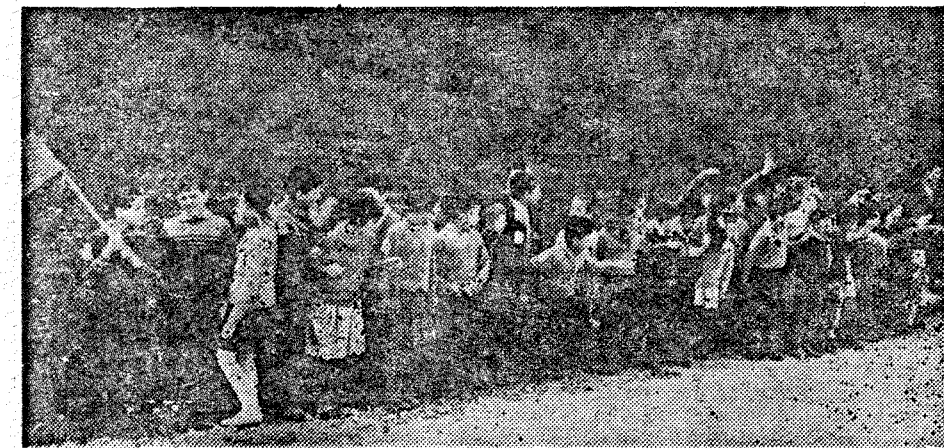
Med narodnoosvobodilno vojno je padlo veliko kurirjev, toda zveze so delovale do zadnjega dne. Po osvoboditvi se kurirske steze niso zasle, ker kurirji vsako leto redno obiskujejo partizanske kraje. Pred leti so obiskali vasico Občice in odkrili tam spominsko ploščo. Pionirski odred osnovne šole v Poljanah pa je tedaj dobil ime po kurirski postaji. Kurirji in delovne skupnosti so prevzeli patronat nad šolo. Poslej kurirji redno obiskujejo pionirski odred in ga po skromnih močeh obdarujejo, da se tako simbolično oddolžijo prebivalcem za vse, kar so med vojno storili za partizane. Dandanašnja naloga kurirjev je, da gojijo revolucionarne, partizanske tradicije ter jih prenašajo na mladi rod.

Na slavnostnem zasedanju delavskega sveta združenega podjetja PTT Slovenije 17. julija 1967 v Lokvah so nad kurirji in

vezisti NOV prevzele pokroviteljstvo delovne skupnosti naše poštne službe. Tako so prevzele tradicije partizanskih kurirjev in vezistov, da jih bodo nadalje gojile. — Enota partizanskih kurirjev je bila 23. decembra 1972 odlikovana za izredne zasluge med narodnoosvobodilno vojno z redom za zasluge za narod z zlato zvezdo. MAKŠ BURGAR

Člani pionirskega odreda »TV 15« pri odkritju spominske plošče v Občicah, na hiši, kjer je bila med vojno kurirska postaja »TV 15«.

Pionirji odreda »TV 15« iz osnovne šole Poljane težko pričakujejo nekdanje partizanske kurirje

mi. Kaj kmalu pa so bile kurirske zveze organizirane kot vojaška enota, ki se je delila na terenske vode (TV postaje). Postaje pa so se združevale v alinije; to so bile čete, ki so imele komandirja in komisarja. Več linij je sestavljalo sektorje, ki je bil pravzaprav bataljon. V Sloveniji je bilo pet sektorjev: dolensko-notranjski, primorski, štajerski, gorenjski in koroški. Sektorji so sestavljali brigado, ki je bila vključena v slovensko divizijo KNOJ; štela je 1400 borcev in funkcionarjev, razdeljenih po 145 postajah. Izmed teh tovarišev jih je nad 500 padlo.

Postaja »TV-15« je bila na Dolenskem. Ustanovljena je bila jeseni 1942 ob koncu roške ofenzive, in sicer nad Pogorelcem v roških gozdovih. S tem imenom je delovala do osvoboditve.

Postaja je imela pomembno nalogo: vzdrževala je zvezo med glavnim štabom NOV in POS ter s notranjsko linijo po postaji TV-14, s dolensko linijo po postaji TV-16 in TV-8 Stražni vrh, Maverlen, ter po TV-7 Ravnice-Suhor v Beli krajini.

Organizacijo postaje je inž. Lojze Rojec-Miha zaupal staremu partizanu iz zahodno-dolenskega odreda Jožetu Gorenjcu. Ta pa je zbolel, zato ga je zamenjal predvojni revolucionar Tone Može in potem postal komandir postaje.

Postaja je leta 1943, pred italijansko kapitulacijo, zapustila Kočevski Rog. Preselila se je v zapuščenno hišo v Občicah pri Dolenskih Toplicah. Italijani so med roško ofenzivo načrtno požgali vse vasi, sleherno stavbo, ki bi mogla koristiti partizanom. Vendar je tu in tam ostala vsaj kakšna cerkvena ali kapelica. Nedotaknjene pa so ostale vasi ob cesti Soteska-Semič. Italijani so najbrž računali, da bodo partizani med hudo zimo zmrznili v kočevskih gozdovih, ker se ne bodo mogli nikamor zateči pod streho. V zapuščenih vaseh so Italijani hoteli po ofenzivi ustanoviti svoje postojanke.

Hiša v Občicah, ki so jo zasedli kurirji spomladi 1943, je bila stara, z opečnim tlakom in z lesenimi stopnicami pred vhodom. Kurirji so hišo preuredili v skupno spalnico s pogradi. Soba pa je bila hkrati jedilnica, kuhinja in pisarna. V kleti so uredili večji bunker, kamor so se zatekli med sovražnikovim napadom in kjer so hranili pomembno gradivo, zlasti literaturo.

Kmalu po prihodu kurirjev je postala vsa dolina od Krke do Soteske veliko osvojenno ozemlje. Partizani so si uredili celo vrsto delavnic v ozki grapi, kjer se vije Divji potok, ki je včasih pogajal številne mlinske in žage. Razen elektrarne, ki je dajala tok tudi kurirski postaji in delavnicam, je bila v vasi celo telefonska centrala. Promet v tej dolini je bil tako živahen, da si je dandanes kar težko zamisliti. Tja so vodile ne le kurirske zveze, marveč so skozi potovali vojaški funkcionarji in aktivisti v glavni štab, na CK in v izvršni odbor OF. Promet je narasel še zlasti po pohodu XIV. divizije. Zveze čez Krko do Stične in dalje čez

staje umaknile na stare položaje. Nemci so 24. oktobra 1943 zasedli Kočevje, nato pa prodirali proti Rogu. Iz Novega mesta pa so prihajali po krški dolini in glavni cesti proti Trebnjemu. Dne 25. oktobra so nemški tanki znanke »tigere« priložnostno na Dvor, v Sotesko in proti Podturnu. Ko so kurirji v Podturnu opazili tanke, so se začeli umikati. Zaradi tega je bila tudi pretrgana zveza s kurirsko postajo na Dvoru. Obnovili so staro zvezo, ki je vodila čez Kočevski Rog na Pugled. Postaja TV-15 se je umaknila iz Podturna v Poljane.

Čeprav so Nemci in domobranci po ofenzivi večkrat vdirali na osvobodeno ozemlje, so kurirji stalno vzdrževali zveze. Razen tega so tudi spremljali na potovanjih politične in vojaške funkcionarje skoraj do same Ljubljane.

Kot odmev na prispevek »Družine v gozdovih pod Snežnikom«, ki smo ga objavili v 49. in 50. številki lanskega letnika TV-15, nam je Marija Plos Jelaska iz Splita poslala risbo »Civilni logor pod Snežnikom (3)«, ki jo objavljamo pomanjšano. V celoti objavljamo tudi posvetilo, ki pravi, kako globoko so se urezali spomini na partizanske čase in kako živo je tovaršstvo iz vojnih dni. Marija Jelaska piše: »Spoštovani tovariš Strle! Slika, ki vam jo pošiljam kot novoletno voščilo, je nastala po spominu in ponovnem doživljanju dogodkov, ki ste jih vi začeli na novo oživljati in objavljati v časopisu TV-15. Ko sem te dni brala te odlomke, je v meni na novo oživel vse to, kar je globoko urezano v meni iz leta 1942 in pozneje. Čeprav sem daleč od svojega rojstnega kraja, sem še vedno intimno vezana na svoj rojstni kraj in na otroška leta. Risba prikazuje »civilni logor«, ki so ga napadli Italijani in belogardisti. Seveda to je le moja vizija, moj spomin... Zahvaljujem se za vaš trud in želim še mnogo uspehov vam in vašemu uredništvu TV-15.«

Marija Plos Jelaska

Iz življenja pesnice in aktivistke

Prvi šopek iz učenčevih rok

Leta 1928 je Ana diplomirala na ljubljanskem učiteljskem. A gnalo jo je naprej. Že se je v mislih znašla v dramski šoli na Dunaju, mikala jo je slikarska akademija v Pragi, ljubila je balet. Obljubljena ji je bila štipendija, če nadaljuje študij. Pa je doma zagledala bolno mater, ki je potrebovala pomoči. Zelje so se razblinile in v hipu jo je pretreslo, kot kesanje.

»Kaj še hočem, saj sem si sama izbrala poklic, čemu omahujem?»

V tistih letih so učitelji po štiri, pet let čakali na službo. Ana se je sicer po nekaj mesecih zaposlila v Grosupljem, toda brezplačno. Dve leti je poučevala. In ko je prosiła za vsaj delno plačilo, so ji odgovorili: »Kdo vas je prosil, da poučujete? Povedali smo, da je preveč učiteljev.«

Njena starejša sestra pripoveduje, kako se je nekega pomladnega dne žarečih oči vrnila iz šole s šopkom vijolic. »Poglej, prinesel mi jih je Cvetko! Pa ne kot učenec, ampak kot princ. Poklonil se je, ko mi jih je izročil.« Zelo se je razveselila prvega šopka v šoli.

Trenutek zatem se je spomnila, da ga je prejšnji dan kaznovala, nekaj minut je moral stati.

Zato ga je povprašala, kako to, da ji je prinesel vijolice. Z zadržanim glasom je odgovoril: »Mama mi je dejala, da vam jih moram natrgati. Lepo se vam zahvaljuje, da ste me včeraj kaznovali, ko nisem napisal naloge. Prosi vas, da me še bolj strogo kaznujete, če se bo še kdaj tako zgodilo.«

»Cvetko, upam, da se to ne bo več ponovilo. Upam, da boš priden. Lepa hvala za šopek, zelo sem ga vesela,« je dejala in požejala njegovo glavico.

»Pa mamó lepo pozdravi in ji povej, da jo bom kdaj obiskal.«

Tistikrat si je zaželela, da bi bile vse mame take, kot je bila gospa Butkovičeva. »Lepo bo v šoli, če bodo starši delali spoznavno z učitelji. A vijolic, prvega šopka v šoli, se drži kazni, in hudo mi je.«

Obisk pri slikarju Ferdu Veselu

S svojo stanovsko kolegico, ki je službovala v Stični na Dolenjskem, pesnico Vido Tauferjevo, je Ana pred drugo svetovno

»Kjerkoli je Ana službovala, se je poleg službe posvetila tudi prosvetnemu delu ter budila ljubezen do domovine med odraslimi in mladino. Mnogo prizorčkov, sestavkov, lepih misli in priložnostnih pesmi, predvsem otroških, je napisala. Veliko tega je uničenega. Med vojno je bilo vse njeno ustvarjalno delo zakopano v kleti, a kar je ostalo, je živo in lepo še danes,« je v spominih na sestro zapisala Franciška Perme-Galetova.

vojno večkrat obiskala slikarja Ferda Vesela.

S teh obiskov se je Ana vedno vračala vsa prežeta z umetniško ustvarjalnostjo. Z veliko vnemo je pripovedovala o tem šestinsedemdesetletnem slikarju, »mojstru Veselu, čudaku, ki je živel v razpadajočem gradu Grumlofu in zbiral narodno blago.«

Ko je Ana prvič odšla z Vido na ta

obisk, jima je grajska vrata odprla Veselova žena in ju prijazno pozdravila. Umetnik sam pa ju je čemerno sprejel, ko sta se znašli v njegovem ateljeju. Takoj je bilo očitno, da mu obisk ni pogodu. Ko pa mu je učiteljica Tauferjeva predstavila Ano in dodala, da je ljubiteljica umetnosti in dobra risarka, se mu je čelo zjasnilo. »Ves voljan je razkazoval svoja umetniška dela in z veliko vnemo pripovedoval o svojem slikanju,« je pripovedovala Ana. Nadvse je užival, pa tudi obiskovalki nista bili nič manj prevzeti, ko je odpiral stare skrinje, polne pristnih narodnih noš, in kazal starinsko orožje, razne predmete in prastare izkopanine.

Ob slovesu se je umetnik opravičeval zaradi velikega nereda v ateljeju in z nasmehom dodal, da nima nikogar, ki bi mu ga

ANA GALE:

Novoletna

*Polne vreče sreče,
sreče na papirju
v svet je razposlane
na današnji dan.
Človek pa zaman
misli in se trudi,
da bi jo zajel.
Vse, kar mu ostane,
je le prazna dlan.
In iz črt na dlani
vidim pot kot lani —
križ in strah in večni boj.
In ko berem pred seboj
stokrat: Srečno novo leto!,
s ceste se odtrga glas
strašen in teman: Proklet!*

uredil. Obiskovalki sta se mu v eni sapi ponudili v pomoč, in domenili so se za naslednjo nedeljo.

Prihodnjo nedeljo sta se naši znanci spet napotili na grad Grumlof. Že ob vhodnih vratih jim je Veselova žena povedala, da se je mož premislil glede urejanja ateljeja. »Red bi me motil pri delu,« je pozneje pripil. Mojster je Vido Tauferjevo raje posadil na stol in jo začel slikati. Ana je z velikim zanimanjem sledila ustvarjalnosti njegovega čopiča. Končno se je umetnik obrnil k njej, ji ponudil čopič in dejal, naj nadaljuje. »Od risarja do slikarja je še dolga pot, sliko bom pokvarila,« se je nekam v strahu izgovarjala Ana, a je morala prijeti za čopič. Pohvalil je njeno delo in potem sta ga še večkrat obiskali.

Rada je imela Šentjurce in oni njo

Odlok, ki ga je dobila Ana v letu 1930, jo je postavil za učiteljico v Šentjur pri Grosupljem, dobro uro hoda od njenega doma. Razveselila se ga je, ker je lahko večkrat obiskovala bolno mater.

V Šentjurju je bila zadovoljna. Z vaščani se je dobro razumela. »Prijazni so, dobri in pošteni,« je pripovedovala. Pa tudi njeno prvo plačano službeno mesto je bilo.

Z dekleti in fanti je prirejala igre, s šolsko mladino vodila pevski zbor in zborček saksofonistov. »Otroci so kot škrjančki, tako mi pojo. Nekajkrat zaigram na violino in že jo zapojejo s srcem, ne samo z usti.«

Pripovedovala je tudi o starem Mijavčevem očetu iz Goričice pri Šentjurju. Zelo rada se je pogovarjala z njim, saj je vedel toliko povedati o »dobrih, starih časih,« Kako so fantje včasih vasovali pri tericah in predicah, kako so mleli proso, ličkali koruzo, lovili polhe, kako so ponoči coprnice švigale po Taborskem hribu, in še in še. Tudi prepeval je rad. Bil je neizčrpen leksikon, kar pomladil se je ob pripovedovanju in petju, v Ani pa je našel vztrajno in vneto poslušalko.

Rada je imela Šentjurce, oni pa njo. Ko je po sedmih letih odhajala od njih, so jo tamkajšnja dekleta in fantje spremili v narodnih nošah do njenega doma v Grosuplje.

Zadnji pouk Ane Galetove

Potem ko jo je leta 1941 vojna vihra pripeljala iz Sevnice, kjer je tedaj službovala, pod domači krov, si je dalj časa služila

S posebnim zadovoljstvom in veseljem vam pošiljam sestavek o Ani Galetovi. Kajti zdi se mi, da je bore malo takšnih, ki so že slišali za njeno ime. Priznam, če bi ne dobila v roke grosupeljskega zbornika, bi tudi jaz morda nikoli ne slišala zanjo. Žal, nihče in nikdar ni spregovoril o njej. Tudi v osnovni šoli ne. Se danes se vprašujem, kako je mogoče, da je njen grob vsako leto, ko smo šolarji krasili poslednje domove padlih borcev, ostal nam nepoznan. Nihče nam ni nič povedal o dobri učiteljici in dekletu, ki je ljubila domovino bolj kot samo sebe... In v meni se je nabralo nešteto vprašanj. Začela sem poizvedovati pri ljudeh, domačinih. A so le malo vedeli o njej. Morda bi tako še dolgo taval v polmraku, da mi tovarišica Suligojeva ni svetovala, naj se s svojimi željami zatečem k Anini sestri Franciški Permetovi, ki živi v Sevnici. Poiskala sem njene sorodnike, dobila naslov in priznati moram, s tresočo roko je bilo napisano moje prvo pismo. Vedela sem, da bodo to boleči spomini... Kmalu sem se razveselila njenih besed, s katerimi mi je obljubila zapisati tisto, kar jo najbolj spominja na nesrečno Anico. Zelja, ki je tlela v meni dobri dve leti, se je uresničila. Zato bi se vam, tovarišica Permetova, želela na tem mestu zahvaliti za vse, kar ste zapisali o svoji prerano umrli sestri Anici, in povedati, da bom tudi sama napisala sestavek o njej, namenila pa sem ga mladinski strani »TV 15«, kjer redno sodelujem.

(Iz pisma Alenke Trontljeve iz Grosupljega, ki je bilo priloženo danes objavljenim spominom na Ano Galetovo, ki jih je zapisala njena sestra Franciška.)

kruh kot delavka v grosupeljski tovarni motvoza in platna.

V popoldanskih urah je tedensko hodila zopet v njej tako drago Šentjurje. Tam so za dekleta in mlade žene organizirali kuharski tečaj. Učila jih je ročnega dela, hkrati pa v njih budila narodno zavest.

»Če je kdaj bilo v nevarnosti naše slovenstvo, tak je danes. Tujec ga ubija na črtno. Korajžnih deklet je treba. Ženska v današnjih dneh lahko več naredi kot najmočnejši in najhrabrejši mož. Narodno zavest, ponos in poštenje v naše domove, da boste lahko pogledale v oči svojim fantom in možem, ko se vrnejo! Čujte, jaz verjamem, da bo prišel veliki dan. In morda ni daleč ta dan. Torej, na delo vsi, in če treba za to umreti, potem umrite!« jim je govorila.

V tem hipu so se odprla vrata in vstopila sta dva karabinerja. Vsem je zastal dih, le Ana je govorila, kot bi nadaljevala: »Prinesite meter belega platna in prejšico, da bomo delale nove prtičke.« Med govorjenjem je na polo papirja s svinčnikom očrtala prtiček, vanj pa narisala rože, ptičke... ne meneč se za karabinerje. Eden od teh pokaže na Ano in povpraša zadaj sedečega predavatelja, ki bi bil moral za njo predavati o zdravstvu in prvi pomoči, kaj Ana govori. Ta vzame prtiček iz Aninih rok, ga pokaže ter pojasni, da jih Ana uči ročnega dela. Karabinerja odideta. Vsi so se oddahnili. Ana pa jim je smeje se dejala: »Saj ni bilo nič hudega, še naprej bomo delali prtičke.«

Toda naznanili so jih. Kmalu za tem so končali tečaj. Ana ni več dobila dovoljenja za odhajanje prek bloka (Grosuplje je bilo namreč obdano z ograjo bodeče žice). Njena vsakdanja pot je bila zopet le od doma v tovarno in iz tovarne domov, dokler je niso zaprli.

FRANČISKA PERME-GALETOVA

V knjigi o svetem Urhu je zapisano:

»Ko se je približala 23. ura, je bilo zunaj hiše vedno več domobrancev. Točno ob 23. uri so pridrveli v hišo in ji ukazali, da mora takoj z njimi. Pripravljena na vse, je skočila s peči, v veži pa je dejala domobrancem, da bo Kastelčevim, ki so bedeli v kuhinji, voščila lahko noč. Stekla je v kuhinjo in stisnila gospodinji v roke žepno beležnico, naližno pero in medaljon, ki ga je nosila okrog vratu, z naročilom, naj te reči izroče njenim ljudem.«

Ana Galetova je umrla pod kopiti belogardističnih pušk v Zalogu pri Škofljici 8. januarja 1944.

POSEBNA IZDAJA PIONIRJA

Vietnamskega z naslovne strani posebne številke poljudnoznanstvene revije »Pionir«, ki je izšla v vsejugoslovanskem tednu solidarnosti naših narodov z bojem indokitajskega ljudstva na pobudo Republiškega koordinacijskega odbora za pomoč žrtvam imperialistične agresije, Zveze prijateljev mladine Slovenije, Republiškega zavoda za šolstvo in uradni lista, posvečen pa je boju vietnamskega ljudstva za osvoboditev in neodvisnost.

beležke

V UČBENIKIH VSE MANJ NOB

Negovanje revolucionarnih tradicij naše zgodovine je treba sprejeti kot del marksistične vzgoje, ker s tolmačenjem revolucije ustvarjamo sile za boj proti vsem protisocialističnim pojavom v naši družbi.

To je bilo poudarjeno na seji komisije ZZZB NOV Jugoslavije za negovanje revolucionarnih tradicij, na kateri so spregovorili tudi o nalogah v letu 1973, v zvezi s pismom predsednika Tita.

Na seji je bilo tudi slišati podatek, da je danes — v primerjavi z letom 1948 — število prispevkov o narodnoosvobodilnem boju v učbenikih osnovnih šol kar za polovico manj.

Mladinska godba iz Brežic pod vodstvom glasbenega učitelja Pope Miha jla se je že večkrat predstavila javnosti. Nastopila je tudi ob proslavi 400-letnice kmečkih puntov 28. oktobra 1972. Dečki in ena deklica, ki obiskujejo glasbeno šolo v Brežicah, so navdušeni godbeniki, posebno radi pa zaigrajo partizanske koračnice. Ob novem letu jim želimo še veliko uspešnih nastopov.

IZBOLJŠANI ZAHODNONEMŠKI »LEOPARD«

Modificirani zahodnonemški srednji tank »leopard« je dobil oznako A1. Izboljšave se odražajo v napravi za stabiliziranje topa, v oblogi topovske cevi in v bočni zaščitni plošči. Vse dodatne dele so že preskusili in jih bodo doslej vgrajevali v vse nove tanke.

Naprava za stabiliziranje je pomembna zato, ker bodo potrebovali manj časa za pripravo streljanja, kajti cev in merilne naprave so tudi med vožnjo nenehno uprte proti cilju. S tem, ko je top dobil posebno oblogo, je dana večja možnost, da cilj zadanejo že s prvim strelom, zakaj obloga onemogoča širjenje in krčenje cevi spriču delovanja termičnih sil. Z bočno zaščitno ploščo pa je sedaj tank, zlasti gosenični del, bolj zaščiten pred učinkom lahkih kumulativnih izstrelkov iz ročnega protitankovskega orožja.

Zahodnonemški strokovnjaki si še nadalje prizadevajo, da bi izboljšali srednji tank »leopard«, zlasti kar zadeva natančnejše in učinkovitejše streljanje. Novo modifikacija bo dobila oznako A2.

Ali bo F-15 res najboljše letalo

Pred nekaj meseci so iz tovarne McDonnell Aircraft Co. v St. Louisu slovesno pospremili prvo letalo F-15, za katerega Američani že sedaj trdijo, da bo v svoji kategoriji najboljši na svetu. Iz te tovarne je doslej prišlo že kakih 6500 reakcijskih letal, med njimi največ prestreznikov F-4 PHANTOM.

Javnosti še niso znane vse taktično-tehnične lastnosti novega letala, ker jih pristojni organi skrivajo kot največjo vojaško skrivnost; pač pa je direktor programa F-15 generalmajor Benjamin N. Bellis na tiskovni konferenci, ki so jo sklicali ob tej priložnosti, povedal, da znašajo stroški — upoštevajoč tudi stroške za razvoj — za vsako letalo po 10.500.000 dolarjev, kar pa velja le za sedanjo serijo 729 letal. Samo tovarniški stroški so precej nižji. Sedaj stane tako letalo po 7.000.000 dolarjev, če pa bo prvi seriji sledila še druga, se bodo stroški znižali na 6.300.000 dolarjev za vsako letalo.

McDonnell Douglas je z ameriško vlado sklenil pogodbo v vrednosti 1146 milijonov dolarjev decembra 1969 in tako sprejel ob-

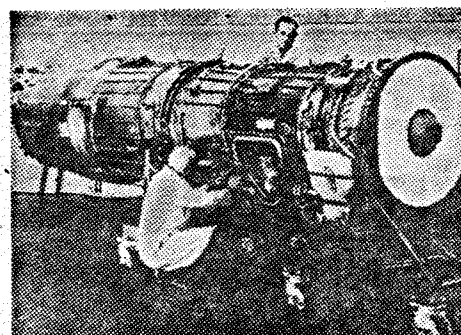
veznost, da bo izdelal prvih dvajset letal in jih vsestransko preizkusili. Največ težav in največji uspeh so dosegli s povsem novim reakcijskim motorjem Floo, na katerem so začeli delati že pred sedmimi leti. Novi reaktor tehta samo 1350 kg, ima pa kar 11.250 kg potiska. Razmerje med potiskom in težo znaša 9:1 ali dvakrat več kot pri drugih reaktorjih, ki jih sedaj uporabljajo. Motor je dolg samo 485,1 cm, njegov največji premer pa znaša 118 cm.

Ameriški vojaški strokovnjaki trdijo, da bo novo letalo F-15 imelo takšne manevrske sposobnosti, s kakršnimi se ne more pohvaliti nobeno svojetsko letalo. Prvi F-15 tehta 18.049 kg ali 2700 kg manj kot PHANTOM II, katerega naj bi F-15 nadomestil; letala iz serijske proizvodnje pa bodo celo nekoliko lažja. Kar zadeva njegovo hitrost, je general Bellis povedal, da bo F-15 letel s hitrostjo 2,3 maha, v skrajnem primeru pa bo dosegel hitrost 2,5 maha. Toda letalo bo lahko tudi s podzvočno hitrostjo. V sedanjih razmerah je zelo pomembno, če je letalo usposobljeno za polete nizko pri tleh s nadzvočno hitrostjo. Trdijo, da je F-15 prav za take polete zelo pripraven, kajti njegova glabo obremenjena krila mu dopuščajo ostre zavojе.

Prestreznik F-15 EAGLE prekaša F-4 PHANTOM tudi glede akcijskega dosega: če mu pritrdijo zunanje rezervoarje za gorivo, lahko preleti Združene države Amerike od tihoceanske do atlantske obale — razdalja znaša približno 4800 km — brez vmesnega pristajanja ali polnjenja rezervoarjev z gorivom med poletom. Omeniti je treba, da letalo lahko oskrbe z dodatnim gorivom tudi med poletom.

Ob vzletu se letalo F-15 odlepi od tal že po 610 metrih, medtem ko za pristank potrebuje, upoštevajoč 15 metrov visoko oviro pred pristajalno stezo, 1220 metrov dolgo stezo. Če pa pilot uporabi zaviralno padalo, se bo letalo ustavilo še hitreje.

Kar zadeva material, iz katerega je F-15 narejen, odpade 35,5 % na aluminij, 26,7 % na titan in 37,8 % na plastične snovi ter druge materiale. Iz titana so vsi deli, ki so najbolj obremenjeni in izpostavljeni najvišjim temperaturam.

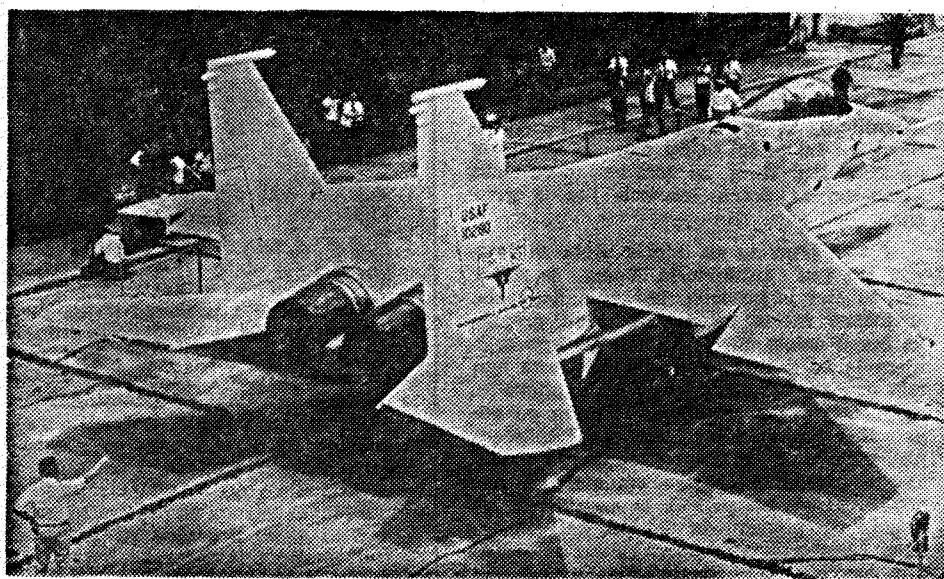

Reaktor Floo se odlikuje ne le po izredno ugodnem razmerju med močjo in težo (9:1), ampak tudi po konstrukciji, ki olajšuje vzdrževanje in zamenjavo posameznih delov.

Posebno pozornost so posvetili elektronski opremlj, zlasti radarju. Po dolgotrajnih poskusih, ki so jih veljali 25 milijonov dolarjev, so se odločili za avtomatski radar, izdelek tovarne Hughes Aircraft, s katero so sklenili pogodbo v vrednosti 82.700.000 dolarjev. Radar je res vsestranski, saj že na velikih razdaljah zaznava cilje in usmerja štiri rakete SPARROW, ki imajo za usmerjanje proti cilju v svoji glavi polaktivni radar, ali rakete na infra rdečo usmerjanje SINDEWINDER. Vendar to še ni vse. Radar ugotavlja tudi razdalje in usmerja ogenj avtomatskega topa GAU-7A. Tudi to orožje, za katerega razvoj so potrošili 36.200.000 dolarjev, je nekaj posebnega, saj uporablja strelivo brez tulcev; ima pa kaliber 25 mm. Ker pa njegov razvoj še ni povsem končan in zato še ni uporaben, bodo v začetku v nova letala ugrajevali znane topove VULCAN kal. 20 mm.

Seveda pa ima F-15 poleg radarja še najrazličnejšo drugo elektronsko opremo, med drugim tudi navigacijske naprave, radio, računalnik itd. Posebej je treba omeniti »Avionics Intermediate Shop« (AIS). To je naprava, s katero lahko pilot iz svoje kabine ugotavlja vse okvare, ki nastanejo med poletom, in delovanje elektronske opreme.

Zeleno luč za serijsko proizvodnjo novih prestreznikov bodo prižgali spomladi 1973, brž ko bo proizvajalec opravil še vrsto statičnih preizkušenj. Nato se bo začel boj v ameriškem parlamentu za odobritev kreditov, potrebnih za nakup teh letal. Gre za zelo visoke zneske. Medtem, ko je bilo ameriški vojnemu letalstvu za razvoj letala F-15 EAGLE v letu 1971 odobreno 349 in za letos 419 milijonov dolarjev, znaša zahtevek za naslednje leto kar 910.500.000 dolarjev.

Prvi prestreznik F-15 EAGLE zapušča tovarno McDonnell Douglas.

ZDRUŽENO ŽELEZNIŠKO TRANSPORTNO PODJETJE

LJUBLJANA, M. Pijadejeva 39

čestita vsem delovnim ljudem, poslovnim prijateljem, kolektivom in vsemu potujočemu občinstvu za novo 1973 leto.

Časniku »TV-15« ob desetletnici izhajanja iskreno čestitamo z najboljšimi željami, ki prinaša v tiskani obliki vse vrline in tradicije naše narodnoosvobodilne vojne, da nikdar ne tonejo v pozabo.

Sodelavcem in bralcem časnika lep pozdrav.

Predsednik RO ZRVS Slovenije inž. Slavko Korbar podeljuje zlato plaketo ZRVS predsedniku občinskega odbora ZRVS Ljubljana Vič-Rudnik tovarišu Ivu Starinu.

VI. SEJA RO ZRVS SLOVENIJE

Ocena dela v letu 1972 in načrti za leto 1973

Na seji so slovenski rezervni starešine predlagali, naj bi vsak prispeval po deset din za izgradnjo spominskega doma borcev NOB in mladine v Kumrovcu — Podelili 29 zlatih plaket ZRVS Slovenije

Minuli teden je bila v Ljubljani 6. seja republiškega odbora Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije, na kateri so podrobno ocenili delo članstva ZRVS in pregledali, v kolikšni meri je bil izveden akcijski načrt, predviden za letošnje leto. Sprejeli so delovni načrt za leto 1973 in do- ločili nagrade za tekmovanje za najboljšo organizacijo rezervnih vojaških starešin Slo- venije v prihodnjem letu.

Predstavniki slovenskih rezervnih voja- ških starešin so na tej svoji seji med drugim razpravljali tudi o tem, kako bi pomagali k izgradnji spominskega doma borcev NOB in jugoslovanske mladine v rojstnem kraju tovariša Tita Kumrovcu, in s tem, v zvezi sklenili, naj bi vsak izmed približno 52 tisoč slovenskih rezervnih starešin prispeval po 10 din, nekaj pa iz svojih sredstev tudi re- publiški odbor ZRVS Slovenije.

Seja je bila hkrati tudi slovesnost, na kateri je predsednik republiškega odbora ZRVS Slovenije inž. Slavko Korbar podelil ZLATE PLAKETE ZRVS SLOVENIJE nedav- no ustanovljeno priznanje te družbenopolitične organizacije. Prejelo jih je 23 rezervnih sta- rešin, poleg njih pa še tovariš Janko Rudolf — predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, občinska odbora ZRVS Ormož in Trebnje, Krajevni združenji re- zervnih vojaških starešin Grgar pri Novi Gorici ter Ig pri Ljubljani, občinska kon-

ferenca Zveze mladine Murska Sobota in po- horski partizanski odred. Občinski odbori ZRVS po slovenskih občinah pa so na ob- činskih proslavah v počastitev dneva arma- de podelili prav tako letos ustanovljene SREBRNE in BRONASTE PLAKETE ZRVS SLOVENIJE tistim starešinam, družbenopo- litičnim organizacijam, ustanovam in delov- nim kolektivom na področju svoje občine, ki so se pri delu v ZRVS ali sploh pri pri- pravah za splošni ljudski odpor l. 1972 naj- bolj izkazali.

Udeleženci seje republiškega odbora ZRVS Slovenije ob tednu solidarnosti z bo- jem vietnamskega ljudstva za svobodo in neodvisnost dali javnosti tudi izjavo, ki jo objavljamo posebej.

MIRO ULČAR

13.000 STRELCEV VEČ V SLOVENIJI

Pred kratkim so se v Ljubljani zbrali slovenski strelci na XVI. konferenci, ki se je je udeležilo več kot 70 delegatov iz vseh 60 občinskih strelskih zvez. Skupaj z go- sti so delegati in drugi udeleženci ugotav- ljali, kakšne uspehe so dosegli slovenski strelci v zadnjih štirih letih in katerim pro- blemom bi morali dati v prihodnje več po- udarka, da bi strelski šport v Sloveniji do- segel še večje uspehe. Med gosti so bili na konferenci predsednik SZJ general Djuka- novič, predsednik RO ZTK Slovenije Flor- jancič, predstavniki ZZB, ZRVS, JLA in drugi.

Iz poročila, ki je bilo poslano vsem ude- ležencem in ki ga je na konferenci podal dosednji predsednik SZS Vlado Mišica, je bilo opaziti, da so slovenski strelci od leta 1969 pa do danes kar 28-krat osvojili naslov državnega prvaka, od tega SD Olimpija dvanaajstkrat, sedemkrat pa tudi Franc Pe- ternel. SZ je na konferenco povabila tudi te odlične strelce; tako so bili navzoči odlični strelci Planinc, Peternel, Mikolič, Dimiceva in tudi pionirski državni prvak iz Postojne Požar.

Največ razprave je bilo na konferenci okrog problema množičnosti, ki je sicer v štirih letih precej porasla, za 13 tisoč, tako da SZ sedaj šteje preko 23 tisoč članov, gotovo pa je članov še več, vendar niso registrirani; tako je kar osem OSZ še ne- verificiranih, med temi pa tudi Koper, Aj- dovščina in še šest drugih.

V razpravi je bil med drugim govor o fi- nancnih težavah, v katerih so strelske orga- nizacije, o pomanjkanju strelskih rekvizitov, posebno osnovnega orožja — zračnih pušk, ki jih v naši državi že šest let ne izdeluje- jo. Ugotovili so tudi, da je povezava z ObZTK slaba, slabo pa je tudi sodelovanje s povelj- stvi partizanskih enot, z ZZB in ZRVS. De- legati so veliko razpravljali tudi o pomanj- kljivem tekmovalnem sistemu, ki ga je tre- ba spremeniti. Sprejeli so dva predloga za ustanovitev republiške strelske lige; enega je izdelala tehnična komisija pri SZS, dru- gega pa je pripravila OSZ iz Postojne. Ude- leženci so se bolj ogrevali za predlog iz Po- stojne, ker je enostavnejši in cenejši.

Na konferenci so govorili tudi o proble- matiki vrhunškega strelskega športa, o na- logah v prihodnjem letu, ko bodo sloven- ski strelci slavili 25-letnico obstoja. Poseb- no je bilo poudarjeno pomanjkljivo pode- ljevanje raznih plaket in drugih priznanj, saj požrtvovalni strelski delavci odhajajo, ne da bi prejeli zaslužno priznanje.

Udeleženci konference so poslali pozdrav- no pismo predsedniku Titu, ki je velik lju- bitelj strelskega športa ter prostostno pismo strelcem na avstrijskem Koroškem zaradi znanih dogodkov.

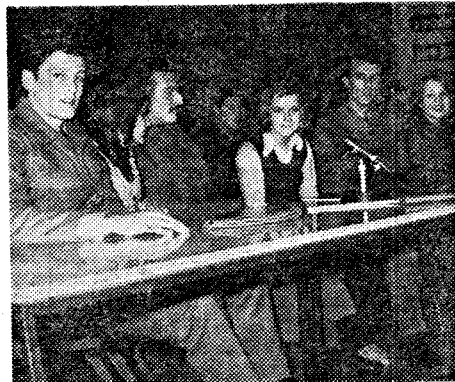
22. december – naš skupni praznik

Praznik Jugoslovanske ljudske armade postaja v zadnjih letih resnično naš skupni praznik; praznik vseh ljudi, še posebej pa mladih, ki danes v zamisli splošnega ljud- skega odpora predstavljamo našo vojsko, vojsko ljudi, ki vsak po svojih močeh in sposobnostih, v okviru enotne odgovornosti ter posameznih obveznosti, vemo, kje nam je mesto.

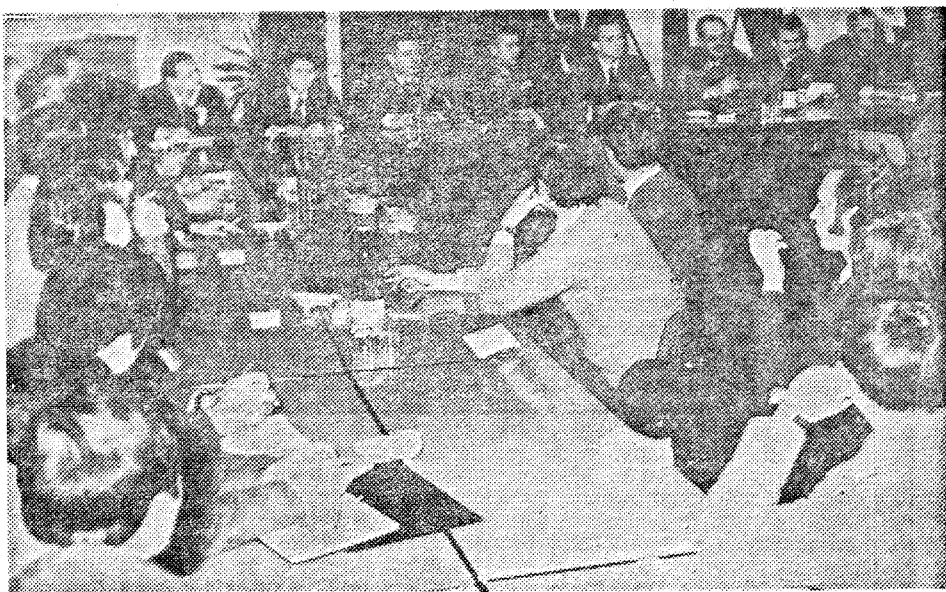
To so misli, ki so bile uvodoma poudar- jene na dveh sklepnih prireditvah v skupni organizaciji mladih v uniformah in brez nje. RK ZMS in poveljstvo ljubljanske armade sta namreč pripravila dvojje prireditve: dne 15. decembra v Ljubljanski hali Tivoli, ko je bil finale uniformiranih in civilnih mla- dinskih ekip v preizkušnji znanja o delu in življenju tovariša Tita; dan zatem pa v do- mu JLA v Mariboru sklepna prireditev ob zaključku tekmovanja mladinskih aktivov in garnizij za priznanje »Oličje 22. decembra«.

Kdor spremlja sodelovanje, pravzaprav boje rečeno skupno delo ZMS in JLA, opa- ža vrsto pozitivnih sprememb: vse hitreje se odpirajo do nedavnega še precej zaprta »vrata« JLA. To je seveda plod prizadevanj, predvsem pa skupnega dela vojakov naše armade in zveze mladine. Pri tem vedno bolj prihajamo do spoznanja, da se moramo tudi v prihodnje še bolj angažirati, tako da bomo omogočili mladim ljudem, bodočim vojakom, da že pred prihodom v vojašnico dobro spoznajo, okolje in ljudi, med kateri- mi bodo kasneje, ko bodo oblekli uniforme, preživeli leto ali poldrugo leto.

Občinske organizacije morajo v prihod- nosti zagotavljati večji samoupravni politič- ni prostor mladim ljudem, ki so na odsu- ženju vojaškega roka, kajti sedanja navzoč- nost mladih vojakov in mladih starešin JLA je večja v neposrednih akcijah kot pa v or- ganih občinskih organizacij, kjer potekajo dogovori in sprejemajo določene akcije. De- lovno sodelovanje med mladino in pripad-niki JLA namreč ni samo zaradi sodelova- nja, temveč je potreba današnjega časa, po- treba po utrjevanju bratstva in enotnosti med našimi narodi in narodnostmi ter po- trebe po usposabljanju za obrambo naše samoupravne socialistične družbe.

Zmagoslavna ekipa Ajdovščine v hall Tivoli.

Pogovor komandanta ljubljanske armade generalpodpolkovnik Franca Tavčarja- Roka z mladino (foto: S. Krševan).

PROTEST RO ZRVS

Upanje vsega miroljubnega člo- veštva, da bo na podlagi sporazuma o prekinitvi ognja, sklenjenega med ZDA in DR Vietnamom, prišlo do resničnega in dolgo pričakovanega konca ameriškega nasilja nad Viet- namom, se ni uresničilo. V nas- protju s pričakovanjem smo še ve- dno priče nadaljnjega pritiska in napadov ameriške agresije, ki ima za posledico nova pustošenja in nove žrtve narodov Vietnam, Kam- bodže in Laosa. Tako pred skle- njenim sporazumom kot tudi po njem ameriška vlada ni pokazala nobenega razumevanja za prekinitev nečloveških dejanj in pripravljenost, da bi v Vietnamu zavladal mir.

Zbrani na današnji seji republi- škega odbora Zveze rezervnih voja- ških starešin Slovenije, izražamo za- skrbljenost in ogorčenje zaradi zlo- činskega početja ameriških milita- ristov in brezpogojno solidarnost s pravičnim bojem junaškega vietnam- skega ljudstva in mu izražamo pod- poro v prizadevanjih za prenehanje vojne v tem delu sveta.

Ostro protestiramo zaradi nada- ljevanja ameriške agresije. Odločno zahtevamo, da Američani prekinejo te akcije, v katerih trpi in prema- guje nadčloveške napore nedolžno prebivalstvo ter da se mu prizna njegove temeljne pravice, zagotovi mir in svoboda ter omogoči sa- moopredelitev in lasten razvoj.

Udeleženci seje RO ZRVS Slovenije

V Ljubljani, dne 20. 12. 1972

PROTEST MESTNEGA ODBORA ZRVS LJUBLJANA

Mestni odbor ZRVS Ljubljana je na svoji seji 25. decembra 1972 izglasoval naslednji protest proti najnovejši agresiji ZDA v Vietna- mu:

Se pred dnevi smo bili polni ve- re in optimizma v človeško razsod- nost, saj je kazalo, da bo končno le odpravljena mora, ki tlači vest človeštva in ves svet. Prav zadnji dnevi pa kažejo, da naš optimizem in upanje ni bil upravičen. Zelje človeštva, da bo mir v Vietnamu vsak čas sklenjen, so porušile de- tonacije bomb nad Vietnamom.

Vsakemu poštenemu človeku lede- ni kri v žilah, ko posluša poročilo o vandalskem početju ameriških le- talcev nad Vietnamom. Svetovna javnost obsoja danes ameriško ad- ministracijo za to početje. Če pa se

bo to nadaljevalo, se lahko obsodba razširi na ves ameriški narod, ki ni znal svoji vladi preprečiti takega početja. To pa ne bi bilo v intere- su človeštva, ki si želi čimveč enakopravnega sodelovanja med vse- mi narodi.

Zato izražamo našo najostrejšo obsodbo nad postopki brutalnih agresorjev in se priključujemo poziv- vu 29. najvidnejših javnih in kul- turnih delavcev Jugoslavije in v polni meri podpiramo njihovo po- budo oziroma zahtevo.

Prepričani smo, da bi se vsak član naše organizacije, od katerih so mnogi tovariši okusili na lastni ko- ži v času NOV vso grenkobo agre- sije in nasilja, podpisal pod tak apel. Kajti vest človeštva zahteva od vsakega poštenega človeka od- govor, ali je storil vse, kar je v njegovi moči, da bi se končala ta največja sramota XX. stoletja.

Predsednik
Dor Dovečar

VSEM VOJAŠKIM VOJNIM INVALIDOM IN DRUGIM GOSTOM, KI
HODIJO NA ODDIH IN ZDRAVLJENJE V STRUNJAN,

Z E L I

SREČNO, ZDRAVO IN USPEHOV POLNO NOVO LETO

Invalidsko zdravstveno rekreacijski
center ZZB NOV Slovenije
(Strunjan)

DRAGO MAKUC:

Od Preserske čete do Šercerjevega procesa

Sestavek »Od formiranja Preserske čete do Šercerjevega procesa« je napisan po magnetofonskem posnetku po pripovedovanju Draga Makuca v letu 1961. Razgovor vodila Mira Mihevc, kustos. Sestavek je v arhivu Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani. Za tisk pripravila in biografijo ter opombe napisala Rezka Traven.

Ob koncu prvega dneva razprave je bil govor tožilca. Bil je majhen, ves kozav po lico, s kratkimi, na krtačo postrizanimi lasmi. Ko je govoril, je rjovel, da nas je treba vse pobiti. Sklonil se je nad svojo mizo, se nato dvignil na prste in potem na vso moč zarjul, da je bil prav smešen. Zahteval je za vse razen za Krajnerja smrtno kazen. Tako se je končal prvi dan. Bili smo nekako vdani v to, kar nas je čakalo.

Drugi dan razprave jih je bilo osem od šestnajstih obsojenih na smrt: Šercer, Kariž, Kogoj, Kranjc, Zagar, Janežič, Lipovec, Verbič. Janežič in Lipovec sta bila precej mlajša od drugih šestih.

Od preostalih so bili obsojeni na dosmrtno ječo vsi razen Gabrovca in mene, ki sva imela 17 let in sva dobila zato 18 let. Bila sva sicer obsojena kot drugi, a istočasno po ne vem katerem členu zaradi mladoletnosti pomilostjena na 18 let.

Iz dvorane so nas odpeljali vklejane. Na dvorišču so nas ustavili, in od tistih osmih, ki so bili obsojeni na smrt, vsakega posebej vodili v celice, kjer so potem čakali na smrtno kazen. Ko smo tako čakali, smo bili še bolj prizadeti od njih, ki so bili obsojeni na smrt. Iz morečega vzdušja nas je prebudil Rado Kogoj, rekoč prostodušno: »Zakaj tako, fantje? Saj smo vendar vedeli, da bomo popadali, ko smo odšli v partizane! Zapijmo!« In smo peli partizanske pesmi do njihovega odhoda. Kogoj se je obnašal tako prostodušno, kot da se ni zgodilo prav nič velikega.

Vse ostale so nas odpeljali v skupno sobo. Z nami je bil zdaj že omenjeni Gnidica iz Ribniške čete. Bili smo prepadeni, od šestnajstih nas je ostalo le osem. Paznik nam je sporočil, da lahko dobivamo od doma obiske in pakete.

Iztok Zagar je predlagal, da organiziramo kolektiv. Proti temu je takoj nastopil Gnidica, ki je imel v Ljubljani teto gostilničarico in je pričakoval od nje izdatno pomoč. Nismo ga hoteli siliti. Mi smo bili vsi več ali manj sinovi revnih staršev in v tej situaciji nismo mogli pričakovati ničesar razen kakega skromnega paketiča. Gnidica je res takoj naslednji dan prejel paket: velik hleb kruha, celo salamo in jabolka. Odneseš je vse v svoj kot in žvečil. Še isti dan smo bili vsi drugi klicani, da dvignemo pakete. V celico smo znošili precej hrane: za nas je poskrbela OF. Mama mi je kasneje pravila, da so ji kar na dom nosili zame hrano čisto neznan ljudje. Nekdo je prinesel denar, drug konzervo in podobno. Največ je dobival Izток Zagar, ki je bil takrat pred sodiščem pod imenom Ivan Koželj. Na njegovo ime je prihajalo vsak dan dva litra mleka in 100 cigaret. Zdaj se je Gnidici pošteno kolcalo po našem kolektivu. Nam pa je bilo takrat toplo pri srcu, ker smo čutili, da na nas ne mislijo samo starši, ampak vsa Ljubljana. Medtem so obsojeni na smrt čakali od 17. do 22. Vsi smo že upali, da se še kaj obrne. Dne 22. zjutraj smo se zgodaj zbudili. Na dvorišče so pripeljali kamione. Bilo nam je jasno, zakaj. Posedli smo po posteljah in molčali. Slišali smo šest kamionov in potem ugibali: Ali so naložili vse na štiri kamione in sta dva za spremstvo ali pa so dali na vsak kamion po enega? Potemtakem sta dva obsojenca ostala, sta pomilostjena? Brž ko so kamioni odpeljali, je prišel slovenski paznik k nam in povedal: »Odpel-

Jali so jih.« »Koliko?« je dahnilo iz nas. »Šesta, nam je odvrnil. Lipovec in Janežič sta bila pomilostjena. Dotlej je nad nami ležala mora, čeprav se nam je materialni položaj izdatno popravil. Takrat pa se je kljub vsej tragiki nekaj sprostito v nas. Oživelimo smo. Zdaj so imeli v zaporih spet več preglavic z nami. Vzpenjali smo se na okna, pozdravljali z dvignjenimi pestmi mimoidoče. Težko smo prenašali Gnidico, ki je bil vsiljiv in domišljav, velik egoist. Kadar je bilo najmanj treba, se je spravil k oknu in ni pustil drugih. Za to pa je na božični večer krepko plačal. Ljudje so šli namreč s predstave Totega teatra, mi pa smo se zgrnili k oknu, mahali s pestmi in kričali. Nasproti sodišča se je zbrala množica ljudi. Vse je stalo in gledalo v naše okno. To je bil pravcat miting. Kmalu pa so pridrveli fašisti in ljudi razgnali. Nekaj trenutkov nato so vdrl v našo celico, mi smo seveda že bili na svojih mestih. Hoteli so vedeti, kdo je bil pri oknu. Molčali smo, češ da ne razumemo, kaj hočejo. Karabinjer pa je poznal Gnidico in vedel, da on največkrat visi pri oknu. Zgrabili so ga in odpeljali v samico. Ob tej priliki naj povem še to, da je Gnidica kasneje izdajal in postal domobranski oficir.

Zaradi nas so Italijani dali namestiti na okna lesene zaslone, ki pa so jih montirali šele po našem odhodu iz sodnih zaporov.

Dne 11. januarja 1942 so nas spravili v neko sobo in nas pripravljali na odhod v Italijo. K nam je prišel Kermavner*, menda je bil pomočnik upravnika zaporov. Prisrčno nas je nagovoril in nas bodril, češ saj bo kmalu konec vojne. Poleg je stal Italijan, ki je resno kimal, misleč, da nam Kermavner bere levite.

Z vlakom so nas odpeljali v Alessandrijo. K transportu so priključili še druge, tako da nas je bilo vseh 32. V Alessandriji smo prišli med same kriminalce, saj so tudi nas zaznamovali kot roparje.

Brž ko smo se nekoliko razgledali — čez dan smo bili namreč skupaj s ostalimi v veliki sobi — smo začeli delati. Osnovali smo kolektiv. Imeli smo lahko denar in vsak svojo knjižico, kjer se je vodila evidenca o potrošnji. Pred Italijani smo naš kolektiv prikrižali tako, da smo se izgovarjali, da vsi ne znajo italijansko in da bomo zato pač skupaj nabavljali in vodili račune. Mislim, da je bil ta kolektiv med najboljšimi, kar jih je bilo po zaporih in taboriščih med vojno. Čisto ves denar in pakete, razen mila, ščetk in drugih toaletnih potrebščin, je prevzel kolektiv. Nabavljali smo mleko za vse skupaj, tako da je vsak dobil 2 del mleka dnevno. Iz paketov smo pobrali marmelado in med ter to delili na kruh za zajtrk. V zaporu so nam dajali samo en obrok hrane dnevno. Sami pa smo si organizirali v kolektivu zajtrk in nekajkrat tedensko celo večerjo. Lahko smo namreč kupili krompir, ki smo ga skuhal, zabelili pa s prežganjem in s slanino iz paketov.

Kolektivno smo delili tudi tobak. Nobene stvari nismo delili strogo, po osebi. Kadilce smo vprašali, koliko cigaret najmanj potrebujejo vsak dan, da lahko izhajajo. Vsak se je odrekel stvarjem, kolikor se je le mogel, a v nadomestilo za to ni dobil ničesar drugega. Kasneje smo imeli med nami starega očeta Dolenjca, ki je imel doma vinograd in je bil vaju v glavnem živeti od vina in tobaka. Njemu smo dali vsak dan zavojček tobaka in liter vina, ki smo ga lahko kupili. Sploh smo denar rabili tako, da je bilo čimbolj koristno za vse.

Vstop v kolektiv je bil prostovoljen. Naša stara skupina je bila vključena v kolektiv v celoti. Na koncu je bilo v kolektivu vključenih 80 od stotih, kolikor nas je bilo v kameronu. Imeli smo glavnega intendanta, ta pa še skupinske intendante. Glavni intendant je prevzel vsak paket. Bonbone in piškote je razdelil takoj. Če jih je bilo za 15 ljudi, jih je razdelil med 15 po spisku, kakor je pač nanesel vrstni red, ne glede na to, ali je bil lastnik paketa na vrstnem redu ali ne. Pakete smo dobivali še vedno po liniji OF ali pa od domačih z različnimi dodatki, ki so jih od organizacije dobivali za nas.

K O N E C

* Na smrt so bili obsojeni Karel Kranjc, Valentin Kariž-Zdravko, Rado Kogoj, Ljubo Šercer, Ivan Verbič in Ignac Zagar-Igor. Dne 22. decembra 1941 so bili ustreljeni v Tomišlju pri Igu.
* Mislil na Dušana Kermavnerja.

fotografija z vprašajem

Fotografija, ki jo objavljamo danes, je verjetno nastala nekje v Beli krajini, morda na Stražnjem vrhu. Sporočite nam, kdo so tovariši na sliki (imena, priimke, partizanska imena, funkcije, ki so jih opravljali in po možnosti njihove naslove), kako se je imenovala enota, ki so ji pripadali, kje natančno in kdaj je nastala fotografija in kdo jo je posnel!

vaš vinjak

vinjak slovin

V spomin Karlu Marčiču

DRAGI KARLO!

Poslavljam se od Tebe v imenu tistih prijateljev, ki Te bodo poleg svojcev najbolj pogrešali, od prijateljev, s katerimi si se najraje družil in so Ti stali ob strani tudi za časa bolezni.

Ze od mladosti si imel rad naravo, zato si si tudi izbral poklic, ki Te je vezal nanjo. Postal si zemljemerec. Kot vojaški geodet si v naši domovini premeril skoraj vse višave in daljave, za katere dotlej v vojaških zemljevidih ni bilo zanesljivih podatkov. Ker si bil silno vesten, si veliko meritev ponovil, saj Tvoji predhodniki v merjenju niso bili dovolj natančni. Popravil si veliko njihovih napak. Popravljati pa je bilo treba ne le napake na papirju, temveč tudi v življenju, v odnosih med ljudmi. Dokler si v stari Jugoslaviji popravil zemeljske napake, si kot vojak zaradi svojega izrednega strokovnega znanja zelo hitro napredoval. Bil

si še zelo mlad, ko so Te povišali v polkovnika. Ko pa si začel opozarjati tudi na napake v odnosih do ljudi, s katerimi si se srečeval pri terenskem delu, posebno v Makedoniji in na Kosovu, so Ti to takratni oblastniki tako zamerili, da zate ni bilo drugega izhoda, kot da slečeš polkovniško sukno. Zatirano prebivalstvo Makedonije in Kosova je odkrilo v Tebi pravega človeka, ki ne more trpeti, da bi se komurkoli delala krivica. Kjerkoli si si postavil svoj šotor, so Te kmalu začeli obiskovati preprosti ljudje in Ti pripovedovati o svojem težkem življenju, zapostavljanju in zatiranju. Postal si njihov zagovornik, s tem si si nakopal sovraštvo takratnega vladajočega razreda, zato Te je pregnal iz vojske.

Ko je sovražnik napadel Jugoslavijo, si vedel, kje je Tvoje mesto. Brž ko si se vrnil v Slovenijo, si navelik stike z osvobodilno fronto, ki Ti je zaupala važne naloge. Kmalu se Ti je uresničila še želja, da pomagaš s svojim vojaškim znanjem tudi v partizanih. Sprejeli so Te tudi v partijo.

Manj je znano Tvoje delo po osvoboditvi. Pri tem Tvojem delu sva se srečala. Imenovali so Te za načelnika vojnogeografskega inštituta v Beogradu, inštituta, ki ga praktično ni bilo, ker ga je okupator popolnoma izropal. Poizvedoval si za pričami, ki bi lahko povedale, kateri okupator in kam je odpeljal opremo Vojnogeografskega inštituta bivše jugoslovanske vojske. Ta pričevanja in druga dokazila si poslal tudi jugoslovanski restitucijski delegaciji na Dunaju. Ko so zavezniške oblasti v Avstriji dobile v obravnavo restitucijske zahteve, ki si jih Ti pripravil in posredoval, so takoj spoznale, da imajo opravka z izredno vestnim in strokovno razgledanim generalom. Pohvalili so Tvoje delo in so si želeli, da bi bili tudi drugi restitucijski zahtevki tako dokumentirani, kot so bili Tvoji. Tako so hitro vrnil, kar je bilo odnešeno iz Vojnogeografskega inštituta v Avstrijo. To Tvoje delo je imelo dvojen uspeh. Na eni strani si postavil Vojnogeografski inštitut spet na noge, na drugi strani pa si veliko prispeval k ugledu nove Jugoslavije v prvih povojnih letih. Tvoja zavest odgovornosti je bila tolikšna, da so jo občudovali tudi tisti visoki zavezniški oficirji, ki so bili sicer do nove Jugoslavije precej rezervirani.

Se po upokojitvi si stalno spremljal delo Vojnogeografskega inštituta in mu pomagal s nasveti. Sploh si bil človek, ki je rad pomagal kjerkoli in komurkoli, če mu je bila pomoč potrebna, zato si užival tolikšno spoštovanje.

Ker si bil ljubitelj narave, si skrbel tudi za varstvo okolja. Tudi na tem področju je Tvoje delo pomembno. O tem vedo največ Tvoji prijatelji, ki si jim še na smrtni postelji priporočal, kaj na bi storili, da naravno okolje zaradi hitrega industrijskega razvoja ne bi bilo prizadeto. Kot bolnik si ležal v sobi s razgledom na Rožnik. Ob pogledu na zlato pobarvano listavce in zelene iglavce v lepih jesenskih dneh si pozabljal na bolezen in bolečine. Ko je prvi letošnji sneg pokrnil Rožnik, si sicer zgubil upanje v svojo ozdravitev, vedel si pa, da bo spomladi Rožnik zopet ozelenel. Ob zadnjem obisku si toplo povpraševal po svojih prijateljih, s katerimi si se pogosto srečeval na Rožniku, naročil si pozdrave zanje in tudi za Tvoj Rožnik. Ko se bo narava zopet prebudila, Te bo Rožnik zaman čakal, ne boš ga mogel več varovati, to bo naloga drugih, predvsem pa Tvojih prijateljev, ki se Te bodo ob vsakem snidenju na Rožniku s spoštovanjem in hvaležnostjo spominjali.

Naj Ti bo lahka slovenska zemlja, ki si jo tako ljubil!

IVAN KREFT

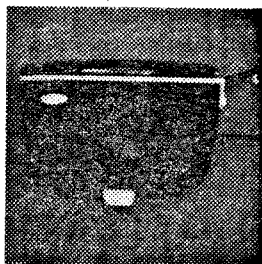
Medicinci, padli v NOB

Za albumom padlih in umorjenih zdravnikov je Slovensko zdravniško društvo — sekcija za partizansko zdravstvo, lani izdalo še album slovenskih medicincev, ki so padli v narodnoosvobodilnem boju ali pa so bili umorjeni kot talci in po ječah fašističnih krvolokov. Naš list bo fotografije in kratke življenjepisne iz tega albuma v celoti ponatisnil, in sicer tako, da bomo v vsaki številki objavili po enega padlega medicincea.

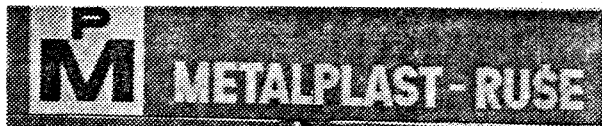

Majda Vrhovnik-Lojzka

Rodila se je 14. aprila 1922 v Ljubljani. Na medicinsko fakulteto se je vpisala v zimskem semestru 1940 v Ljubljani in končala tri semestre. Takoj po zasedbi Slovenije in Jugoslavije je postala kurirka organizacijskega sekretarja CK KPS Toneta Tomšiča. Ko je bila pri okupatorjih že preveč kompromitirana, se je povsem posvetila delu pri centralni tehniki ter delala v ilegalnih tiskarnah. Po kapitulaciji Italije je odšla na Primorsko, kjer je delala v pokrajinskem komiteju SKOJ. Poleti 1944 je šla na Koroško, kjer so jo blizu Celovca ujeli gestapovci ter jo 4. maja 1945 ubili ter neznan kje pokopali. Odlikovana je bila z redom narodnega heroja.

Plastični sanitarni kotlički FONTANA za WC (se ne rosijo — brezšumni) v beli in črni ter še treh pastelnih barvah (roza, zelena, modra) s nerjavečo plastično vložno armaturo izdeluje

ŽIVILSKI KOMBINAT »ŽITO«

LJUBLJANA, Šmartinska c. 154

čestita ob desetletnici organizacijskega glasila Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije — »TV-15« vsem sodelavcem in bralcem lista.

Pisano izročilo naše ljudske revolucije naj se še bolj uveljavlja preko edinega tovrstnega tiska na Slovenskem.

Ohranimo poznim rodovom vse, kar simbolizira svobodo, socializem, samoupravljanje, mir in bratstvo med jugoslovanskimi narodi.

FRANCE SLOKAN:

STARA PRAVDA

Ob sedanjih vseljenskih proslavah, ki bodo trajale celo nad leto dni, pa bomo obhajali in s posebnim poudarkom proslavljali le petdesetletnico slovenskih kmečkih uporov in storoletnico skupnega slovensko-hrvaškega kmečkega upora, ki ga štejejo na največjega, a je bil razmeroma kratek in se je zlasti nesrečno končal za upornike.

Spričo tega najprej na kratko preglejmo (po ugotovitvah zgodovinarja Boga Grafenauerja), kakšen obseg so zavzeli in kako dolgo so trajali najpomembnejši ali najbolj raziskani kmečki upori.

Slovenski kmečki upor leta 1515 se je razplamtel na ozemlju, ki je obsegalo nad 20.000 kvadratnih kilometrov. Ko je bil upor na višku, je število upornikov doseglo okrog 80.000, kar je izredno veliko v primerjavi s tedanjim slovenskim prebivalstvom. Upor pa je tudi trajal nenavadno dolgo — pet mesecev. Hrvaško-slovenski upor leta 1573 je bil med glavnimi in najusodnejšimi boji omejen sicer na mnogo manjše ozemlje, le na okrog 5000 kvadratnih kilometrov, toda njegov odmev ter vpliv sta dosegla delno tudi kot uporniški val mnogo širše področje, najmanj 20.000 kvadratnih kilometrov veliko ozemlje. Ni mogoče natančneje dognati, kako dolgo so trajale priprave na ta upor, nedvomno pa se je razširilo močno organizacijsko uporniško gibanje, to je delovanje kmečke zveze, verjetno že več mesecev poprej. Upor sam pa je trajal le dva tedna. Slovenski kmečki upor leta 1635 je zavzel okrog 15.000 kvadratnih kilometrov in je trajal dva meseca. Tolminski kmečki upor leta 1713 v 720 kmečkih soseskah ali na približno

2500 kvadratnih kilometrih se je razplamteval dva meseca. Uporniško gibanje leta 1848 sicer ni bilo kakšna splošna in enotna vodena vstaja, a je bilo razširjeno na nad 20.000 kvadratnih kilometrih, kjer je v petih mesecih nevarno tlelo in je izbruhnilo več manjših, krajevnih uporov. Posebno pozornost zasluži koroški kmečki upor, ki je trajal pet mesecev že leta 1478. To je bil ne le prvi pomembnejši, večji kmečki upor pri nas, marveč je bil podlaga s svojo organizacijo in njenimi izkušnjami za poznejše upore. Po udariti pa je tudi treba, da so se tedaj kmetje uprli proti fevdalnemu redu nasploh, kakor da so ga hoteli strmo glavit, ne pa le, da bi se upirali uvedbi kakšnih dajatev, izžemanju in zatiranju. Ustanovili so enotno uporniško organizacijo.

Ze mesec dni po začetku upora so popolnoma odrekli pokorščino zemljiški gospodi. V vodstvo uporniške organizacije, kmečke zveze, so bili zastopani uporniki iz vseh deželskih sodišč, ki so se pridružili upor. Vedeti je treba, da so se kmečki zvezi pridružili tudi rudarji in podeželski obrtniki. Kmečka zveza je terjala pravico do odločanja o davkih; dalje, da bi ji priznali pravico celo do višjega, ne le nižjega sodstva, pa tudi, da bi odločala, kdo naj bo župnik v posameznem kraju. Izredno pomembno je, da je kmečka zveza tudi ustanavljala svojo vojsko. Na to je treba opozoriti, ker bi sicer ne mogli prav razumeti organizacije poznejših velikih kmečkih uporov.

Ko iščemo vzroke kmečkih uporov, se utegnemo hitro zadovoljiti z razlago, da so bile tedanje življenjske razmere tlačanov pač dovolj obupne, tako da so bili upori lahko že izraz obupa trpečih ljudi. Saj ti ljudje med uporom pravzaprav niso mogli nič več izgubiti — ostalo jim je klavirno životarjenje — lahko pa bi »vse« pridobili. Prevladuje pa tudi mnenje, da se na splošno ali večino niso upirali za kakšne revolucionarne pridobitve, marveč so zahtevali le »staro pravdo« — vrnitev na staro, na nekdanje razmerje med fevdalcem in podložnikom, ko so se podložniška bremena zdela vendar še vsaj znosna.

Toda na kmečke upore je treba gledati v širšem zgodovinskem okviru. Slovensko ozemlje je bilo tudi tedaj »na preprihu«. Bilo je obmejno, prejemalo in odbijalo je

prvo udarce med deželami (grofijami) avstrijskega cesarstva ob pogostnih turških roparskih napadih. V petnajstem stoletju je obramba pred Turki nalagala še nadaljnja bremena posameznim deželam, mestom, zemljiškim gospodstvom. Najnižje med nosilci tega bremena pa je bilo seveda podložniško ljudstvo — vsi so prelagali ter odlagali nanj, da so si olajšali breme. Sicer pa je razumljivo, da je najhuje trpel tisti, ki je delal, ustvarjal vrednost, saj je plemstvo bilo družbeni zavladavec, ko ni dajalo niti vojaštva za obrambo, odkar se je končalo viteško vojskovanje. Plemstvo ni moglo samo uspešno braniti niti svojih, sicer močno utrjenih gradov.

Leta 1470 so zastopniki notranjeavstrijskih deželnih stanov v Velikovecu sklenili uvesti »glavarino«, poseben davek za pripadnike prav vseh stanov. Plačevati jo je bilo treba celo za dojenčke in izvzeti niso bili niti berači in dninarji. Uvedli so tudi »tedenski vinar« (na posvetu zastopnikov deželnih stanov leta 1475 v Mariboru), prav tako davek, ki so ga morali plačevati podložniki. Dohodki tega davka so bili namenjeni za obrambo proti Turkom. V petnajstem stoletju — ki ga zgodovinar Milko Kos imenuje »doba kriz in prehodov«, so si Turki že uglasili na široko in globoko poti za svoje roparske pohode z Balkana proti ogrskim in avstrijskim deželam. Leta 1389 je nesrečna bitka na Kosovu polju pomenila tudi za slovenske dežele veliko nesrečo in začetek hudih časov — vojn in vseh drugih šib, ki so teple v starih časih ljudstvo. Ne smemo pozabiti, da so se tedaj pogosto razširile tudi kužne bolezni. V stoletjih je pri nas kuga pomorila na tisoče in tisoče ljudi, a tega nas spominjajo le še kužna znamenja, postavljena ponekod na grobiščih.

Zato ni naključje, da so se kmečki upori začeli vrstiti v »dobi kriz in prehodov«. Turški napadi na naše ozemlje sodijo vsekakor med posredne vzroke odpora našega ljudstva proti še večjim davčnim obremenitvam in obveznostim. Zakaj vsa bremena za obrambo so padla na podložnike. Graščinska (dominikalna) zemlja praviloma ni bila obdavčena. Povrh tega so fevdalci imeli tudi posebno pooblastilo, da so uvrstili svoje podložnike med davkoplačevalce.

Se nadaljuje

dopisniki nam poročajo

LJUBLJANA

LEPA BILANCA ZB »MILAN ČESNIK«

V času, ko se bližajo skupščine (občni zbori) združenj borcev širom po Sloveniji h koncu, so se te dni zbrali tudi člani ZB NOV Milan Česnik v ljubljanski občini Vič-Rudnik k polaganju letnega obračuna svojega dela. Velika udeležba članov, prisotni zastopniki občinskega odbora ZB, SZDL, krajevne skupnosti, ZVVI, ZRVS, RK in mladine izpričuje precejšnjo aktivnost ZB, pa tudi tesno povezavo njenega članstva z delom drugih družbenopolitičnih organizacij na terenu.

Iz izčrpnega in vsebinsko bogatega poročila predsednika Ljube Tipliča posnemamo le nekaj podatkov: Članstvo ZB sodeluje v vsej družbenopolitični dejavnosti svojega območja in tudi v občinskih merilih. Proslavili so 25-letnico ustanovitve ZB. Razpisali in razdelili so knjižne nagrade učencem 7. in 8. razreda šol s tega območja za naloge o spominih na ustanovitev OF. 114 članov je v aprilu dobilo častna priznanja OF za delo med okupacijo. Počastili so dan smrti Milana Česnika in skupno z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami proslavili vsakoletni dan tega narodnega heroja. Priredili so sestanek internancev svojega območja, udeležili so se otvoritve spominskega prostora na Ljubelju in proslave 30-letnice ustanovitve slovenskih brigad v Zadobrovi. Priredili so izlet za svoje člane v Logarsko dolino. Skrbijo tudi za svoje stare in bolne tovariše in jih večkrat obiskujejo.

Tudi razprava o poročilih je pokazala na vsestransko aktivnost članov tega ZB. Pogovorili so se o delu krajevne skupnosti, o skupnem akcijskem programu političnega dela vseh družbenopolitičnih organizacij te krajevne skupnosti, o potrebi po enotnosti organizacij pri vseh akcijah, o mladini in pomoči, ki ji je potrebna predvsem pri politični vzgoji in pri izvajanju akcijskega programa v občini.

Potem ko so izglasovali odbor razrešnice s pohvalo in izvolili nov odbor, so sprejeli obširen program dela prireditve in sodelovanja z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami v krajevni skupnosti in občini za prihodnje leto.

V. M.

LEPO USPEL OBČNI ZBOR V ZG. ŠIŠKI

V domu družbenih organizacij Zg. Šiška v Ljubljani je bil redni občni zbor združenja borcev NOV. Prisostvovali so mu predsednik občinskega odbora ZB NOV Anton Petermel-Igor, podpredsednica Marjana Drakšler, predsednik SZDL, predsednik krajevne skupnosti, predsednik mladine in drugi.

Za začetek je poveljski zbor ZB NOV Zg. Šiška pod vodstvom dr. Franca Bergarja zapel tri pesmi. Nato je o delu v preteklem letu podal predsednik Miha Pirnat izčrpno poročilo. Po poročilih se je razvila dokaj plodna razprava, ki je nakazala tudi smerice za bodoče delo. Pri razpravi o kandidatih je delovni predsednik pojasnil, da se območje sedanega združenja razdeli in ustanovi novo, ki bo začelo delovati s 1. januarjem 1973.

Kandidacijska komisija je v zvezi s tem pripravila dve kandidaturi listi in sicer za ZB NOV Zg. Šiška in za novo ZB NOV »Franca Rozmana-Staneta«. Volili so tudi člane za občinski odbor ZB NOV Šiška in nadzorni odbor ter delegate za občinsko konferenco.

V počastitev dneva JLA je bila na Vinici 19. decembra velika slovesnost. Predstavnik ljubljanske armadne oblasti generalmajor Avgustin Jukič je učencem viniške osnovne šole izročil terensko vojaško vozilo — kot priznanje za uspešno sodelovanje na manevrih »SVOBODA 71« in njihov velik delež pri utrjevanju prijateljskih vezi med mladimi v okviru akcije OZN. Viničani so se zastopnikom JLA zahvalili za darilo; v spomin na prijetno srečanje pa so prejeli umetniško sliko, ki jo je ravnatelj šole Anton Troha (na fotografiji) v imenu mladih izročil generalmajorju Jukiču.

Foto in tekst: SLAVKO DOKL

Po končanem občnem zboru se je novo izvoljeni odbor konstituiral.

Vse člane ZB NOV, ki so se preselili v Sosesko 6 v Šiški pa se še niso prijavili tej organizaciji, prosimo, da to store v januarju 1973 in sicer v Gotski ulici 12, kjer je sedež novega ZB NOV komandanta Staneta Rozmana.

JOZE JAKŠA

LEP ZBOR ZB NOV »BORIS KIDRIČ«

Združenje borcev NOV »Boris Kidrič« v Ljubljani je imelo 19. decembra svoj zbor v dvorani krajevne skupnosti, ki je bila nabito polna. Zborovanje se je začelo slavnostno z državno himno, nakar so sledile recitacije, ki so tudi povzdignile zbor.

Tajnik združenja je poročal o dejavnosti v desetmesečnem obdobju. Odbor je uspešno izpolnil naloge, ki jih ni bilo malo. Najbolj živahno delovno področje ima socialno-zdravstvena komisija, ki skrbi za okrevanje članov, za priznavalnino, za enkratno zimsko podporo itd.

Delovni so bili tudi ob srečanju pionirjev, ob proslavi dneva borcev, udeleževali so se proslave na Podlublju kakor tudi drugih prireditvah. Vsako leto prireajo izlete; letos so bili na Osankarici, na kraju legendarnega boja pohorskega bataljona. Ogledali so si tudi muzej ljudske revolucije v Celju in počastili spomin žrtvam v Frankolovnem.

Za nadaljine delovanje bodo koristili napotki, ki smo jih prejeli na zboru. Poudarili smo, da je treba poslej več delati in manj govoriti. Ta skromen zapis pa naj izraža zahvalo vsem tovarišicam in tovarišem, ki nesebično delajo v združenju. Končno smo sprejeli protestno pismo proti zapostavljanju naših rojakov na Koroškem. Poslali smo ga izvršnem svetu SR Slovenije.

J. RLATNIK

SOLKAN

POSTAVILI NAJ BI SPOMENIK JOŽETU SREBRNIČU

Iz poročil na občnem zboru ZB NOV Solkan dne 14. decembra vidimo, da je združenje dokaj uspešno delovalo v minulem delovnem obdobju. Tako so posvečali veliko pozornost urejanju zadev bolnih, onemoglih in socialno šibkih borcev, ki jim je socialna podpora edini vir za preživljanje. Organizacijski delavci so vložili prav tako mnogo truda za urejanje tekočih zadev, v prizadevanja, da bi bili posamezniki sprejeti v delovno razmerje ali dijaki in učenci v domove in šole. Skrbno so tudi pomagali urejati stanovanjske zadeve članstva. Združenje je med drugim priredilo tudi dva izleta.

Razprava je bila živahna in stvarna. Zborovalci so se odločno zavzeli, da je treba tradicije NOB bolj življenjsko prenašati na mladi rod, to pa ne le na posameznike, marveč na vso mladino. To bi morala biti naloga zlasti šolskih vzgojiteljev. Nadalje so opozorili, da je treba pohiteti s pripravi na izdajo Zbornika zgodovine NOV v Solkanu. V razpravi je bil tudi predlog, naj bi se lotili naloge za postavitev spomenika domačinu narodnemu heroju Jožetu Srebrniču. Odločno so podprli zahtevo po uresničevanju nalog, ki jih narekuje pismo tovariša Tita in izvršnega biroja predsedstva ZKJ. V tem duhu so tudi sprejeli delovni program. Za predsednika so izvolili Lojzeta Lebana.

Po zboru so si ogledali partizanski film, ki ga je režiral domačin Ivo Gabrijelečič. Film prikazuje začetek vstaje proti okupatorju. Režiser je bil deležen zasluženega priznanja.

VIKTOR VOLK

MARIBOR

OB DNEVU JLA PLAKETE IN PRIZNANJA

Občinski odbor ZRVS Maribor je v počastitev dneva JLA v domu družbenih organizacij pripravil prijetno srečanje. Ob tej svečanosti so prejeli SREBRNO PLAKETO: Krajevno združenje ZRVS Duplek, Jožica Flander in Kamnica, BRONASTO: Hoče, Prežihov Voranc in Sentilj v Slov. goricah. Priznanje pa so dobili: Koroška vrata, Me-lje, Rotovž-Talci, Starše Tezno, Studenci, Ruše in Joco Zagernik ter 69 rezervnih starešin. Plaketo in priznanje je dobilaikom izročil JANEZ GOMEZEL-ZDRAVKO, predsednik občinskega odbora ZRVS občine Maribor.

Proslave ob dnevu JLA so pripravila tudi krajevna združenja skupaj z drugimi družbeno političnimi organizacijami. Tista krajevna združenja in družbenopolitične organizacije, ki so bližje posameznim graničarskim postajam pa so jih obiskale, med drugim v Sentilju v Slov. goricah, Sladkem vrhu, Djuru Djakoviciu pri Duhu na Ostrem vrhu itd.

Nekatera združenja so tudi organizirala z drugimi strokovnimi organizacijami tekmovanja v streljanju s puško, druga združenja pa družabne večere.

D. MIKLAVEC

SREČANJE S KOROŠKIMI SLOVENCMI

Organi samoupravljanja, družbenopolitične organizacije in vodstvo podjetja ELEKTROKOVINE v Mariboru so ob dnevu JLA pripravili sprejem za člane ZB NOV, ki so zaposleni v njihovi delovni skupnosti. Na družabni večer so tokrat povabili šestčlansko delegacijo koroških Slovencev iz zamejske Koroške. Na čolnarni ob Dravi jih je sprejel in pozdravil ANTON DOVJAK, predsednik DS podjetja, Izražajoč zahvalo za dosedanja prispevek borcev v podjetju in čestitke ob dnevu JLA je še posebej nagovoril KARLA PRUŠNIKA-GASPERJA, predstavnika koroških partizanov, ANDREJA KOKOTA, tajnika slovenske prosvetne zveze iz Celovca, HELENO KUHAJELKO, MIHAELA KUHAJELKO, FRANCIJA SADOŠKA, zastopnike prosvetnega društva ZARJA iz Železne Kaple, ŠIMEJA WRULIČA, predsednika slovenskega prosvetnega društva RADIŠE, LIDIJO POTRČEVO, predsednico pododpora koroških partizanov, in druge. Potem je ANTON DOVJAK zaprosil, naj KAREL PRUŠNIK-GASPER izroči pozdrave članov ZB NOV Elektrokovine in celotnega kolektiva vsem koroškim Slovincem. Ob koncu pa je izročil Slovenski prosvetni zvezi v ŽELEZNI KAPLI, nad katero je podjetje ELEKTROKOVINA prevzelo pokroviteljstvo, knjižno darilo, ki ga je prevzel njihov predstavnik.

imeli smo ljudi

Janez Čerin

Zrastle je v delavski družini na Doli in se že v zgodnji mladosti opredelil za naprednejše revolucionarne ideje. Bil je sekretar v predvojnem delavskem društvu »Vzajemnost« v Borovnici. Že 1941. leta je bil sprejet v KP. Bil je med prvimi, čigar aktivnost so okupatorji preprečili. Fašisti so ga internirali in ga niso spustili do konca vojne. Po osvoboditvi se je takoj odzval pozivu KP v aktivni boj za obnovo porušene domovine. Najprej kot žvar, pozneje kot predsednik bivše občine Borovnica in nazadnje kot direktor livarne je dosegel uspehe za občane, delavce in za družbo sploh.

Težko se je bilo za vedno posloviti od tovariša Janeza Čerina, ki je bil star konaj 51 let. Pokopali smo ga na pokopališču v Borovnici, dne 27. 10. 1972.

Jože Koželički

Jože Koželički iz Kočevja je umrl 8. oktobra. — Rodil se je leta 1921 v Grivcu ob Kolpi. Izučil se je za mizarja. Aprila 1942 se je uvrstil med borce v dolini Kolpe. Bojeval se je skupno z borci iz Gorskega kotarja v enotah goranske divizije. Napredoval je za komandirja čete, potem pa za komandanta bataljona. Zahrbna bolezen ga je napadla že med vojno in ga mučila vsa povojna leta. Zmeraj pa je prenašal vse težave potrpežljivo in z dobro voljo. — Na pokopališču

Zbrane je pozdravil KAREL PRUŠNIK-GASPER. Pri tem se je prisrčno zahvalil za vso podporo, ki jo nudijo koroškim rojakom jugoslovanski narodi. Njegovemu izvažanju so se pridružili še drugi. Ob tem je zadonela narodna in partizanska pesem. Eni in drugi so jih peli tako kot med vojno in po osvoboditvi.

D. MIKLAVEC

FARA OB KOLPI

PRIJETNO SREČANJE

Mineva že deseto leto, odkar goji osnovna šola Vas-Fara najtesnejše prijateljstvo z garnizijo Delnice. Vsako leto nas ob Dnevu JLA obiščejo; tako srečanje je bilo tudi letos.

Dne 19. XII. 1972 so se ob 10. uri zbrali v dvorani osnovne šole v Fari učenci od 1. do 8. razreda pa učitelji in starši. Prišli so tudi rezervni oficirji in podoficirji iz naše okolice, predstavnik občinske zveze združenj vojaških vojnih starešin tov. Henigman iz Kočevja ter skupina vojakov in starešin iz garnizije Delnice.

Kulturniška vojaška skupina iz Delnic je najprej predvajala dva vojaška filma. Nato je tovariš kapetan orisal nastanek in razvoj JLA ter pripovedoval o delu in življenju v JLA danes. Pionirji in mladinci so nato spraševali o vsem, kar jih o vojaškem redu in življenju zanima. Tovariš kapetan je prijazno in izčrpno odgovarjal na vprašanja.

Mladinka Anica se jim je nato v imenu vse šole zahvalila za obisk ter jim zaželela vesel in uspešen praznik. Pionirka Maja pa je zbranim prebrala pismo narodnega heroja Franca Avblja-Lojka, v katerem se je pionirjem naše šole zahvalil za čestitko ob dnevu republike in jim zaželel lepo proslavljanje dneva naše ljudske armade.

Predstavniki občinske zveze rezervnih vojnih in vojaških starešin tov. Henigman iz Kočevja pa je krajevni organizaciji ZRVS Vas-Fara za uspešno delo podelil spominski plaketo občinske zveze Kočevje kot najboljše organizaciji v občini. V imenu odbora je priznanje sprejel Matija Ožanič in med drugim dejal, da se bodo rezervni oficirji in podoficirji v prihodnje pri delu še bolj trudili ter pomagali tudi mladim pri pripravi na splošno ljudski odpor.

Nazadnje je orkester JLA iz Delnic zaigral nekaj melodij in prisrčno zaključil proslavo. Ob odhodu so nam predstavniki garnizije iz Delnic obljubili, da se bodo še ogledali na naši šoli, povabili pa so tri pionirje in mentorja na slavnostni sprejem v garnizijo.

To srečanje je še poglobilo medsebojne odnose. Večina od nas ga ne bo kmalu pozabila.

MARIJA VOLF

v Kočevju se je poslovila od njega množica borcev in bork, znancev in prijateljev. Vsi ga bomo ohranili v lepem spominu!

Humbert Buzzolini

Humberta Buzzolinija smo nedavno pokopali v Ljubljani v ožjem družinskem krogu. — Rodil se je leta 1894. V zgodnji mladosti se je priselil v Stožice. Postal je samostojen obrtnik. Bil je napreden in se je zavzemal za delavske pravice kot socialist v pravem pomenu besede. Med prvo svetovno vojno je bil ujet v Rusiji. Pridružil se je rdečim gardistom in se bojeval za zmago velike oktobrske revolucije. Po vojni se je vrnil v domovino in se takoj pridružil Malstrovim borcem. Po osvoboditvi je njegova obrt prerasla v podjetje Vinocet, ki je bil v njem dolga leta poslovodja. Sodeloval je v družbenopolitičnih organizacijah do konca zvest delavskemu razredu. Ohranili ga bomo v spominu kot dobrega tovariša.

Zdravko Ferić

Zdravko Ferić je umrl v Celju. Rodil se je pred tridesetimi leti v Bje-lovaru. Pred vojno se je priselil v Slovenijo Dela je v tovarni v Slovenjem Gradcu. Med okupacijo se je kmalu pridružil osvobodilnemu gibanju. Gestapovel so ga prijeli in zaprli v Mariboru. Po osvoboditvi je bil sprva direktor tovarne kos in srpov, nato je bil v kovaškem podjetju v Muti, končno pa se je preselil v Celje. Nazadnje je bil v vodstvu pri »Cementninih«. — Bil je zelo marljiv družbenopolitični delavec, izredno živahen ter delaven. Ni varčeval s svojimi silami, čeprav ga je srčni infarkt opozoril, da bi moral bolj misliti na zdravje. Delal je še nadalje v krajevni skupnosti, kot odbornik pri NK Kladivar itd. Kot zgleden družbenopolitični delavec je prejel spomenico OF, odlikovan pa je bil tudi za delovanje v športni organizaciji. Marsikje ga bomo poslej zelo pogrešali.

Pogovor o pravicah kmetov-borcev

O pokojninah in o varstvenem dodatku za kmete-borce smo v našem listu že večkrat pisali, kljub temu pa je ostalo še precej nejasnosti. Zaradi tega smo naprosili tovariša VLADA CERNETA, predsednika komisije za vprašanja borcev NOV skupščine socialistične republike Slovenije, da nam odgovori na nekatera vprašanja. Tovariš Cerne se je že med pripravo zakona o starostnem zavarovanju kmetov zavzemal, da bi pravice kmetov-borcev temeljiteje in pravičneje uredili, pa se je rad odzval naši prošnji. Pogovor objavljamo v celoti.

1. Z januarjem bi morale biti izplačane prve pokojnine po zakonu o starostnem zavarovanju kmetov. V letu 1973 jih bodo dobivali kmetje in preužitkarji, ki so stari več kot 75 let, in kmetje-borci, ki so stari več kot 60 let. Vendar pa je zakon vsaj glede slednjih nejasen. Vsekakor je zakon v pomenoslovju neprečiščen. Neustrezna je zlasti označba kmeta-borca. Po 7. členu se namreč za kmeta-borca po tem zakonu šteje kmet, ki je stopil v narodnoosvobodilni boj oziroma začel aktivno in organizirano delati v narodnoosvobodilnem boju pred 9. septembrom 1943 oziroma 13. oktobrom 1943 in mu je čas od tedaj do 15. maja 1945 priznan v dvojnem trajanju. Taka označba kmeta-borca pa ni pravilna, saj so se bojevali tudi tisti, ki so v NOV stopili ali začeli aktivno in organizirano delati za NOV pozneje in jim je čas do 15. maja 1945 priznan v dvojnem štetju. Zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Uradni list SFRJ št. 35 z dne 6. julija 1972) je glede tega določil v pravičnejši, saj v drugi točki 35. člena borce imenuje »borci narodnoosvobodilne vojne pred 9. septembrom 1943«. Torej pomensko borcev NOV ne ločuje, temveč le predpisuje določene pravice glede na čas njihove udeležbe v NOV. Zdi se mi, da bo treba zgoraj omenjeno pomanjkljivost Zakona o starostnem zavarovanju kmetov ob prvi priložnosti popraviti. Kaj menite o tem?

Dvom, ki ste ga izrekli v vprašanju o tem, ali je kmet-borec res samo tisti, ki je vstopil v narodnoosvobodilno borbo ali za njo začel aktivno in organizirano delati pred 9. IX. 1943 oziroma 13. X. 1943 in mu je čas od tedaj do 15. maja 1945 priznan v dvojnem trajanju, je najbrže utemeljen. Navedem naj, da zvezni zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja v poglavju, ki obravnava položaj borcev NOV, določa, da so borci NOV tisti, ki so vstopili v narodnoosvobodilno borbo, ali so zanj začeli aktivno in organizirano delati do 15. maja 1945 in jim je

čas priznan v dvojnem trajanju, ne glede na to, ali so bili delavci ali kmetje. Pri tem pa zakon določa, da imajo borci, ki so vstopili ali začeli aktivno in organizirano delati za NOB pred 9. IX. oziroma 13. X. 1943 še posebne pravice v zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, če izpolnjujejo pogoje glede delovne dobe, zavarovalne dobe ali starosti.

7. člen Zakona o starostnem zavarovanju kmetov, ki določa, da se za kmeta-borca po tem zakonu šteje kmet, ki je vstopil ali je začel aktivno in organizirano delati za NOV pred 9. IX. oziroma 13. X. 1943 in mu je ta čas od tedaj do 15. maja 1945 priznan v dvojnem trajanju, najbrž ni v skladu s splošnim določilom predpisov, ki urejajo pogoje za določitev naziva »borca NOV«. Torej je tudi kmet, ki je vstopil ali začel organizirano in aktivno delati za NOV po 9. IX. oziroma 13. X. 1943 in mu je čas od vstopa do 15. maja 1945 priznan v dvojnem trajanju, »borec NOV«.

Menim, da bo prav zaradi takega nesoglasja potrebno republiški zakon o starostnem zavarovanju kmetov v 7. členu prilagoditi splošnim zveznim predpisom, ki urejajo ta vprašanja.

2. Zdi se, da so sestavljenci Zakona o starostnem zavarovanju kmetov le imeli v mislih vse kmete, ki so se bojevali ter aktivno in organizirano delali za NOV, in ne samo tistih pred 9. 9. 1943. Na to dajeta misliti 66. in 67. člen, če si ju lahko tako razlagamo. V 66. členu je namreč rečeno, da od 1. januarja 1973 lahko uveljavljajo pravico do starostne pokojnine tisti kmetje, ki so dopolnili starost 75 let oziroma kmetje-borci 70 let, od 1. januarja 1974, ki so dopolnili 70 let in kmetje-borci 65 let, od 1. januarja 1975 pa vsi drugi upravičenci, 67. člen pa pravi, da po 1. januarju 1973 lahko uveljavijo pravico do starostne pokojnine kmetje-borci, stari nad 60 let, ki so upravičeni do varstvenega dodatka, ne glede na določbe v 66. členu. Kako je torej mogoče razlagati ta določila?

Prav iz odgovora na prvo vprašanje je možno ugotoviti, da ima samo kmet-borec (če je aktivno in organizirano delal ali vsto-

pil v NOV pred 9. IX. oziroma 13. XI. 1943) ugodnejše pogoje za pridobitev starostne pokojnine s tem, da se mu skrajša starostna doba, medtem ko kmetje, ki so vstopili v NOV ali za njo začeli aktivno in organizirano delati po 9. IX. 1943 teh pravic nimajo.

Tako bodo v letu 1973 uveljavili pravico do starostne pokojnine samo kmetje-borci, ki so dopolnili 70 let; 1. januarja 1974 kmetje-borci, ki so dopolnili starost 65 let. Ugodnejše pogoje za pridobitev pravice do starostne pokojnine pa imajo samo tisti kmetje-borci, ki so po veljavnih kriterijih občine glede na premoženjsko in zdravstveno stanje socialno ogroženi. Ti kmetje-borci pa lahko uveljavijo pravico do starostne pokojnine, če so stari več kot 60 let že 1. januarja 1973.

Tovariš Vlado Cerne pri delu v partizanski tiskarni v Rogu. Tovariš Cerne se je vključil v osvobodilni boj kot skojevec že leta 1941 in je nosilec partizanskega spominskega znaka iz leta 1941. Potem se je bojeval v Levstikovi brigadi, dokler ni postal partizanski tiskar.

3. Kmete-borce po 9. 9. 1943 je Zakon o starostnem zavarovanju kmetov popolnoma zanemaril, kar ni v skladu s drugimi zakoni, ki tem kategorijam borcev vendarle priznavajo nekatere pravice. Tako že omenjeni Zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja v 40. členu določa, da se borcu, ki je stopil v NOV od 9. septembra 1943 do konca leta, pokojninski znesek poveča za 60 odstotkov, borcu NOV od leta 1944 za 30 odstotkov, borcu NOV od 1945 pa za 10 odstotkov, če bi sicer ob dopolnjenju pokojninski dobi imeli nižjo pokojnino kot 85 odst. pokojninske osnove. Na podoben način upošteva kmete-borce Zakon o davkih občanov (Uradni list SR Slovenije št. 7 z dne 17. II. 1972), ki določa, da se kmetu-imetniku partizanske spomenice odmerjajo davek zniža za 50 odstotkov, kmetom-borcem pred 9. septembrom oziroma 13. oktobrom 1943 do 15. maja 1945 za 30 odstotkov, kmetom-borcem, ki so bili udeleženci NOV pred koncem leta 1944 pa do konca vojne za 20 odstotkov, kmetom-borcem, udeležencem NOV po 1. januarju 1945 pa do 15. maja 1945 pa se zniža odmerjeni davek za 10 odstotkov. Zahteve, da bi podobno obravnaval te borce tudi Zakon o starostnem zavarovanju kmetov, se mi zategadelj zdijo upravičene. So kake možnosti, da se ob prvi noveli zakona to upošteva?

Ce odgovor na to vprašanje navežem na prvi dve, naj povem, da Zakon o starostnem zavarovanju kmetov v poglavju, ki obravnava vprašanja kmetov-borcev, predvsem pa borcev po 9. IX. oziroma 13. X. 1943 smiselno ne izenčujejo kmete-borce z ostalimi borci NOV.

Zdi se mi, da bi morali tudi za kmete-borce po 9. IX. oziroma 13. X. 1943 določiti neke ugodnejše pogoje za pridobitev pravic v pokojninskem zavarovanju, tako kot jih imajo drugi borci NOV po 9. IX. oziroma 13. X. 1943 v pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Posebej pa nas v to navajajo tudi ugodnosti, ki jih imajo kmetje-borci po 9. IX. oziroma 13. X. 1943 pri določanju davkov občanom, kar ste sami tudi v vprašanju navedli.

4. Naslednje vprašanje zadeva varstveni dodatek. 53. člen Zakona o starostnem zavarovanju kmetov pravi, da kmet-borec pridobi pravico do varstvenega dodatka, ko pridobi pravico do starostne pokojnine po tem zakonu, če je socialno ogrožen. Pogoje in kriterije za socialno ogroženost določijo do konca 1972 občinske skupščine, potem ko so jih na podlagi dogovora medsebojno vskladile. Postopek za dogovarjanje spro-

ži izvršni svet. Povejte prosim, če je izvršni svet tak postopek že sprožil in kdaj!

O dogovoru za uskladitev kriterijev za socialno ogroženost kmeta-borca, ki bi ga po zakonu moral sprožiti izvršni svet, nisem obveščen. Če tega ne bo, se bo varstveni dodatek tistim kmetom-borcem, ki so do njega upravičeni, določal po sedaj veljavnih kriterijih posameznih občin. Obstaja bojažen, da kriteriji ne bodo izenačeni in da bo zaradi tega tudi varstveni dodatek zelo različen. Kmetje-borci, ki so do varstvenega dodatka upravičeni, pa morajo tudi sami prek občinskih organov Zveze združenj borcev NOV vztrajati na tem, da občine te kriterije čimprej sprejmejo in jih tudi uskladijo na nivoju republike z drugimi občinami.

5. Zdi se mi, da s postopkom za vsklajevanje kriterijev na podlagi dogovora med občinskimi skupščinami še niso zagotovljeni enotni kriteriji. To pa zaradi določil v drugi točki 56. člena, ki pravi, da SR Slovenija zagotovi skupnosti kritje polovice izdatkov, ki jih ima skupnost iz naslova varstvenega dodatka, kritje druge polovice izdatkov iz naslova varstvenega dodatka pa mora zagotoviti občina, na območju katere kmetje-borci prebivajo. Ker je največ kmetov-borcev ravno v nerazvitih predelih oziroma občinah, ki jim najbolj primanjkuje denarja, obstoja utemeljena nevarnost, da bodo merila za pridobitev pravice do varstvenega dodatka v teh občinah strožja in tudi da bo varstveni dodatek nižji kot v gospodarsko bolj razvitih občinah. Problem komplicirajo in otežujejo tudi druge obveznosti občin po tem zakonu oziroma obveznosti občin do kmetov, ki prispevkov za starostno zavarovanje kmetov ne morejo poravnati (48. člen). Da gre za resne težave, nas uverja tudi poslansko vprašanje Jožeta Pratengrazerja. Ali je možno, da se bo denarni prispevek za varstveni dodatek delil po kakšnem drugačnem ključu in ne pol na pol?

Ze prej sem rekel, da morajo biti kriteriji za pravico pridobitve varstvenega dodatka med posameznimi občinami dogovorjeni in če ne povsem enaki, pa vsaj približno enaki. Sele takrat bo možno obveznost občine nasproti kmetu-borcem urediti tako, da bo v ekonomsko šibkejših občinah konkreten delež občine manjši in dotacije republike večje ali pa obratno, da bo v ekonomsko močnejši občinah delež občine večji, dotacija republike pa manjša.

6. Nedavni referendum za izenačitev pravic iz zdravstvenega zavarovanja je pokazal veliko socialno zrelost naših delovnih ljudi, pomeni pa tudi priznanje, da največje socialno razlikovanje obstoja ravno med redno zaposlenimi in med kmeti. Čeravno Zakon o starostnem zavarovanju začenja odpravljati to razlikovanje, ga obenem tudi uzakonja, kar ne more biti v prid pripravam na splošni ljudski odpor, ki še posebej zahtevajo odpravo socialnih razlik in izenačitev kmeta kot delavnega človeka z delavcem. Zavedam se, da vseh problemov na našem zastolem in nerazvitost počežlju ne more rešiti Zakon o pokojninskem zavarovanju kmetov, ampak bodo za to potrebni predvsem gospodarski ukrepi. Kljub temu se mi zdi, da bo treba ta zakon prav kmalu novelizirati. Kaj mislite o tem?

Strinjam se z vami, da bodo razlike med redno zaposlenimi in kmeti še vedno občutne, pri tem mislim predvsem na razlike med kmeti-borci in drugimi borci glede na to, da je Zakon o starostnem zavarovanju kmetov in v njem položaj kmetov-borcev šele prvi ukrep za delno izboljšanje njihovega položaja. Prav to je vzrok, da bomo morali v praktičnem uveljavljanju zakona ugotoviti pomanjkljivosti, ki jih bo treba tudi s predlaganim spremembami urediti. To bo že v prvi polovici leta 1973 znano, čeprav se mi zdi, da je še dosti kmetov-borcev, ki imajo sicer dokaze o aktivnem in organiziranem delu ali o vstopu v NOV, pa svojih pravic formalno-pravno še vedno niso uveljavili. Možnosti za to obstajajo, zato se jih naj kmetje-borci čimprej poslužijo.

Tovarišu Vladu Cernetu se za odgovore najlepše zahvaljujemo. Posebej se mu zahvaljujemo tudi zato, ker se je odrekel honorarju v korist našega tiskovnega sklada.

Razgovor pripravil
FRANCI STRLE

Franciška Brodar

Franciška Brodar se je na pragu svoje 67-letnice za vedno poslovila od nas. Rodila se je leta 1906 v Kisovcu pri Zagorju ob Savi. Bila je zglodna mati, zavedna slovenska žena napredne miselnosti. Vsa njena družina se je avgusta 1943 pridružila borcev. Kot prekaljena borka se je odlikovala v 12 štajerski brigadi, nato v Sladrovici brigadi in končno v 15. diviziji. Vsi družinski člani so bili razkropljeni po različnih enotah. Družina je srečno doživela osvoboditev. Vendar je mož kmalu zaradi hudih vojnih posledic umrl. Franciška pa je v domačem kraju po osvoboditvi marljivo sodelovala v družbenopolitičnih organizacijah, zlasti še v ženski organizaciji. — Pokopali smo jo 15. novembra na zagorskem pokopališču. Ob odprtem grobu sta se poslovila od nje zastopnik borčevske organizacije in zastopnica SZDL. — Trajno bo živela v srcih bivših borcev in prijateljev!

Alojz Troha

V Babnem polju na Notranjskem mu je tekla zibelka, ko so pisali leto 1905. Tu je bil 22. septembra 1972 zadnji dan njegovega življenja. Bil je po poklicu mizar, ki je mnogim izdelal pohištvo, mnogim tudi stesal krsto... In tako je v začetku junija 1942 izdelal rakev za partizana Janeza Ožboltja iz Goracev, ki ga je zadela italijanska krogla pri Otrobovcu in ga je potlej vsa 2. četa Zidanškovega ba-

taljona spremila na pokopališče v Babnem polju

Prestati je moral grozote taborišča na Rabu. Ko se je vrnil v svojo nesrečno vas pod Vražjim grcem, je mizaril dalje. Delal je okna in vrata in drugo za Snežniško partizansko bolnišnico. SVPB-S kakor so to bolnico uradno imenovali. Bil je na razpolago vojni tekarni Planjavi, civilni bolnišnici v Starem trgu itd.

Po vojni je dobil priznanje za zasluge v osvobodilnem boju. A od svojega obličja in drugega mizararskega orodja, se je to čil letos, ko mu je stila smrt telesne moči.

Veliko ljudi ga je spremljalo na njegovi zadnji poti tja na vaško pokopališče. Kjer se je pridružil mrtvemu bataljonu svojih sobojnikov.

Anton Kalčič

Od Antona Kalčiča se je na pokopališču v Crni poslovala množica soborcev in prijateljev. Zapustil nas je za vedno 1. novembra. Živel je pri hčeri v Crni. — Rodil se je leta 1899 v Heleni pri Crni. Ze kot otrok si je moral začeti sam služiti kruh kot pastirček in hlapec, potem pa je delal v mežiskem rudniku, dokler ni moral k vojakom. Med prvo svetovno vojno so ga poslali na italijansko bojišče. Kjer je bil ujet. Iz ujetništva je kmalu pobegnil in se tri mesece vračal peš čez švicarske Alpe v domovino. Vojaščino je moral odslužiti še v stari Jugoslaviji, potem pa spet delal v mežiskem rudniku. Med okupacijo je sodeloval v osvobodilnem gibanju od vsega začetka. K partizanom pa je odšel leta 1944. Sprva je bil kurir v koroškem odredu, potem pa so ga poslali na Dolenjsko. Prejel je odlikovanje za hrabrost in za zasluge za narod.

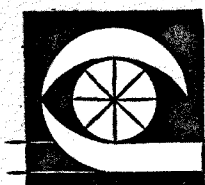
Čestitke delovnih kolektivov za novo leto

**ZDRUŽENO
PODJETJE
ZA
PTT
PROMET
SLOVENIJE**

**LJUBLJANA
CIGALETOVA 15**

čestita vsem delovnim
ljudem, kolektivom
in poslovnim prijateljem
za 1973 leto.

Časniku »TV-15«
ob njegovem
desetletnem jubileju
iskreno čestitamo
z najboljšimi željami

JUGOSLOVANSKE ŽELEZNICE
ZDRUŽENO ŽELEZNIŠKO TRANSPORTNO PODJETJE — LJUBLJANA

TRANSPORTNO PODJETJE POSTOJNA

POSTOJNA, KRAIGHERJEVA ULICA 11

ČE STE SE ODLOČILI ZA POTOVANJE NA DOPUST,
NA OBISK PRIJATELJEV IN ZNANCEV TER ZA POSLOVNO
POTOVANJE, SI IZBERITE — VLAK.

POLEG CENENE, VARNE IN UDOBNE VOŽNJE VAM

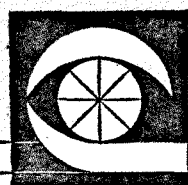
ZDRUŽENO ŽELEZNIŠKO TRANSPORTNO PODJETJE
LJUBLJANA

TRANSPORTNO PODJETJE POSTOJNA

DAJE V POTNIŠKEM PROMETU NASLEDNJE POPUSTE:

- 20 % ZA POVRATNA POTOVANJA
- 25 % ZA POTOVANJA NA LETNI DOPUST
- 25 % ZA KOLEKTIVNA POTOVANJA NAJMANJ 5 OSEB
IN NA RAZDALJI NAJMANJ 20 KM
- 50 % UPOKOJENCEM — NA PROGAH SLOVENIJE
IN ISTRE
- POPUST ZA RAZNE SEJME IN PRIREDITVE
- 30 %—50 % ZA SKUPINSKA POTOVANJA OTROK
IN MLADINE
- PRI NAKUPU MESEČNIH DIJAŠKIH IN DELAVSKIH
VOZOVNIC

**KORISTNIKOM ŽELEZNIŠKEGA PREVOZA
ŽELIMO PRIJETNO POTOVANJE TER
V NOVEM LETU 1973 MNOGO USPEHOV.**

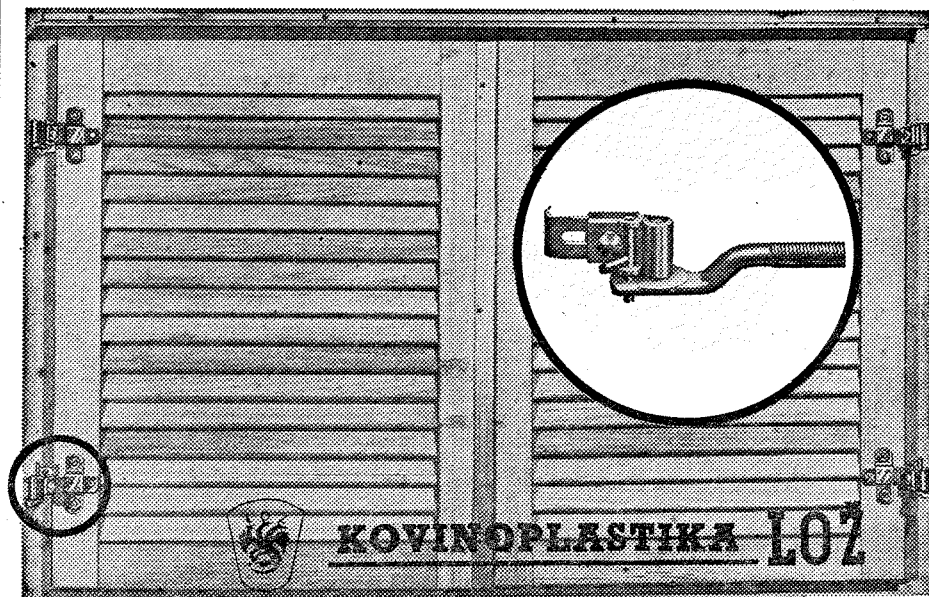
JUGOSLOVANSKE ŽELEZNICE
ZDRUŽENO ŽELEZNIŠKO TRANSPORTNO PODJETJE — LJUBLJANA

TRANSPORTNO PODJETJE POSTOJNA

POSTOJNA, KRAIGHERJEVA ULICA 11

Čestitke delovnih kolektivov za novo leto

**GRADITELJI: PREDSTAVLJAMO VAM
IDEALNO REŠITEV "OKOVJA ZA POLKNA"**

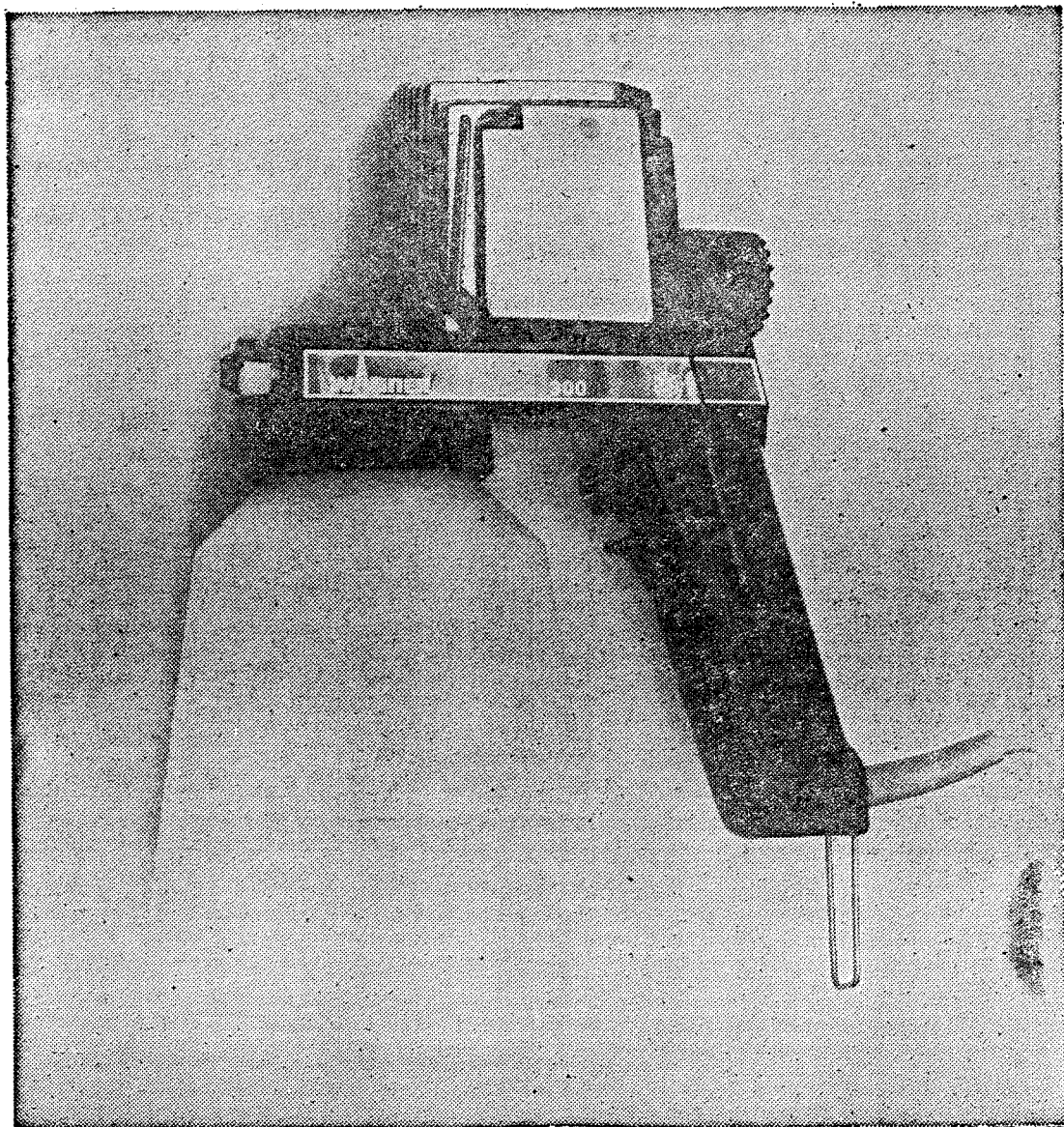
**Iskra - tovarna
gospodinjskih aparatov
Škofja Loka**

Želi vsem poslovnim prijateljem,
delovnim ljudem in kolektivom
srečno in uspešno, ter plodno
novo 1973. leto.

STANOVANJSKO KOMUNALNO PODJETJE LITIJA

**ŽELI SREČNO, ZADOVOLJNO IN USPEŠNO
NOVO LETO 1973 VSEM POSLOVNIM
PRIJATELJEM, KOLEKTIVOM
IN DELOVNIM LJUDEM
NAŠE SOCIALISTIČNE DOMOVINE.**

TUDI V 1973. LETU SE PRIPOROČAMO
ZA CENJENE USLUGE.
NUDIMO KVALITETNE SAVSKE AGREGATE
ZA VISOKOVREDNE BETONE
IZ NAŠE SEPARACIJE V HOTIČU PRI LITJI.

**Električne brizgalke
ISKRA-WAGNER**

so namenjene za brizganje
z različnimi vrstami lakov
in barv, kakor tudi z osta-
limi, za brizganje primerni-
mi materiali.

Univerzalni razpršilci
ISKRA-WAGNER so nepo-
grešljivi aparati za obrtni-
ška dela in hobi!

TRŽIŠČE ZASTOPA:

**Iskra Commerce
Ljubljana**

Čestitke delovnih kolektivov za novo leto

ZDRUŽENO PODJETJE SLOVENSKE ŽELEZARNE, LJUBLJANA

ŽELEZARNA JESENICE

JESENICE SRS
JUGOSLAVIJA

PROIZVAJA:

DEBELO, SREDNJO IN TANKO PLOČEVINO — DINAMO
TRAKOVE — HLADNO VALJANE TRAKOVE — VLEČENO,
LUSČENO IN BRUŠENO JEKLO — VLEČENO ŽICO —
PATENTIRANO ŽICO — HLADNO OBLIKOVANE PROFILE —
CESTNE VARNOSTNE OGRAJE — DODAJNI MATERIAL ZA
VARJENJE JEKLA IN OSTALIH METALOV — PLIN ARGON
— ŽICNIKE — SEKANEC

TOVARNA KEMIČNIH IZDELKOV
LJUBLJANA, TRŽAŠKA 32

PROIZVAJA

KREME ZA ČEVLJE
SPRAYE ZA ČISTO NAVADNEGA, LAKASTEGA IN SEMIŠ USNJA
SREDSTVA ZA ČISTOENJE TAL
SVEČE, NAVADNE IN OKRASNE

FRIZERSKE PREPARATE
BARVE IN PRELIVE ZA LASE
LAKE ZA LASE
ŠAMPONE

NARTALAS IZDELKE — LASULJE IN LASNE DODATKE

ILIRIJA — TRADICIJA IN KVALITETA

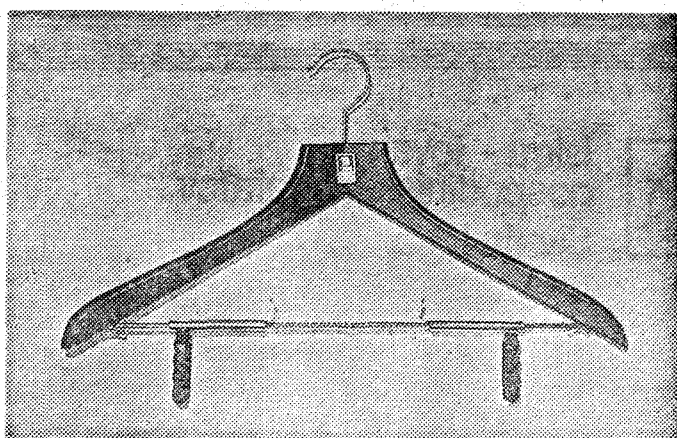

KMETIJSKI KOMBINAT Hmežad

ZALEC

KMETIJSTVO • ŽIVILSKA INDUSTRIJA • TRGOVINA • GOSTINSTVO

Kmetijski kombinat Hmežad, Zalec, Zalskega tabora 1, priporoča pridelke in proizvode svojih TOZD:
KMETIJSTVO Zalec, sedež v Sempetru v Savinjski dolini — KMETIJSTVO SMARJE, sedež v Smarju pri Jelšah — KMETIJSTVO RADLJE, sedež v Radljah ob Dravi — KOOPERACIJA, sedež v Zalcu, Ul. Zalskega tabora 1 — SADJARSTVO MIROSAN, sedež v Kasabah, p. Petrovče — VRTNARSTVO, sedež v Celju, Ljubljanska 93 — GOZDARSTVO, sedež na Polzeli — MESNINE, sedež v Celju, Cesta na Trnovlje — MLEKO, sedež v Celju, Ljubljanska 77 — HMEZAD, izvoz hmelja — Hop-export, sedež v Zalcu, Sprajčeva ulica 6 — VITAL, sedež v Celju, Kocbekova ulica 5 — MESALNICA KRMIL, sedež v Zalcu, Vrečarjeva ulica 13 — ZDRUŽENA HLADILNICA, sedež v Celju, Cesta na Trnovlje — STROJNA POSTAJA, sedež v Zalcu, Ul. Ivanke Uranjek 1 — GOSTINSTVO, sedež v Celju, Kidričeva ul. — HISNI SKLAD, sedež v Zalcu, Soseska Ložnica 81 — SKUPNE SLUŽBE PODJETJA, sedež v Zalcu, Ul. Zalskega tabora 1.
Naročila sprejemajo navedene TOZD direktno ali pa preko Nabavno-prodajnega oddelka v Skupnih službah. Podjetje ima zastopstvo tujih firm, uvaža in posreduje nabavno kmetijske mehanizacije, repro-materiala in zaščitna sredstva.
Vsem delovnim ljudem želimo srečno in uspešno leto 1973.

TIP
126 KOM/E

PE Galanterija
predelava lesa
Podpeč — Preserje

LIPICA IN ŠKOCJANSKE JAME

KRAŠKA OAZA IN LEPOTE PODZEMELJSKEGA SVETA

Veliko je število kulturno zgodovinskih zanimivosti in naravnih lepote, s katerimi se ponosa področje naše ožje domovine. Mnogim le-te predstavljajo določeni pojmi, povzet iz turistične literature, čestokrat niti popolnoma jasen in površno interpretiran. Prav zato je tudi eden izmed ciljev načrtnega turističnega gospodarstva, cilj pravičnega informiranja, seznanjanja gostov z izčrpnimi podatki in značilnostmi objekta, ki si ga namerava ogledati.

Razvoj motoriziranega turizma je v sodobnem času odprl nove možnosti in perspektive. Kraj, ki so nam bili včasih takorekoč od rok, so postali privlačni in zlahka dosegljivi.

Namen pričujočega sestavka je, v obliki turistične ponudbe, približati področje Krasa s specifičnim poudarkom na dveh regionalnih zanimivostih s širokimi možnostmi turističnega razvoja, to je: Lipici in Škocjanskim jamam.

S svojo skoraj 400-letno tradicijo je postala kobilarna v Lipici pojem za vzgojo posebne pasme, pretežno belih konj, danes znanih po vsem svetu kot »lipicanska«. Večstoletna načrtna vzgoja je dala lipicancu pečat vsestransko uporabnega konja, temperamentnega, vendar krotkega, odličnega za jahanje, elegantnega v lahki vpregi, vzdržljivega pri težkem poljskem delu in neprekosljivega pri dresurnem jahanju. Ljubiteljem jahalnega športa je na razpolago 50 konj čistokrvne lipicanske pasme, ki jih kobilarna posoja za jahanje po lipiškimi travnikih, gozdovih in pašnikih.

Ljubiteljem dresurnega jaha-

nja nudi kobilarna vsakodnevni enourni program, v času od 1. junija do 15. oktobra ob 11.00 in 14.30, razen ob sobotah, ob nedeljah pa samo ob 15. uri.

Za ogled kobilarne z dresurnim programom je treba odšteti 12.— dinarjev in polovico za otroke, za sam ogled pa 7.— dinarjev in polovico za otroke. Šolske skupine otrok plačajo 2.— din po osebi za program pa doplačajo še 2.5 din. Za eno uro jahanja pod vodstvom učitelja je treba plačati 60.— dinarjev, brez učitelja 40.— din, otroci pa, ki želijo jahati na ponijih, plačajo za 30 minut jahanja 15.— dinarjev.

Starejšim obiskovalcem so za ogled Lipice na voljo kočije in gige, s katerimi se lahko popelje ena ali več oseb na krožno vožnjo. Trije ali večje število vožnje željnih obiskovalcev plača za 20 minut vožnje s kočijo 10.— din po osebi; posamezni gost plača za enourno vožnjo z gigom 50.— din, dve osebi morata odšteti 80.— din, 3 osebe in več pa 40.— dinarjev.

Po slovitim lipicancu imenovani hotel Maestoso je B-kategorije in nudi svojim obiskovalcem usluge v komfortno opremljenih prostorih restavracije, snack bara in ostalih dvoranah, poleg tega da razpolaga s 175 ležišči ima še nočni bar, kegljišče in letni šank.

Po svoji legi in možnostih lahko Lipica zadovolji tako zahtevnega kot manj zahtevnega gosta in omogoča prenekateremu obiskovalcu oddih sredi prelepega okolja lipiške kraške pokrajine, upravičeno imenovana »zelena oaza« na Krasu.

Nedaleč od tod se v smeri pro-

ti Divači, kjer na križišču zavija cesta prdoti Kopru, od tod pa se po nekajminutni vožnji odcepi levo asfaltirana cesta proti vasi Škocjan, nahajajo Škocjanske jame, ena največjih znamenitosti Slovenskega krasa. O njih je francoski jamoslovec Casteret, ob svojem obisku leta 1955 izjavil: »V Postojnski jami lahko vidi jamoslovec vse, kar si le more srce poželeti, Škocjanske jame pa nimajo primere v svetu.«

Nastale so ob sklepu Vremške doline, izdelala pa jih je ponikalnica Reka, ki izvira pod Snežnikom in teče mimo Ilirske Bistrice ter se potem od Vrem dalje zarezuje v kredne apnenice. Danes zaide v podzemlje pod vasico Škocjan in njeno delo se nad 5 km dolge Škocjanske jame.

Začetek turističnega razvoja pada v leto 1823 in takrat je bila zgrajena tudi prva stopničasta pot v tako imenovano Veliko dolino, ki je danes precej izboljšana in jo uporabljajo turisti. Poleg tujih jamoslovcev imajo veliko zaslug tudi domačini kot npr. Franc, Anton in Jože Cerkenik ter Jože Nedoh, ki je odkril 60 m visoko nad podzemeljsko Reko čudovito kapniško Tihno jamo.

Od leta 1885, ko so bile odprte turizmu, pa do danes, jih je obiskalo okrog pol milijona ljudi.

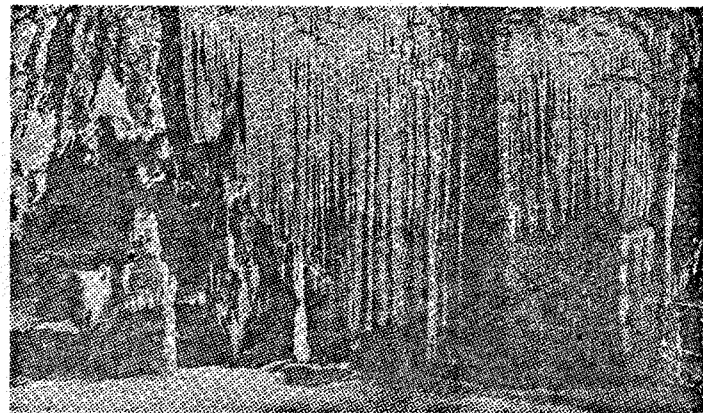
Obiski so v redni sezoni (od 1. 4.—31. 10.) ob 10., 13., 15., in 17. uri, izven sezone ob 10. in 15. uri, po dogovoru pa ob vsakem času. Za ogled skrbi redna vodniška služba.

Odrasli obiskovalci morajo odšteti za skoraj eno in pol urni ogled 12.— dinarjev, otroci od

6.—12. leta pa 5.— dinarjev. Popusti so odobreni članom množičnih organizacij in sicer od 6.—12. leta 3.— dinarje po osebi, odrasli 5.— dinarjev, grupa srednjih in visokih šol 5.— dinarjev, grupe učencev osnovnih šol in pripadniki JLA pa 3.— dinarje po osebi. Izredni obiski so možni ob vsakem času po dogovoru, in sicer plača grupa do 10 oseb 120.— dinarjev, za vsako naslednjo osebo pa je treba plačati še normalno ceno vstopnice.

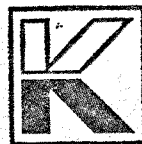
Ugodne vremenske prilike preko celega leta, lahka dosegljivost, neposredna bližina obeh turističnih točk in še vrsta drugih prednosti predstavljajo poleg opisanih posebnosti privlačen magnet zlasti za tiste izletnike, ki se nočejo več kot en dan zadrževati v istem kraju; obenem pa skušajo videti čim več. Lipica in Škocjanske jame to nudijo.

»KRAS SEŽANA«
SEŽANA
Turistična komerciala

KRAS SEŽANA

proizvodnja
trgovina
gostinstvo
in turizem
sežana

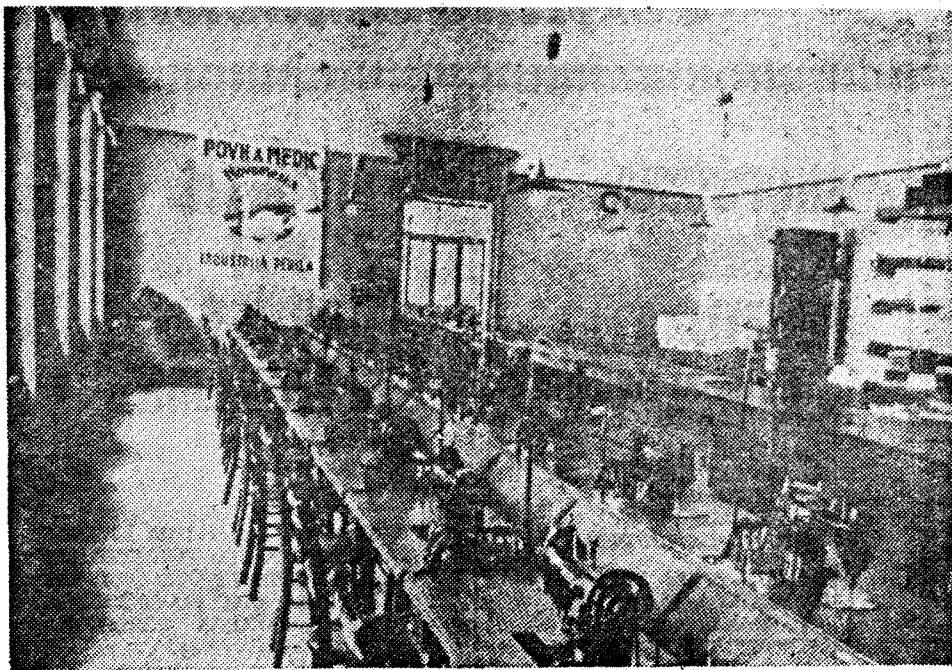
- Letos praznuje podjetje 25-letnico svojega obstoja.
- Razpolaga s širokim omrežjem trgovin na Krasu in Brkinih, ter marketi v Sežani, Lokvi, Kozini, Krvavem potoku, Senožečah, Dutovljah, Komnu in Brestovici.
- Proizvaja kraški specialiteti teran in pršut in panceto, bela namizna vina in brezalkoholne pijače.
- Hotel Maestoso v Lipici, hotela Triglav in Tabor v Sežani in motel v Kozini.
- Ogled kobilarne v Lipici, njenih lipicancev in nekaj kilometrov oddaljenih Škocjanskih jam vam bo pomenil trajno doživetje.

Svojim cenjenim odjemalcem želimo srečno
in uspehov polno NOVO LETO

NOVOMEŠKA TOVARNA PERILA OB KONCU 1972 SKOZI MALI GOZD ŠTEVILK

Delo na avtomatskih živalnih strojih danes; tudi hitreje in lažje. S takimi stroji in marljivostjo izdelajo po 10.000 srajc na dan. Kvaliteta izdelkov se iz leta v leto izboljšuje, kar lahko ugotovijo domači in tuji kupci. Po storilnosti je Labod visoko na evropski lestvici

Tole je Labodova predhodnica: NOVOMEŠKA INDUSTRIJA PERILA, ki sta jo pred pol stoletja »ustoličila« domača industrialca Povh in Medic. Na posnetku, starem okoli 40 let, je lepo videti organizirano industrijsko živalnico, prve take vrste na Dolenjskem

LABOD: BREZ STRAHU V NOVO LETO

Letošnji načrti preseženi: vrednost proizvodnje za 20, izvoz za 30 odstotkov – V tujino: 1.200.000 srajc za 650.000 dolarjev, največ na Holandsko – Letos predelano blago bi razgrnjeno prekrilo 480 ha polj na ravnini – Debelejše kuverte: povprečni OD je že 1.700 din

Dobrih deset dni pred koncem 1972 je znano, da bo tovarna perila Labod krepko prebila meje, zastavljene na začetku leta: ob povprečnem številu zaposlenih 710 (z novimi zaposlitvami se je to število decembra povečalo na okoli 780) bodo letos načrtovano vrednost proizvodnje 85 milijonov din zanesljivo presegli za 20 odstotkov oziroma za približno 15 milijonov din. Za približno toliko bo večji tudi dohodek podjetja.

Vsak dan izdelajo v tej novomeški tovarni 10.000 srajc, za kar potrebujejo in porabijo 20.000 kvadr. metrov blaga. Letos so predvideli, da bodo izdelali 2.400.000 srajc, kot kaže zdaj, pa bodo ta načrt celo nekoliko presegli. Za tako proizvodnjo je potrebno predelati 4.800.000 kvadr. metrov tkanin; kolikšna bala je to, si težko

zamislimo, če pa bi jo razgnili kje v ravni Vojvodini, bi povsem pokrila 480 ha rodovitne ravnice.

Okoli 1.200.000 srajc so letos prodali domačim kupcem (naj mimogrede pristavimo, da so Labodove srajce v trgovinah zelo iskane), prav toliko pa jih bo šlo do konca leta čez mejo k tujim kupcem. Države, ki kupujejo novomeške srajce, so v takemle zaporedju: Holandska, Nemčija, Avstrija, Švedska, pri čemer pomeni mesto v tem vrstnem redu tudi večjo ali manjšo količino pokupljenih Labodovih izdelkov. Prodajajo samo na konvertibilno področje. Letošnji devizni iztržek bo okoli 650.000 dolarjev oziroma za 30 odstotkov večji od načrtovanega. Če bi pri izvozu upoštevali tudi vloženi material, bi bil iztržek 35 milijonov deviznih dinarjev.

Triletna vlaganja v opremo (avtomatizacija proizvodnje) in tehnologijo (vrsta izboljšanih postopkov), v kar so všteta tudi predvidevanja za leto 1973, se približujejo 7 milijonom din. Seveda se to odraža v marsičem, zaposleni pa to najbolj občutijo, ko ob izplačilu osebnih dohodkov dobijo v roke debelejšje kuverte. Letos se je povprečni osebni dohodek povzpeli na okoli 1700 din, kar tudi v bolj razviti novomeški občini nekaj velja. Seveda so dejanski osebni dohodki v Labodu precej večji: zaposleni dobijo namesto 140 din več v gotovini brezplačen zajtrk, toplo malico in osvežilne pijače, poleg tega pa imajo velike ugodnosti pri avtobusnem prevozu na delo, ki ga je Labod organiziral že pred leti.

Ko je že beseda o skrbi za človeka, je treba dodati še na slednje: v minulih letih je dalo podjetje za reševanje stanovanjskih vprašanj zaposlenih 4,5 milijona din, za naslednjih pet let pa za take namene predvidevajo okoli 10 milijonov din. Letos so rešili prošnje 26 proslencem in izplačali 500.000 din ob nakupu družbenih stanovanj. Vseh prošenj za stanovanja so do zdaj rešili okoli 200, približno 150 pa jih bodo v naslednjem obdobju.

Ob vsem tem so razvijali

ŽENSKÉ DESETINE

„Labod“ ni podjetje, kjer bi poleg proizvodnje ne poznali nič drugega. To so ugotovili že mnogi, ki pridejo na obisk v Novo mesto in tisti, kamor so prišli „labodovci“ v goste. Stike so proizvajalci srajc navezali z večjim številom podjetij sorodnih strok. Letos so imeli v gosteh skupino iz murskosoboške „Mure“.

Ob srečanjih se pomerijo kot športniki: „Labod“ ima več ženskih „desetin“. Marljive so rokometašice in članice strelske družine, medtem ko ženska industrijska gasilska četa varuje proizvodne in druge prostore pred požarom.

samoupravo. Nalog iz ustavnih dopolnil so se pogumno in samoniklo lotili. V načrtu so tri temeljne organizacije združenega dela z vsemi pravicami, pa tudi dolžnostmi. Februarja

1973 bodo ta prizadevanja tudi uresničili oziroma ustanovili TOZD.

V podjetju so skrbno pretresli svoje mesto v gospodarstvu tudi v luči ukrepov, ki

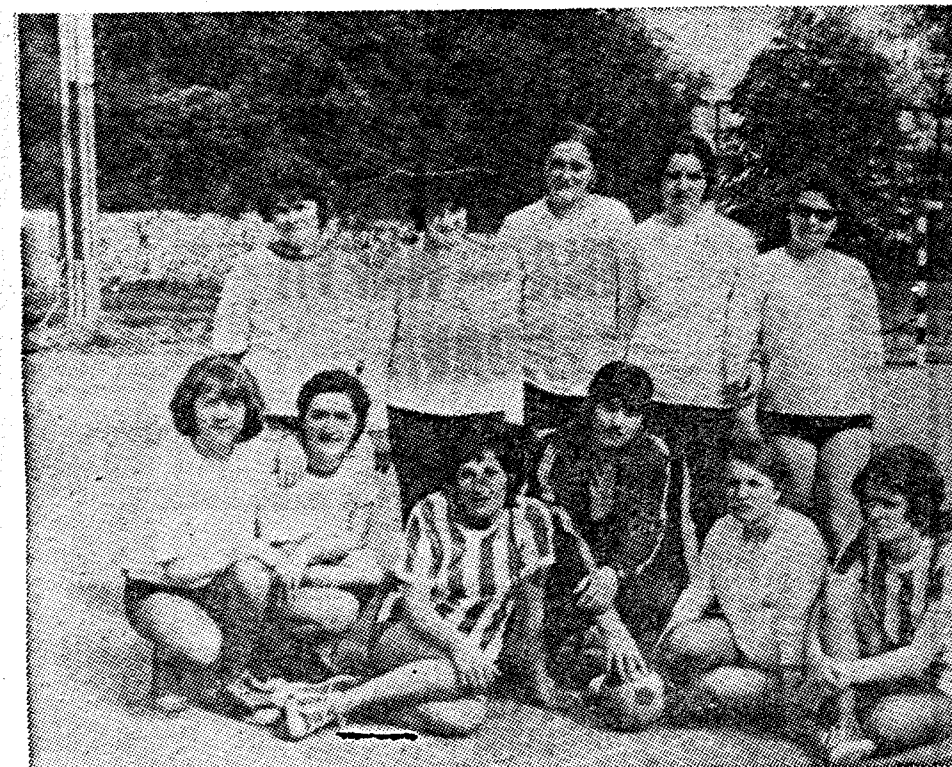
bodo začeli delovati po novem letu. Računi kažejo, da Labodu ni treba novega obdobja pričakovati s strahom. S tem pa si tudi sam piše najboljšo novoletno poslanico.

Labodove proizvajalke drugače: med dvobojem z »Muro« iz Murske Sobotice v streljanju z zračno puško

Labodove gasilke so gostjam iz »Mure« pokazale, kako bi reševale premoženje, če bi bilo potrebno

Deckleta iz Laboda v prostem času radi igrajo rokolet

Čestitke delovnih kolektivov za novo leto

SKUPŠČINA OBČINE POSTOJNA

IN DRUŽBENO POLITIČNE
ORGANIZACIJE

ZELI SREČNO IN USPEŠNO
NOVO LETO 1973
VSEM OBCANOM
IN DELOVNIM LJUDEM.

GLASILU »TV-15« ZELI
NADALJNJEGA PLODNEGA
USTVARJANJA OB
DESETLETNEM JUBILEJU.

PODJETJE ZA PTT PROMET V LJUBLJANI

ČESTITA DELOVNIM LJUDEM
IN POSLOVNIM PRIJATELJEM
OB VSTOPU V NOVO LETO 1973
IN ZELI ČIM PLODNEJSEGA
MEDSEBOJNEGA POSLOVNE-
GA SODELOVANJA.

INDUSTRIJA IN RUDNIKI NEKOVIN KREMEN NOVO MESTO

ZELI SREČNO,
USPEŠNO IN PLODNO
NOVO LETO 1973
VSEM DELOVNIM LJUDEM
IN POSLOVNIM PRIJATELJEM.
PROIZVAJAMO NEKOVINSKE
RUDNINE.

UPRAVA KOMUNALNE DEJAVNOSTI SEŽANA

OPRAVLJA VSE KOMUNALNE
STORITVE

OPRAVLJA Z EDINSTVENIM
BOTANIČNIM VRTOM
S SREDOZEMSKIM
IN REDKIM RASTLINJEM.

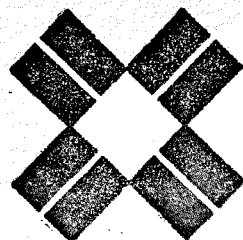
TERMoeLEKTRARNA TRBOVLJE

Z OBRATOM TOVARNA ZIDAKOV

- proizvodnja električne energije
- proizvodnja in prodaja kvalitetnih in cenених zidakov iz elektrofilterskega pepela.

Delovnim ljudem
in poslovnim prijateljem
srečno, zadovoljno in uspešno
novo leto 1973.

industrijsko podjetje
alprem
kamnik 61240
usnjarska cesta | 9

Naš proizvodni program:

- Aluminijasta okna in vrata v najsodobnejših izvedbah, visoke kvalitete, za poslovne prostore in stanovanjsko gradnjo.
- Montažne predelne stene po švicarski licenci tipa KOLLER, namenjene predvsem za poslovne objekte.
- Oprema za klasične in samopostrežne trgovine v novem programu in sodobnem izgledu in funkcionalnosti.
- Kioske v raznih izvedbah za razne namene.
- Razna dela s področja stavbarskega ključavničarstva.

Vse svoje izdelke montiramo na mestu uporabe.

VSEM ČLANOM ZVEZE BORCEV IN NAŠIM
POSLOVNIM PARTNERJEM ŽELIMO USPEŠ-
NO LETO 1973!

INA — NAFTA LENDAVA

PROIZVAJA: KARBIDNA IN FENOLNA LEPILA
IN UTRJEVALNE MASE
PARAFINSKE EMULZIJE
BENZIN, GORILNO OLJE, PLINSKO OLJE,
SPECIALNI BENZINI
METANOL
FORMALIN
POTROŠNIKOM NAŠIH PROIZVODOV DAJEMO
STROKOVNI SERVIS IN STESTIRAMO
PROIZVODE.

DELOVNIM LJUDEM IN POSLOVNIM
PRIJATELJEM — SREČNO IN USPEŠNO
NOVO LETO 1973.

centrala

Ljubljana,
Miklošičeva 19

z vsemi poslovnimi
enotami

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM
IN POSLOVNIM PRIJATELJEM
OB VSTOPU V NOVO LETO 1973.
ZAVAROVALNICA »SAVA« VAM JE VEDNO
NA RAZPOLAGO.

Čestitke delovnih kolektivov za novo leto

**mi vsi
VARČUJEMO**

PRI.....

DOLENJSKI BANKI IN HRANILNICI V NOVEM MESTU

In poslovnih enotah

v KRŠKEM, METLIKI, NOVEM MESTU
in TREBNJEM

- kjer zbirajo hranilne vloge in jih obrestujejo od 7,5 do 10 odst.
- vodijo žiro račune in devizne račune občanov
- opravljajo devizno-valutne posle in odkup ter prodajo deviz
- dajejo kredite za stanovanjsko gradnjo, pospeševanje kmetijstva, obrti in turizma na podlagi namenskega varčevanja
- odobravajo kratkoročne in dolgoročne kredite
- opravljajo vse druge bančne posle

Zaupajte DBH svoje denarne zadeve, saj je to vaša banka.

SILVAPRODUKT

PODJETJE ZA PROIZVODNJO
ETERIČNIH OLJ

LJUBLJANA, DOLENJSKA CESTA 42

ČESTITA DELOVNIM LJUDEM,
POSLOVNIM PRIJATELJEM
IN VSEM KOLEKTIVOM
OB PRESTOPU V NOVO 1973 LETO
IN ŽELI SREČNO, USPEŠNO
IN ZADOVOLJNO NOVO LETO.

SKUPŠČINA OBČINE VRHNIKA

IN DRUŽBENO POLITIČNE ORGANIZACIJE

se pridružuje čestitkam,
ki jih prejema glasilo borcev
in rezervnih vojaških starešin
Slovenije, »TV-15«.

TV-15 opravlja pomembno
družbeno politično poslanstvo
med svojimi bralci, naročniki
in vsem članstvom organizacije.

Vsem urednikom, novinarjem
in sodelavcem lista iskreno
čestitamo ob jubileju.

Čestitke delovnih kolektivov za novo leto

GRADBENO MONTAŽNO PODJETJE TEGRAD LJUBLJANA

SMARTINSKA C. 10

ČESTITA VSEM
DELOVNIM LJUDEM
IN POSLOVNIM PRIJATELJEM
NA PRESTOPU V NOVO
1973. LETO.

KOMUNALNO IN STANOVANJSKO PODJETJE VRHNIKA

ČESTITA DELOVNIM LJUDEM
IN POSLOVNIM PRIJATELJEM
ZA NOVO LETO 1973
IN ZELI VSO SREČO
IN USPEH

TRGOVSKO PODJETJE KOČNA KAMNIK

ČESTITA VSEM NAROČNIKOM
IN BRALCEM ČASNIKA TV-15,
KI PRAZNUJE DESETLETNICO
SVOJEGA IZHAJANJA.

OBRTNO PODJETJE KOMUNA BELTINCI

ČESTITA DELOVNIM LJUDEM
IN POSLOVNIM PRIJATELJEM
ZA NOVO 1973 LETO.

OBRTNE USLUGE —
MIZARSTVO —
KERAMICARSTVO —
MLIN IN ZAGA.

GOZDNO GOSPODARSTVO NOVO MESTO

S SVOJIMI OBRATI

NOVO MESTO, STRAZA,
PODTURN, CRMOŠNJE,
CRNOMELJ IN TREBNJE,
TER GRADBENIM OBRATOM
ZELI SREČNO, USPEŠNO,
TER ZADOVOLJNO
NOVO LETO 1973.

GRADBENO PODJETJE IVANČNA GORICA MALO HUDO

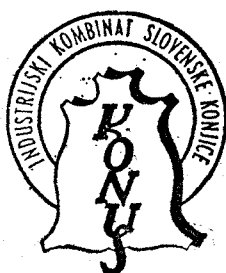
IZVRŠUJE VSA GRADBENA DELA NA VISOKIH
IN NIZKIH GRADNJAHL.

DELOVNIM LJUDEM IN POSLOVNIM
PRIJATELJEM ŽELIMO VSO SREČO, USPEH
IN ZADOVOLJSTVO V NOvem 1973. LETU.

GOZDNO GOSPODARSTVO POSTOJNA

ČESTITA DELOVNIM LJUDEM
IN POSLOVNIM PRIJATELJEM
IN ZELI VSO SREČO
IN NAPREDEK
V NOvem 1973. LETU.

EKSPLOATACIJA GOZDNEGA
BOGASTVA, NEGA IN OBNOVA
GOZDOV.

KONUS

INDUSTRIJSKI KOMBINAT
SLOVENSKE KONJICE
Mariborska 12 - Jugoslavija

Proizvaja v specializiranih ekonomskih enotah:

USNJE: Popolni asortima komerc. AGO in special podplatne garniture, vse vrste govejega, junicjega in telečjega boksa, tehnično usnje za športne rekvizite in ostale tehnične izdelke, lak-usnje v različnih barvah in izdelavi, umetno usnje za obutveno in galanterijsko industrijo, vse vrste huntinga in cepljenca, kozje in ovčje usnje za čevljarstvo industrijo in izdelavo usnjene oblačilne konfekcije.

TEHNIČNO KONFEKCIJO: Opetnice, pogonsko jermenje vegetabil in krom, usnjene in plastične pikere, celoten izbor utenzilij za tekstilno industrijo, specialno jermenje »EXTRA-MULTUS« in konfekcijo zaščitnih sredstev.

KRZNO: Plemenita krzna domače in uvožene divjačine in vse vrste jagnječega krzna za obutveno in krznarsko industrijo.

OBLACILNO KONFEKCIJO: Krznene plašče in ostale izdelke krznene konfekcije, usnjeno oblačilno konfekcijo v bogati izbiri modnih krojev in najsodobnejši kakovostni izdelavi ter vse vrste copat.

TANIN: Kostanjeve ekstrakte, montin za naftno industrijo, tanivin za čiščenje vina in kot usluge opravevanja kombiniranih ekstraktov in detergentov.

KEMIČNI ODDELEK — SINTETIKA: KOSON — 100 % iglano nyonsko oblogo tal iz specialnih uvoženih vlaken za vrhno plast, impregnirano s sredstvi zoper vpijanje vode in maščob.

KONFLIN — Impregnirano kopreno iz 100 % sintetičnih vlaken kot polnilo blaga za jutranje halje, bunde, vetrne jopiče, posteljna pregrinjala, žensko perilo, otroško konfekcijo in vse vrste tapetniškega blaga.

Prodajalne skladišča in predstavništva:

»KONUS-KRZNO« Nova Gorica, Tolminskih puntarjev 2, tel. 21-178

»KONUS-KRZNO« Maribor, Ulica 10. oktobra 5, tel. 25-292

»KONUS-KRZNO« Maribor, Gosposka ulica 7, tel. 21-054

»KONUS-KRZNO« Beograd, Kneza Mihajlova 47, tel. 621-630

»KONUS« skladišče Ljubljana, Masarykova 23, tel. 312-320

»KONUS« skladišče Celje, Trg V. kongresa 6, tel. 21-42

»KONUS« skladišče Ptuj, Miklošičeva 1, tel. 77-231

»KONUS« skladišče Beograd, Rajičeva 12, tel. 625-389

»KONUS-ZASTITA« Beograd, Nikole Spasića, tel. 628-973

»KONUS-ZASTITA« Niš, Kosovska 10, tel. 24-961

»KONUS« skladišče Novi Sad, Ul. narodnih heroja 10, tel. 42-978

»KONUS-KRZNO« Ljubljana, Tavčarjeva 11, tel. 20-418

NAŠI PROIZVODI — JAMSTVO ZA KVALITETO!

Ob desetletnem jubileju časnika TV-15
vsem sodelavcem in naročnikom
ter bralcem lista naše iskrene čestitke.
Uredništvu pa mnogo uspeha v bodoče.

Franci Kolar pripenja Titovo odlikovanje na zastavo slovenskih kurirjev, ki jo drži Drago Miklavc.

Kurirji prejeli visoko odlikovanje

Ob 30. obletnici partizanskih kurirskih zvez Slovenije je bila v soboto, 23. dec. 1972 v klubu poslancev v Ljubljani pomembna svečanost: enota partizanskih kurirjev IV. brigade VDV je prejela odlikovanje maršala Tita — medaljo za zasluge za narod z zlato zvezdo. Odlikovanje je izročil in ga v imenu tovariša Tita pripel na prapor tovariš Franci Kolar. Kot delovni predsednik je vodil svečanost Franc Fojkar.

Slovesnosti so se udeležili nekdanji kurirji iz raznih krajev Slovenije. Med njimi so bili tudi gostje: Jože Gerbec, glavni direktor ZP PTT Slovenije in njegov pomočnik Jože Dobnik, Dragica Rome, predsednica sekcije vezistov NOV Slovenije, Lojze Malovrh, predsednik pokrajinskega odbora

nad kurirji in vezisti NOV Slovenije pri ZP PTT Slovenije. Na slovesnosti je sodeloval tudi mešani pevski zbor podjetja PTT Ljubljana.

Potem pa so se eni in drugi udeležili skupščine kurirjev. O dosedanem delu je poročal Ludvik Kukavica, predsednik sekcije kurirjev. Nato pa je v razpravi sodelovalo več tovarišev. Vsi so poudarili potrebo po še skrbnejšem obujanju tradicij NOB in obiskovanju zakonitih partizanskih krajev.

Izvolili so nov odbor, za častnega predsednika pa LUDVIKA KUKAVICO. Odposlali so tudi dvoje pisem: tovarišu TITU in tovarišu KARLU PRUŠNIKU GASPERJU. V prvem so se kurirji zahvalili za odlikovanje, poudarjajoč, da si bodo na vso moč prizadevali za uresničevanje njegovega pisma. V drugem pa izražajo vso podporo koroškemu rojakom v boju za najosnovnejše pravice slovenskega človeka. Obema so tudi poslali s podpisi knjigo KLICE GLAVNI ŠTAB.

D. MIKLAVEC

POJASNILO

Zadnja številka »TV 15« je bila zaradi tiskarskega škrafa napačno oštevilčena kot št. 51. V resnici je bila to dvojna številka: 51—52, tj. zadnja številka letnika 1972.

UPRAVA »TV 15«

PODJETJE ZA ORGANIZACIJO IN GRADITEV INVESTICIJSKIH OBJEKTOV

STANDARD-INVEST

LJUBLJANA
Celovška cesta 89

organizira graditev naselij na območju občine Ljubljana-Šiška:

- soseska 6 s 3.250 stanovanji
- soseska 9 — Koseze s 1.200 stanovanji v terasastih hišah ter 400 enodružinskih hišami
- soseska 8/1 s 400 stanovanji
- soseska 4 — Stara cerkev s 84 stanovanji in novim poslovnim centrom Šiške
- naselje Preska pri Medvodah z montažnimi enodružinskimi hišami

Izdeluje:

- Stiker-zidne elemente v lastni tovarni gradbenih elementov ob kamniški prog v Industrijski cesti.

Vse podatke o prodaji stanovanj, poslovnih prostorov, garaž ter stiker-gradbenih elementov dobite v prodajni službi podjetja, Ljubljana, Celovška 89, telefon 57-477 ali 55-475.

Kontrolirajte svojo težo, dokler ne bo prepozno!

Tehtnica NEVA prinaša:

- vitko linijo
- zadovoljstvo
- zdravje

OSEBNA TEHTNICA

NEVA

TV-15 se zahvaljuje

Ob 10. obletnici »TV 15« se iskreno zahvaljujemo vsem podjetjem oziroma njihovim delovnim kolektivom in samoupravnim organom, ki so oglašali v našem listu in s tem prispevali za njegovo izhajanje precejšen del sredstev.

Prav posebno pohvalo zaslužijo za količinsko sodelovanje z našim listom podjetja: Brest Cerknica, Lek Ljubljana, GLIN Nazarje, Konstruktor Maribor, in Delo v Ljubljani.

Zahvalo smo dolžni tudi naslednjim: Termoelektrarna Trbovlje, LIP Litija, Komunalno in stanovanjsko podjetje Litija, Donit Medvode, Koteks-Tobus Ljubljana, Mehanika, gost. podjetje Rudar iz Trbovelj, Iskra — obrati iz raznih krajev Slovenije, Lesnina iz Ljubljane, Lipa iz Ajdovščine, Tekstina iz Ajdovščine, vsa cestna podjetja Slovenije razen ljubljanskega, vsa gozdna gospodarstva razen blejskega, Pomurski tisk in založba Mladinska knjiga, dimnikarsko podjetje Beltinci, Tobak iz Ljubljane, Novoteks, Novotehna in Ela iz Novega mesta, TAM iz Maribora, Commerce iz Ljubljane, gradbeno podjetje Beton iz Zagorja, Tegrad iz Ljubljane, obrtna podjetja iz Ruš, Metalplast iz Ruš, Elkor iz Mozirja, TRO iz Prevalj, železarna Ravne, vse občinske skupščine iz Slovenije razen skupščine mesta Ljubljane, Ljubljana-Center in Ljubljana-Bežigrad ter Kranj in Maribor, Kovinoplastika Lož, Tehno-Impeks iz Ljubljane, Libela iz Celja, Color iz Medvoda, Igralnica Casino iz Portoroža, Kemična tovarna iz Podnarta, Signat iz Brestanice, Eta iz Cerknega, Komunalno podjetje Kanalizacija iz Ljubljane, Elektro nabava iz Ljubljane, Konditor iz Ljubljane, Avtobusni prevoz iz Maribora, Delamaris iz Izole, Universal in Združena kemična industrija iz Domžal, Tonosa iz Savelj, Beti iz Metlike, Tekstilindus in Sava iz Kranja, Jelovica iz Škofje Loke, Elma iz Črnuč, Titan in Eta iz Kamnika, IBI iz Kranja in Knjigovodski biro iz Grosuplje.

Prepričani smo, da nam bodo omenjena podjetja naprej naklonjena in da se jim bo v letu 1973 pridružilo še več drugih. Podpora takemu listu, kot je »TV 15«, pomeni plemenito dejanje, saj gre za list, ki ohranja tradicije naše NOB in revolucije.

Prepričani smo, da bodo podjetja varčevala rajši drugje kot pa pri oglaših v »TV 15«, ki je v današnjem času življenjsko potrebno glasilo ne samo za borce, VVI ter rezervne vojaške starešine, marveč tudi za vse druge zavedne državljane, zlasti pa za mladino, ki prevzema naloge svojih očetov in se mora po njihovem zgledu pripraviti, da bo branila domovino, če bo treba.

Se enkrat, podjetjem in ustanovam, ki so nam naklonjene in nam pomagajo, najlepša hvala!

UREDNIŠTVO IN UPRAVA »TV 15«

Tovarna usnjarskih in čevljarjskih strojev

»KOSTROJ«

Slovenske Konjice

IZDELUJE STROJE ZA ČEV-LJARSKO IN USNJARSKO INDUSTRIJO.

OB DESETELETNEM JUBILEJU ČASNIKA »TV-15« NAŠE ISKRENE ČESTITKE VSEM SODE-LAVCEM IN BRALCEM LISTA.

PROMETNA DEJAVNOST: mestni promet v Ljubljani in na Jesenicah. Medkrajevni potniški promet v Sloveniji in drugih republikah. Tovorni promet s tovornjaki in specialnimi vozili v tu- in inozemskem prometu. Poslovalnice so v Celju, Mariboru, Kopru, Radencih, Trbovljah, Zagrebu in Beogradu.

HOTELSKA DEJAVNOST: Bled — GOLF hotel, PARK hotel, Gozd Martuljek — hotel ŠPIK, Velika planina — hotel ŠIMNOVEC, Ljubljana — pension VIATOR, Kotlje — hotel RIMSKI VRELEC, Prevalje — pension POLJANA, Črna — hotel PLANINKA, Metlika — hotel BELA KRAJINA, Semič — hotel SMUK, Črnomelj — hotel LAHINJA, restavracija GRAD.

VIATOR ima sistem žičnic na Veliki planini, na Španovem vrhu in v Gozdu Martuljku

dobro je, če veste

ZE OTROKE IZBIRAJO ZA POLIC UCENJAKOV — V Sovjetski zvezi. S težavnimi tekmovanji so ugotovili najbolj nadarjene šolarje, da se bodo šolali za znanstvene poklice. Med prvim tekmovanjem tekmujejo vse osnovne šole v Sibiriji, da dobijo nadaljnje tekmovalce in končno izmed šeststo najbolj nadarjenih mladih ljudi izberejo sto za šolanje v velikem znanstvenem središču v sibirskem mestu Akademgorodu. Tem izbrancem posvečajo največjo pozornost, tako da so deležni posebnega znanstvenega vodstva med poukom in dejavnostjo v znanstvenih zavodih ter laboratorijih. Namen je, da bi dobili zares prave učenjake, ki bi posvetili največje sposobnosti za razvoj znanosti in znanstvenemu raziskovanju.

OGNJENO OROŽJE SO UPORABLJALI ZE V STAREM VEKU, celo sto let pred našim štetjem, in sicer v Mezopotamiji (Irak), kakor dokazujejo učenjaki, ki so nedavno odkrili prastare katapulte — metalce plamenov. Menda so metali na sovražnika nekašne plamenice, namočene v nafti. Poznali so namreč že zemeljsko olje kot gorivo, ki je ponekod pritekalo na površje in se je marsikje užgalo.

Najtežji človek vseh časov je bil Robert Hughes, rojen leta 1926, umrl leta 1958. Bil je visok 1,80 m, tehtal pa je 505 kilogramov.

OŽENIL SE JE, KO MU JE BILO 115 LET, trdijo za stotidesetletnega Alija Menata, ki živi v goratem kraju v zahodnem Iranu (Perziji). Ko je nedavno obhajal svojo 130-letnico, se je zbralo na edinstveni proslavi 380 njegovih potomcev — sinov, hčera, vnukov, pravnukov itd. Kakšen korenjak je ta možak, vidimo tudi iz tega, da se je kar osemnajstkrat oženil, zadnjič pa se je ženil, kot reče, ko mu je bilo že 115 let, torej pred petnajstimi leti. Še bolj neverjetno se zdi, da je vzel štirinajstletno nevesto in da mu je doslej rodila štiri otroke. Mož ne pije in ne kadi, uživa pa večinoma mlečne jedi in sir. Vedeti je treba, da je še zmeraj čil, da ga noge dobro nosijo, a da je povrh tega celo izvrsten jezdec. Na videz bi mu nihče ne prisodil več kot devetdeset let.

PROMETNO
HOTELSKO
TURISTIČNO
PODJETJE
VIATOR
LJUBLJANA

TURISTIČNA DEJAVNOST: v turistični agenciji VIATOR in poslovalnicah v Ljubljani, v Kranjski gori, na Jesenicah, na Bledu, na Vrhniki, v Kamniku, v Ravnan, v Slovenj Gradcu, v Ljutomeru in v Zagrebu.

Borka »slivniškega bataljona«

Dandanes, ko nekateri hlastajo samo za denarjem, mislijo samo nase in pozabljajo na druge ali jih skušajo celo izkoriščati, se šele zavedamo, kako je naši družbi potrebna človeška solidarnost, vrednota, ki smo jo partizani doživljali in negovali s tolikim žarom. Mnogi borci so na ljubo skupnim koristim pokopali svoje življenjske načrte, postali so pravi simbol žrtvovanja za druge, za pravico in svobodo. Tipičen primer takega žrtvovanja, globoke človečnosti, pravičnosti in tovarištva je Ladica iz Slivniškega bataljona.

Slivniški bataljon je bilo kamuflačno ime za »civilni logor« pod Snežnikom, ki je spadal v sestav Notranjskega odreda kot njegov 4. bataljon. Ladica pa je za vsakega notranjskega partizana znano ime. Gre za Ladico Petrič iz Markovca, deklico s čudovitimi in plemenitimi potezami na obrazu, temnimi očmi in lasmi. Pravzaprav je bila tedaj še otrok. Rodila se je namreč 10. junija 1929, partizanka pa je postala že 2. septembra 1942.

Ladica je bila hčerka zalo razgledanega in razredno zavednega delavca Belemalenskega Ivana, ki je med naprednimi ljudmi na Notranjskem užival velik ugled. Hotela je postati zdravnica, zato se je leta 1941 vpisala na klasično gimnazijo v Ljubljani. Že v osnovni šoli je bila odlična učenka in tudi prvi razred klasične je dokončala z odliko. Toda 10. maja 1942 je njen oče prijel za puško in z Rane gore odšel na Mokro, kjer je opravljal zaupne dolžnosti v štabu Notranjskega odreda. Ladica je tako izgubila vir za vzdrževanje in tudi zavest ji je narokovala, da se mora v krvaveci domovini študiju odpovedati. Na Mestnem trgu v Ljubljani je stanovala pri naših, zelo zavednih ljudeh. Takoj jim je povedala, kam je odšel oče, in ti ljudje so jo brezplačno vzdrževali do konca šolskega leta.

Doma v Loški dolini je Ladica doživela radosti partizanske svobode, premoč okupatorjev in belo izdajo, pobijanje talcev in zavednih ljudi ter požige celih vasi. Neke noči so prišli maščevalci iz gozdov in udarili po belih. Tisto noč je morala iz postelje, slabo oblečena in v jarkih čevljev, torej brez primerne partizanske oprave, da bi se skupaj s sestrico, tremi bratci in mammo Milko izognila umiranju na Rabu ali še hušji usodi. Spomin na tisti strahotni pohod, ki je trajal od polnoči do petnajstih popoldne, je še vedno pričujoč. Podplati na čevljevih so odpadli in čevljevski razpadli, ostala je bosa, žejo in glad pa si je lahko potešila le s kolerabo.

V gozdovih pri Sokolih na Hrvaškem je bilo hudo. Mnogo je bilo partizanov in beguncev, hrane in vode pa ni bilo. Po vodo so morali hoditi 4 ure daleč in še paziti so morali, da je niso zajeli iz zastrupljenih vodnjakov. Tudi hrano so morali pobirati po zapuščenih njivah in požganih vaseh najmanj 3 ure stran od taborišča. Bile so to opečene hruške in jabolka, koleraba, za priboljšek pa krompir. Ladica je bila takrat stara 13 let in dodeljena je bila skupaj z odraslimi v enote, ki so skrbele za prehrano, drva in gradnjo gozdnih zavetišč.

Po vrnitvi s Hrvaškega je bilo malo bolje. Res je bila bosa, a tedaj vsaj še mraza ni bilo. Za vzgojo mladih je skrbel Marjetka Bavec-Sonja. Učila jih je vojaških pravil ter jih miselno pripravljala na napore, ki jih je zahteval boj za svobodo. Učili

so se partizanskih pesmi, celo internacionalo, vsako jutro so pozdravljali razvite zastave. Bili so kakor pravi odrasli borci, le da pušk niso imeli, ker jih je pač primanjkovalo.

S prvim snegom se je za Ladico začelo najhujše. Noge je imela zavite le v vreče, venomer mokre in prezeble. Ob napadu belogardistov in Italijanov na civilni logor 19. decembra 1942 je vsa Petričeva družina rešila le veliko zeleno odejo. Ladica je pograbila šestmesečnega bratca Iva, drugi so lahko sami tekli. Oče se je umikal zadnji, da je lahko kril umik. Zatekli so se pod veliko smreko. Lilo je kot iz skafa. Ognja niso niti mogli niti smeli zakuriti. Mali Ivo je jokal. Da bi ga utišali, so v menažko nastregli malo deževnice in vanjo pomešali koruzne moke ter mu dali, da si je napolnil želodec in se umiril.

Tisto zimo je Ladica ozebla. Na nogah ji je teklo iz 16 ran. Ko je februarja sneg skopnel, so šli brskati po porogiščih na Babno polico in tam je Anton Mlakar našel skoraj čisto nov gojzer, toda samo enega, zakaj drugi je bil zgorel.

»Ladica, ta čevlji bo pa ravno zate. Malo je velik, zato ga boš lahko obuvala na obe nogi,« je dejal.

In res je Ladica tako delala. Obuvala je čevlje enkrat na eno, drugič na drugo nogo, da je imela vsako nekaj časa na suhem in na toplem. Kasneje so ji prinesli iz doline ženske čevlje do kolen, žal pa so bili za dve številki premajhni. Veliko je trpela in si skoraj pokvarila noge, ker je morala v taki obutvi prehoditi celo pot od Snežnika do Gorjancev, poleg pa še vso dolgo pot nositi komaj leto dni starega bratca Iva.

Petričeve je 10. aprila 1943 doletela zla usoda. Oče Ivan je padel na Cinkovcu, padel je tudi Anton Mlakar z Babne police. Zupanov iz Kozarišč se je hvalil, da je ustrelil Belemalenskega Ivana, zato so mu Italijani dali za nagrado 10.000 lir, ki jih je potem z belimi pajdaši zapil v Starem trgu. A prišel je dan obračuna...

Petričevi so se naselili v opuščeni domačiji v Bereči vasi. Z njimi je bila tudi Mlakarjeva mama iz Viševka. Tudi tam se jim je v začetku slabo godilo. Šele potem je bilo nekoliko bolje, ko jih je s hrano, obleko in obutvijo oskrbel Sercerjeva brigada. Bilo pa je tam tudi nevarno. Dvakrat so morali bežati, enkrat celo skozi semiški tunel tja do Planine na Mirni gori. Trikrat so jih iskali metliški belogardisti, da jih pokončajo.

Ladica si je tedaj zdravila noge, iz katerih je teklo. Rekli so ji, da ima kostno jetiko in nobeno zdravilo ni pomagalo. Po kapitulaciji Italije pa je nekoč prišepala v Metliko. Uzrl jo je tamkajšnji lekarnar in ji pomagal. Dal ji je hipermangan in dermatol prašek ter jo naučil, kako naj si neguje in povija noge. Po kakih treh mesecih so se ji naposled rane zacelile.

Na pomlad 1944 se je pridružila Matiji Milavcu z Ravnika ter odšla k stari mami na Bloke. Tam se je prijavila v bolničarski tečaj, ki je bil v Beli krajini. Teorijo so poučevali v Črnomlju, na prakso pa so hodili v civilno bolnišnico Kanjarica. Ladica je tečaj uspešno končala, nakar je postala bolničarka civilne partizanske bolnišnice v Starem trgu pri Ložu. Tu je doživela mnogo hudih dni. Tudi tam je bila hrana slaba, manjkalo je zdravil. Imeli so eno samo injekcijsko iglo, od nekdaj se je bil zanesel tifus... Decembra 1944 se je v Markovcu vrnila vsa Petričeva družina. Črnorokeci so jih iskali, da jih pobijejo... Naposled je bilo konec tudi tega nasilja. Prišla je svoboda.

»Morda se malo čudno sliši,« pravi Ladica Petrič, poročena Štrif, »da mi je bilo najhujše ravno ob osvoboditvi. Svoboda, toliko časa smo jo pričakovali, že 1942 so nam govorili da bo konec vojne čez tri mesece, potem je bilo treba še toliko prestati zanj. Prišla je. Vsi so se je veselili, jaz pa sem se šele tedaj zavedla, kaj sem izgubila v boju zanj. Oče je padel, mati je bila na smrtni postelji, bili pa smo brez vsega. Celotna naša hiša in stanovanje so si bili prilastili drugi. Oblast nam ni mogla dosti pomagati. Ko je umrla mati, nismo imeli niti za krsto. Z očetovo smrtjo sem veliko izgubila, ker sva si bila z očetom tako blizu in istih misli, z materino smrtjo pa so bili pokopani moji načrti, da bi študirala in doštudirala medicino. Odkrila sem se teji želi. Morala sem poskrbeti za sestrico in brate, da bi z mojo pomočjo vsaj oni končali šole. Spoznala sem, da je otrok brez staršev kljub vsej pozitivni zakonodaji lahko velik revež, če nima nikogar, ki bi se zavzel zanj,« je trpko pripomnila Ladica.

FRANCI STRLE

Ladica Petrič iz dni, ko je sestric in bratcem nadomestovala padlega očeta in umrlo mater.

Z decembrom se dan skrajša v pravega prilikavca, noč pa razpotegne v gospodujočo mrzlo gospo, ki se prav do svetnika Tomaža bojuje slednjo minuto za nadlodo. Sveti Tomaž pa se pri vsem svojem cincanju naposled odloči in noči pokaže hrbet, medtem ko odkrito stopi na stran skrajšanega in zatrdnega dne, ki se veselo prevesi in vztrajno raste in širi. Noč se mu pokorno odmika in se polagoma in sčasoma spreminja v slabotno in krotko senco svoje prejšnje moči.

V teh dneh zaplešejo prve snežinke. V podivjani burji, ki piska v oknih in dverih, tuli v ostrešju in drevu, vrto-glavi po dvorišču kot splašeni konj. Če le more pograbi klobuk na glavi komurkoli, ga vrtinči po zraku in ga naposled odloži v jarku, v odročni kotanji ali vrtiči kot bi hotela reči: »No, zdaj pa imaš.«

Burja je nasploh velika nagajivka. Otroci, željni smučanja in sankanja, pritisnejo nosove na šipe in pravijo: »Glejte, glejte snežinke! Sneg!«

Tedaj pa, kot da se je prestrašil burje in snežink, priskaklja po trati k zeljniku, kjer iz zemlje strlijo zeljnati štori, čisto navaden zajec.

»Lačen je,« menijo otroci. »Storov naj se nahrusta, da ne bo lačen!«

Zdaj se iz zamišljenosti predrami ded, ki je sedel ob peči, iz katere se čuje žuborenje ognja.

»Žuborenje v peči je lepa pesem,« pravi. »Kadar burja praska po šipah in plešejo snežinke in je večer, je čas za pravljice. Le radio mora molčati, pa televizija.«

Ded se je bil vrnil s polja še preden so bile začele naletavati snežinke. Rad ima take sprehode, kjer podoživlja svoje življenje. Od spomladi do jeseni se ravna po letnih časih. Živi z njivami, poljem in gozdom, s petjem ptic, z delavnostjo mravelj in čebel. Se posebej pri srcu mu je dozorevajoča jesen, ko drevje otrese svoje sadove, ko pod nogami zašumi listje in dobijo smreke božajočo barvo za oči, ko macesni zarđjo kakor ognjeni zubli. Rad ima jesenska dremava jutra, ko se pred rahlo

Črtomir Šinkovec:

KADAR ZAPLEŠEJO PRVE SNEŽINKE

zaspanim soncem umikajo in plahnijo megle, žarki pa pobožajo v bregu nrtvice radovedno mežikajoče ozimline.

Da, ozimina, neumnica, bi kar rasla, čeprav je na pragu zima.

Jesen je sploh nekaj posebnega. Iz vrtov diši po krizantemah, po jasah se ponujajo gobe, studenci narastejo v kloketajoče se potoke. In preden zaplešejo prve snežinke, se hramom približajo urabci in sinice. Veverice si iščejo na vrtu orehov, kot da so pobrale že vse lešnike in žir. In zrne v hramih, namenjeno setvi, se že prebujajo globoko v sebi in ugotavlja:

»Treba je pripraviti kati, da spomladi ne bomo v sramoto zemlji in soncu, da ne bomo v žalost sejalcu.«

Ko polagoma noč, ki še ni bila prispela do svetnika Tomaža, zavesi okno s temnim pregrinjalom, raste praznično vzdusje. Skozi širanjno pri pečnih vratih prihaja pramen svetlobe: ocenj je močnejši od noči in veje po sobi prjetno in toplo.

Otroci se zdaj zgrnejo, obkrožijo deda in ga prosijo:

»Dedek, povej pravljico!«

»Pravljico si želite,« se začudi ded.

»O Rdeči kapici?«

»Ne, to smo že slišali.«

»O Spehovi Neži, ki je bila popila samoga šmenta.«

»Ne o Neži! Potem nas je strah.«

»Pa vam povem zgodbo o mladi partizanski kurirki Marjanci.«

Otroci so utihnili, se posedli in zazrli v deda, ki je pripovedoval:

»Bilo je v decembrskih dneh leta 1944. Sneg je pokrival zemljo in mraz je škripal pod koraki. Vasi ob Trnovskem gozdu je vznemirjalo lajanje sovražnikovih strojníc, ki je oznanjalo novo ofenzivo.

Belogardistom, ki so se bili prelevili v domobrance in so se v senci nemškega orožja čutili na varnem, je bil zadnje čase, kot petelinu na gnoju, zra-stel greben. Iz postojanke v Podcolu so čedalje pogostejše vdrali na osvobojeno ozemlje in bili mojstri najbolj črnih zločinov. Iz Dolge vasi so že bili odpeljali učiteljico Ljubo, jo ob glavni cesti do golega slekli in do smrti mučili. Mrtvo so založili v grmado smrekovih vej pod cesto.

Tudi Marjanca je bila kurirka in obveščevalka. Čeprav je bila še mlada, je iz mesta, kjer je bila nemška postojanka, nosila obvestilo o sovražnikovih naklepih, obveščevalcem na osvobojeno ozemlje. Nekega decembrskega jutra, ko je nesla na javko važno pismo, sta pred njo sredi gozdne steze kakor iz zemlje rasla dva domobranca. K sreči je imela še toliko časa, da je pisanje vtaknila v usta in ga pojedla.

Ker sta bila domobranca z njo odurna in surova, je bilo očitno, da je izdana. Pomagal ji ni noben, še tako zviti izgovor. Zdelo se je, da sta našla pravi plen. Nesramno sta jo pretipala in preiskala, nato pa jo odgnala kot zločinko v podolsko postojanko. Tu sta jo vrgla v luknjo, brlogu podobno klet. Ko so za njo zapahnila vrata, jo je ob-jela črna tema. Skrušena je sedla na gola tla k vlažni steni in ves neskončni dan premišljevala o svoji usodi, kaj se z njo utesne zgoditi.

Ko je spet zahreščal zapah in so se odprla vrata, se je zunaj že mračilo. Domobranec je vanjo zarenčal: »Ven, svinja partizanska!«

Zunaj so jo obkolili še trije oboroženi in očitno beli pajdaši. Marjanca se je zdrla, ko so ji v roke potisnili kramp in lopato. Nato je eden od treh siknil: »Marša!«

Ustavili so se na majhni jasi v gozdu za vasio, kjer so Marjanci z naperjenim orožjem odkazali, kje naj koplje. Kje naj koplje sebi grob. Enega so določili za stražo, drugi trije so se nekoliko oddaljili, se pijano krohotali in kadili.

Marjanca se je nekako vdala v svojo usodo. Le čudež ji lahko prinese rešitev, je pomislila. Vendar je počasi odbrskala sneg in obotavljaje udarila s krampom v skorjo zmuzle zemlje. Ni se podvizala, toda jama je z vsakim udarcem postajala globlja, z vsako lopato odmetane zemlje je grozljivo postajala podobna pravemu grobu.

Cez pokrajino se je v večer razlil glas zvonov, na vzhodu se je na jasno nebo povzpental žolti mesec. Pesem zvonov in mesečina, ki se je bila razlila v decembrski večer, je Marjanco prebudila iz brezčutne otopenosti. »Kako lepo je živeti,« je pomislila in kot blisk jo je prevzela misel na beg. Tvegati, saj ji ne preostane drugega kakor smrt. Nagonsko kakor žival je pretehtala možnost pobega. Do gozda je le nekaj korakov. Trije stražarji se vneta o nečem pogovarjajo, četrti, katerega oči niso bile več tako kačje zapicene vanjo, si prižiga cigareto. Nekatje v bližini je odjeknil osamljen strel... Stražarji so se vrgli v sneg.

V tem hipu je Marjanca po bliskovito, kakor zver iz kletke, planila iz lastnega groba. Skok, dva, tri... Ze je bila sredi zasneženega grmlja in dreva... Za njo se je vsul krik in drdranje brzostrelk... Marjanca pa je bežala, bežala, bežala od smrti v žiljenje. Kot srna je preskakovala skale in kotanje, spretno kakor veverica se je pretikala skozi goščavo... Globoko v gozdu je bolj padla kakor pa sedla v sneg... Prisluhnila je... Spet je odjeknil strel... Mimo se je pripodil srnjak... Znova se je z novimi močmi pognala v strmino, se oklepala vej in debel; z zadnjimi močmi je dosegla greben in se stisnila za previsno skalo, kjer je bilo koprno in zatišje. Ni bilo več korakov, ne strela, le veter je pošumeval v vrhovih smrek, ki jih je obžarjala mesečina. Na visokem temnem nebu so se prižigale zvezde...

Marjanca je navdala čudovita sladka zavest:

»Rešena!«

Ded je utihnil, otroci, ki so bili tihi, zatopljeni v pripovedovanje, so zaslišali materine besede:

»No, pridite, večerja je na mizi.«

o mladih in za mlade

Ko spregovori srce...

POGOVOR NAŠE SODELAVKE Z DORETOM KLEMENČIČEM-MAJEM

Koga le ni pozval v boj klic domovine! Delavce, izobražence, kmete, študente, umetnike... Pripovedujejo, da je bilo včasih treba pozabiti tudi tisto, kar si najbolj ljubil, dejala bi, kar ti je pomenilo življenje. Kako krut je bil tisti čas! Mnogi so padli, mnogo gorja je utonilo v pozabo. Tisti pa, ki so kljubovali krvavim viharjem in preživeli, živijo in z njimi živijo spomini.

Ob tem se mi ustavijo misli, ko sto-

se zaprl v svoj svet, svet ene same želje: premišljevanja, kako bi čimprej pobegnili.

No, ker pa sreča vedno le ni opoteča in navkljub tistemu, da gre v tretje rado, je Dore Klemenčič-Maj novoletno noč 1943/1944 preživel doma med Slovenci.

»Bil sem v 14. diviziji, preden se je odpravila na pohod na Štajersko. Bili smo na Suhorju. Tu je bila kulturniška

»Med ranjenimi je bil tudi fant šestnajst ali sedemnajst let. Razneslo mu je spodnjo celjust in hranili so ga lahko samo po cevki. Se danes ga vidim. Same oči so ga bile... In kako žalostno je gledal tisto novoletno potico! Niti koščka ni mogel pokusiti, niti za željo ne. Da, o praznovanju, kakršno je danes, med nami takrat še sanjal ni nihče.»

»Umetnik ste, slikar in grafik... Kdaj ste začutili v sebi ljubezen do tovrstnega ustvarjanja?

»Mama mi je pripovedovala, da sem že frkolin nenenno iskal svičnik in risal!«

»Kako ste svojo umetniško žilico uskladili z borbami in kje ste dobili material?

»Za material je bilo res malo teže. Po šolah smo iskali stare risanke... In kdaj sem risal? Vsak trenutek počitka sem izrabil, najraje na kakašni jasi.«

Potem vprašam spet, če so se tiste risbe ohranile.

»Seveda, saj bi ti jih pokazal, pa jih je toliko, da jih še dvigniti ne morem!« de smeje nekam razigrano in veselo. Ko gledam veliko škatlo na tleh in na mizi zajeten kup prav takšnih spominov, se ne morem načuditi, kako se je vse to ohranilo. Resnično, kar gledala bi jih. Kot bi za vsako posebej vedel, kje jo hrani, spretno poišče eno izmed njih in mi jo pokaže. »Vidiš, ta je nastala med ranjenci v Gradcu, vzemi jo in jo pokaži še drugim mladim bralcem.«

Za tragičen konec 14. divizije vem, in ko vprašam o teh dneh, mi zaupa, da ga je pravzaprav povedel, da gre na Primorsko, verjetno rešilo smrti.

»Dovolj bo tega!« se mi zdi, da mi veleval portret smejočega se dečka tam na steni. Ker me vse suno zanima, postane pogovor eno samo vprašanje. Sicer pa tovariš Klemenčič meni, da je radovednost obetajoča čednost. Nasmehne se, pogleda sliko z nekakšno ljubeznivostjo in pove: »O, to pa je moj sinel!« Tudi on je slikar, trenutno služi domovini v postojnski garniziji. Zdaj urejam njegove in svoje razstave na Primorskem, mi še pove.

Opazujem slike in še vedno kaj novega odkrijem. Pred vojno je bil Dore Klemenčič profesor likovne vzgoje v Banjaluki in je tam naredil mnogo slik in risb, ki jih je v začetku vojne skril pri neki sodelavki. Potem mi pokaže eno izmed slik. Na več mestih je »ranjena« in predstavlja pravo zgodovino. Marico Husovo, njegovo sodelavko, so takrat ubili. Ima tudi sliko in madež na njeni hrbtni strani, ki priča o tistem strašnem dnevu. »Slika predstavlja šopek nageljnov...« tiho sklene. Ne vprašujem več, ker vem, da je moralo biti strašno.

Želim pregnati žalostne spomine, opazujem portrete smejočih se obrazov, prelepih pokrajin, in s tovarišem Majem kramljam o današnjem času. Za konec sem ga hotela pobarati, kakšne so njegove novoletne želje. No, takole pa izgleda odgovor, povedan pred vprašanjem:

»Denar mi ne pomeni življenja. Da imam le za sproti! Vse vložim v material. Lahko bi začel prodajati slike, hitro bi zaslužil. Toda kaj bi mi pomagal denar, če ne bi imel slik...« pove, ko sem se že skoraj poslovila.

(In ker je pri nas silno moderno, imeti čimveč iz tujine, sem ga še vprašala, kje kupuje barve, pa je dejal, da so AERO-ve čisto dobre!)

Da, takšen je bil Dore Klemenčič-Maj!

ALENKA TRONTELJ

jim pred vrati ateljeja slikarja in grafika Doreta Klemenčiča-Maja... Pozvonim... in ko tretjič zabrni zvonec, se odpro vrata. Pred menoj stoji znana mi, živa podoba s fotografij: velik, plečat mož sivih, daljših las. Ne, ni mu podoben, a vendar me spominja na Prešerna. Morda je to le neka neznana sila, ko stojš pred velikim človekom — umetnikom in se zdiš sam sebi tako majhen. Že po prvih besedah spoznaš, da je vse to odveč; njegov umetniško obarvani nasmeh te v trenutku opogumi.

Mož, pred katerim stojim, je eden izmed tistih umetnikov, ki se je odzval klicu domovine. Obiskala sem ga, da bi mi povedal kak utrinek iz spominov tistega, »česar se pozabiti ne da«. Toda, ko sem vstopila v njegov delovni prostor, kjer ustvarja menda že tri desetletja in kjer preživi večino svojega življenja, sem pozabila na svoje opravilo. Že dolgo sem si želela stopiti v atelje tega slikarja, a nikdar nisem upala, da se mi bo ta želja kdaj uresničila. In zdaj so mi hotele objeti oči vse hkrati. Kako tudi ne! Vse te čudovite slike... Ko spoznaš še njihovega očeta, so ti še bolj privlačne.

Za ogledovanje bom imela še čas med pogovorom, si ukažem in se lotim opravila s prošnjo, da bi mi povedal kaj o čakanju novega leta med vojno. Zdaj sede za svojo obloženo mizo in upre pogled na steno, polno slik. »Med vojno smo imeli štiri novoletna praznovanja, če temu lahko tako rečeš.« začne počasi pripovedovati.

»Prvo silvestrovo noč sem preživel v Banjaluki, ko sem bil ravno izpuščen iz nemškega taborišča. Bil sem mobiliziran k hrvaškim domobrancem, pa sem prenašal municijo partizanom. To moje početje ni ostalo tako dolgo časa skrivnost. Bil sem izdan, in spet so me zaprli, in ker mi niso mogli ničesar dokazati, so me izpustili. Potem sem se nanotil k partizanom, a so me spet ujeli. Tokrat četniki! Drugo silvestrovanje sem preživel med mrkimi ljudmi, ki tega praznika soloh ne praznujejo. Takrat sem

skupina: Nada Vidmarjeva, Kajuh, Vera Hreščakova, Marolt-Špič, le Belača ni bilo med njimi. Imeli smo miting, prepevali smo. Nada in Vera sta nam peli šaljive pesmi o fašizmu na melodijo Beraške opere. Takšne zbadljivke so bile partizanom in sploh poslušalcem najbolj všeč!« sklene.

Brž vprašam, če ga na tiste dni veže še kakšen poseben spomin. Zamislil se

Želja

Tovarišica nam je pri pouku pripovedovala o grozotah vietnamske vojne. Najbolj se nam smilijo otroci, ki doživljajo vse hudo, kar prinaša vojna. Pripravili smo zbiralno akcijo za vietnamske otroke. Vsak učenec je prinesel vsaj skromno vsoto. Na pamotu v razredu smo naredili razstavo slik in sestavkov o vojni v Vietnamu.

Otrokom Vietnama želimo, da bi v novem letu 1973 v njihovi deželi končno le zavladal mir in da bi živeli brezskrbno mladost, kot jo živimo otroci v naši domovini.

DUŠAN ČRNIGOJ

je in pripoved steče tekoče, dogodek sledi dogodku. Le kako bi lahko vse zabeležila!

»V diviziji smo imeli tudi ranjence, ki so jih potem vozili v Dalmacijo... Bela krajina je bila sicer osvobodjena, toda povsem izčrpana. Revščina je domovala povsod. Še vina v tej vinorodni deželi je bilo malo. Najbolj se spominjam, kako so belokranjska dekleta pometla vse kašče, zbrale moko, maslo, preostanek posušenega grozdja, spekle potice in jih prinesle ranjencem.«

Dore Klemenčič-Maj za nekaj časa utihne, nato nadaljuje:

sem želela, ne bom uspela povedati. Kramljanju smo podaljšali življenje še za leto dni, in ker mi, resnici na ljubo povedano, včasih že kar manjkujeta bed, ne bo nič napak, če bom nekaj že napisanih želja in napotkov prihranila za prihodnje leto.

Seznanila vas bom le z nekaterimi novostmi:

Berilu za mlade smo dodali »in o mladih«, seveda v že ustaljenem uokvirjenem prostoru. Včasih vas bom obiskala, če pa ne bom utegnila, vas bo kdo drug. Povabite nas in se pripra-

vite na pogovor. Kaj pa mi najraje pišemo, veste sami. Če povem še za slikanico Mileta Pavlina in Evgena Sajovica »Podrti upi«, ki jo boste lahko v prihodnjih mesecih spremljali na zadnji strani našega časnika, bo koš z novoletnimi darili že kar izprazen. Za vaš trud in pozornost je to skromna zahvala, toda storili smo, kar je bilo v naši moči.

Ob koncu tega novoletnega kramljanja mi dovolite, da vam v imenu uredništva in v svojem imenu zaželim srečno leto 1973!

M I L E N A

Čestitka

Se še spominjate, draga tovarišica Milena, sodelavke Nataše? A tudi če se je ne, vam ne zamerim, kajti resnično preveč od nje sem si vzela. Ne najdem in ne najdem časa, da bi obiskala kako partizansko mater, kekega borca in ju vprašala o težavnih dneh narodnoosvobodilnega boja. Vem, da bom morala na pot, in to kmalu. Toda zakaj samo obljube, tudi z dejanji se je treba izkazati! Čvrsto bom zagrabila za pero in ne bom ga izpustila. To je dolžnost nas mladih. Čas hiti in ne dovolimo, da bi tonili v pozabo spomini tistih, ki so toliko žrtvovali za naše življenje.

Dragi bralci in bralke!

Novoletni čas je in dovolite mi, da vam prek našega »TV 15« zaželim v letu 1973 mnogo lepega: da bi občutili ljubezen vseh nas mladih in da bi bili skupaj ena sama srečna družina.

NATALIJA KALIN

Ukana

Marjan, kurir Kozjanskega odreda, je večkrat prenašal pošto čez Sotlo na Hrvaško. Nemci so ob neki postavi več metrov visoko ograjo in jo ovili z bodočo žico. Povrh so postavili še smrtonosne mine. Marjan pa si je napravil luknjo in stezico tam blizu Sodne vasi... Največkrat je prenašal pošto ponoči, isti dan pa je prišel blizu meje še ponedel. Dolgo je premišljeval, kako o se najvarneje izmuznil, potem pa je pohtel pravo ukano.

Tik ob meji so obirale koruzo Ivičeva in Kajbetova dekleta. Pri njih se je sicer največkrat oglašil, pa jim je tudi zdaj hitro zaupal svojo potegavščino. Skupaj so stekli v hišo in Marjan je oblekel Maričkino krilo, jopico, predpasnik in ruto. »Marjan, nisi še prava Marjanca, kar poglej svojo bradico!« se je nasmejala Marička. »Eh, nič ne skrbite, dekleta, samo kakšno mažo mi po-

iščite!« je odmahnil Marjan. Medtem ko so iskale mažo, si je Marjan z britvijo ostrgal prirastek na bradi. Dekleta so ga potem tako imenitno našminkala, da se je v hipu spremenil v brhko Marjanca.

Skupaj so krenili na njivo med koruzo. Smeh, ki jih je spremljal, je nenedoma zamrl. Po stezi so prihajali trije graničarji s psom. Šli so naravnost k dekletom. Tisti s psom se je ustavil pri Marjanu, se zasmejal in ga hotel pobozati. Marjan je sramežljivo pogledoval in se zahihital, kot bi cvilil. Nemcu se je začel umikati z drobnimi koraki, kakor da bi poskakovala prava deklica. Oblivala ga je vročina, da se je v Maričkini obleki ves spotil. Rešila so ga dekleta, ki so se začele šaliti z Nemci. Marjan je tako v miru pridrobil do hiše in jo potem za hišo ucvril v bližnji gozdič. Moral je počakati do noči, da je lahko srečno prenesel pošto prek Sotle.

Danes je tovariš Franc Jakopina-Marjan priljubljen kmet v Olimju pri Podčetrtku. Večkrat se rad spominja nevarnega in hkrati smešnega doživljanja, saj je bil resnično nenačuden. Rešila ga je ženska obleka. Kapo je potisnil po strani in se smejal, ko je pripovedoval o svojem doživljanju. Mislim, da je bil zvit in hraber kurir.

LUCKA LESNIK

kramljanje

Kar gostobeseden novoletni pomenek sem pripravila. Potem me je obiskala Alenka in prinesla pogovor z Doretom Klemenčičem-Majem, na uredniški mizi sem zagledala utrinek iz partizanskega življenja Franca Jakopina-Marjana, lepo željo otrokom v daljnem Vietnamu malega Dušana pa pisemce Natalije Kajin. Kdo bi lahko naštel vse prispevke, ki ste mi jih poslali za praznično številko! Uvidela sem, da vam vsega, kar

UČINKI UKREPOV PROTI NELIKVIDNOSTI

O učinkih ukrepov proti nelikvidnosti kaže v občinah še pravočasno spregovoriti tudi zato, ker jih bo občutilo veliko zaposlenih. Tako naj bi od 1. januarja v Sloveniji 14 odstotkov zaposlenih ali 65.000 prejemalo manjše osebne dohodke, 84 delovnih organizacij z okrog 30.000 zaposlenih bi morale iti v sanacijo, medtem ko bi morale delovne organizacije z okrog 40.000 delavci, ki poslujejo z izgubami, preusmeriti proizvodnjo ali se povezati z gospodarsko sposobnejšimi.

Komunist, 22. XII. 1972

PRAVICA NA »DAVČNE OLAJŠAVE«

Verjetno bodo med procesom v aferi »Metalium« v Zagrebu pojasnili, kakšen delež ogromne vsote 360 milijonov novih dinarjev odpade na neupravičeno plačevanje »davčnih olajšav«. Ta delež prav gotovo ni majhen, če upoštevamo, da je glavni napor tega podjetja bil v tem, da je iz uvoženega materiala izdelovalo filtre, ki jih je izvažalo v tujino, kjer so jih zopet zdrobili v surovino, ki so jo spet uvažali za izdelavo in izvoz filtrov in tako v krogu brez konca. Velik del poslovanja je torej obstajal v naporih pridobiti dokument o izvozu blaga, ki kot predmet »visoke predelave« daje pravico na »davčne olajšave«.

Ekonomika politika, 18. XII. 1972

V TREH MESECIH VEČ KOT PREJ V OSMIH

Zvezni javni tožilec je med drugim dejal, da so do začetka decembra v vsej Jugoslaviji odkrili 586 kaznivih dejanj davčne utaje in uvedli več kot 1500 postopkov za ugotavljanje izvora lastnine. A v treh mesecih, odkar je bilo objavljeno pismo, je bilo storjenega več, kot prej v osmih mesecih.

Ali je čutili odpor? Je, in to zlasti v bazi, v občinah. Seveda je tudi več drugih nevednosti, objektivnih in subjektivnih. V SNZ opozarjajo, da jim primanjkuje kadrov, podobna opozorila pa dobivajo tudi iz službe družbenega knjigovodstva, tožilstev inšpekcij, zlasti deviznih.

Delo, 19. XII. 1972

Kmetijska zadruga

STIČNA

pošta

Ivančna Gorica

čestita delovnim ljudem in poslovnim prijateljem z najbolj-šimi željami v novem 1973. letu.

Grozote saigonskih kaznilnic

(Nadaljevanje in konec)

Nekega jutra — bilo je poleti, na otoku je bilo že vroče, čeprav sonce še ni bilo vzšlo — so štirje vojaki odpeljali nekega jetnika iz prvega v drugi oddelku. Po videzu je bil kmet. Na sebi je imel rjavo srako s kratkimi rokavi in hlače iz grobe raševine. Njegov obraz in udje so bili vsi obtočeni, polni potplutb. Pred skupino je stopal guverner — pravzaprav je bil v ospredju njegov trebuh, podoben sodu. Na posled so se ustavili. Jetnikom prvega oddelka je bilo ukazano, naj se zberejo na dvorišču.

»Ta tip, Nam, je ščuval zapornike, naj začno gladovno stavko,« je rekel guverner. »Zato sem ga pripeljal sem: kaznovali ga bomo. Kaj naj storimo z njim?«

Nihče ni spregovoril.

»Kaj naj storimo z njim?« je ponovil guverner. »Govorite!«

Nekdo je rekel: »To je vaša stvar.«

»Tako je,« je dejal guverner. »Torej me pooblašate, da poskrbim zanj?«

Nato je velel stražarjem: »Obesite ga!«

V hipu so z Nama strgali obleko in ga obesili na drevo, pri čemer so mu roke in noge zvezali, da še migniti ni mogel.

»Hajdi, zdaj ga pa še premlatite!« je viknil. Ker ni nihče ubogal, je ukazal vojakom, naj spehajo zapornike naprej. To so storili z izdatno pomočjo bičev in pendrekov. Kljub temu ni nihče hotel udariti po Nammu.

»Ne marate?« je tulil guverner. »No, vam bom pokazal!«

Zalajal je neko povelje in njegovi biriči so pred prepadenimi obrazi več tisoč jetnikov navalili na Nama z biči, krepeli in celo z železnimi drogovi. Nesrečnik še migniti ni mogel. Bil je negiben kakor kos lesa. Sprva je nekaj zakričal, potlej mu je glas zamrl.

Kaj takega nismo prenesli in smo se drug za drugim izmuznili z dvorišča. Rablji pa so nadaljevali grozno raboto in se menjavali pri tepežu. Ves dan je bil mučenec izpostavljen žgoči sončni pripeki. Proti večeru je bilo Namovo telo nabreklo od glave do pete, koža je bila vsa črna. Ko se je zmočilo, so ga vojaki odvezali, toda bil je že na pol mrtev in ni mogel ostati na nogah. Še enkrat so ga obesili in rablji so spet mlátili po njem vso noč, le kdaj pa kdaj so malo počivali in se zamenjali. Drugo jutro se je mučenje nadaljevalo: obešene na sončni pripeki na drevo so topli in spet topli. Ze dolgo se mu ni več izvil krič iz ust in nobenega znaka življenja ni bilo več na njem, pa so še vedno udrihali po njem. Sneli so ga šele ob sončnem zahodu, naslednje jutro pa je truplo izginilo. Zvedeli smo, da so ga ponoči vrgli v morje... »

...Dang Thi Can je nekega dne videla 1500 jetnikov prvega oddelka, ko so odhajali na prisilno delo v gozd. Te jetnike so smatrali za »najbolj nevarne«. Mnogi izmed njih so bili zaprti v temnih celicah, kjer že več mesecev niso videli dnevne svetlobe.

»Pogled na te ljudi je bil pretresljiv. Lasje so jim segali do ramen. Mladeniči so bili prav tako bradati kot starci. Ničesar ni so imeli, s čimer bi si zavarovali glavo, čeprav smo bili sredi poletja in je sonce pripekalo kakor ogenj. Bili so blede in upadli, njihova telesa so bili samo še okostnjaki

Od slabosti so se opotekali. Kako so mogli hoditi do mostu v Ma Thien Lanh? In kako neki so sekali drevje? Starejše jetnike, ki so zaostajali, so neusmiljeno pretepali. Nesrečniki so lovili sapo in obupano vzdihovali: »Umiram... umiram...«

Mnogo jih je imelo težko verigo okrog vratu ali pa so morali nositi na ramenih kroglo, pripeto na verigo, debelo en palec. Pod njeno težo so se opotekali. Bili so v takšnem stanju, da so hodili štiri ali pet ur do delovnega mesta. Les, ki so ga posekali, so morali z verigami in krogli vred znesti v jetnišnico. Ta pohod je spet trajal štiri ali pet ur... »

Srce se nam je trgalo, ko smo jih zvečer gledali, kako se klekaje vračajo s hlodi na ramenih. Mnogi izmed njih so se morali na vsakih toliko korakov ustaviti, kar je imelo za posledico, da so po njih padali udarci z biči in krepeli. Nekaj časa je bilo vse tiho, potem je zapel bič, in spet tišina in spet bič... »

V drugem oddelku je bilo tačas 2000 jetnikov. Tu je bil režim malo manj strog kakor v prvem oddelku. Toda prisilno delo je bilo tu na dnevnem redu, medtem ko so bi-

li jetniki prvega oddelka po cel mesec pod ključem... »

Dang Thi Can je še posebno pomilovala usodo dveh svojih jetniških tovarišic, gospe Ban in »Sestre Sau«:

»Gospa Ban in njen soprog sta bila s severa. Bila sta igralski par: kot igralka sta nastopala v Hanoi, v osrednjih in južnih pokrajinah dežele, pa tudi v Laosu in Siamu. Aretirali so ju, ker sta sodelovala v odporniškem gibanju. On je bil v prvem, ona pa v drugem oddelku. Nekega dne je žena videla moža, ko je odhajal na delo. Bil je grozno mršav in skoraj nag. Vsa v solzah je odrezala od hlač spodnji del, sešila iz njega kratke hlače in mu jih skrivaj izročila, ko se je vračal. Toda straže so jo opazile, strgale hlače na kose in obadva neusmiljeno preteple. Gospa Ban je bila vsa iz sebe spričo usode svojega moža, pa ni mogla ničesar storiti zanj, samo jokala je lahko. Bila je umetnica čustvenega značaja. Kadar je slišala, da so kakšnega jetnika mučili ali da je kdo umrl, ni mogla več spati.

Chi Sau je bila rojena v pokrajini Gia Dinh. Končala je srednjo šolo. Njenega moža so prijeli v Daitu (severno od Saigona), malo prej kot njo. Njuno hčer Hong, staro sedemnajst let, so diemovci vrgli na cesto, in Chi Sau ni vedela, kaj se je potem zgodilo z njo. Zaradi izgube edinega otroka in zaradi groznih muk je malone zblaznela. Ker sta bila soproga vsak v drugem oddelku, se nista mogla nikoli videti. Chi Sau je dobivala živčne napade in je tulila po cele dneve... »

Potem ko so več mesecev prosili, so jetniki prvega oddelka dobili nekoč dovoljenje za kratek obisk pri svojih prijateljih in sorodnikih v drugem oddelku. Dovoljenje je prišlo tako iznenada, da nismo mogli pripraviti stvari, ki bi jih radi dali jetniškim tovarišem. No, nekateri izmed nas so imeli vrečice soli, s katero smo že dolgo varčevali.

Najprej so se odprla vrata ženske sobe. Iz nje je bruhnil neznošen smrad. V prostoru kakšnih 15 kvadratnih metrov je bilo stlačenih 49 popolnoma nagih žensk. Njihova telesa in obrazi so bili prsteno blede, pokriti z madeži. Koža jim je pokrivala suhe kosti. Najstarejše pa so bile pravi okostnjaki z belimi lasmi na lobanjah. Kljub temu samo bile srečne in globoko ganjene... Potem so nas odpeljali v prostore, kjer so bili moški. Prvih dvoje vrat je bilo odprtih, zadnja pa so bila zaprta in zavarovana z železnimi prečnicami. Drugače so bila odprta vsa vrata ob delitvi riža; včasih so jetniki navalili na vse, kar se je dalo zaužiti — na travo in vsakršno zelenje — čeprav so po njih deževali udarci.

Gledale smo skozi reže med prečnicami. Vsi moški so bili nag. Bilo jih je več kot sto. Zgneten so bili v en sam prostor, od koder je vela zadušljiva sopara. Kot bi bili v peči... Pahljali so se z rokami. To je bil nenavaden prizor... Nekateri izmed nas so jih vprašale, kako se počutijo.

»Hudo smo lačni, hudo žejni in hudo nam je vroče. Neznansko si želimo zelenjave, sočivja. Mučijo nas uljesa in garje, med nami razsaja paraliza, griža, tuberkuloza. Smo že napol slepi, noge pa so nam postale črne. Mnogo tovarišev je umrlo.«

»Prinesle smo vam malo soli.«

»Kar odnesite jo in jo hranite zase. Saj je še zase nimate dovolj... Če sama vaša navzočnost nam dviga zavest.«

»Je moja žena Ban tukaj?«

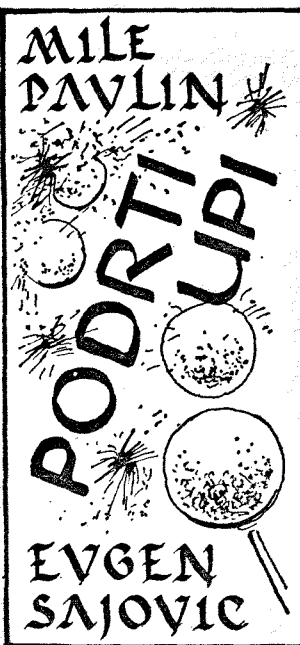
»Da, tukaj sem.«

»Kje si?« »Daj, da te vidim.«

Jetniki so se razmaknili, da se je mož lahko privlekel prav do železnih prečnic. Bil je skoraj slep in ni mogel jasno razločiti obraza svoje žene. Ban mu je stisnila v roko zavojček soli... »

V Poulo Condor ni bilo rednih možnosti, da bi se kopali. Neka bivša kaznjenska mi je pravila, kako je bila nekoč vesela, ko ji je bilo ukazano, naj premeša človeške odpadke v greznici in napravi iz njih gnajlo za guvernerjev vrt. Ure in ure je morala variti smrdljivo gmoto, toda po končanem delu so mi dovolili, da sem se skopala, odlično skopala v res čisti vodi. To je bila edina kopel, do katere sem prišla v Poulo Condorju. Tisti, ki so razkladali ladje na pomolu št. 1, so včasih po naključju padli v morje.

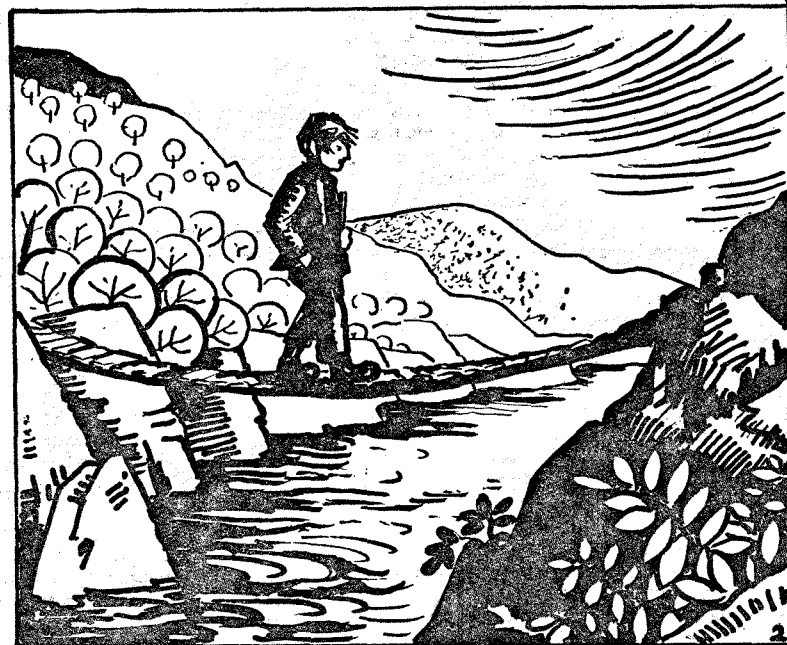
...Po petnajstih mesecih groze so se vrata v »Blok« za tigra odprla. V celicah je bilo petinideset opotekajočih se okostnjakov... Od 1426 jetnikov iz tistih dni jih je več kot 500 umrlo, 300 pa jih je postalo nezmožnih za delo,« je dodal Hai Nguyen z mračnim obrazom. Mnogi so zblazneli. Največ jih je umrlo zaradi skorbuta in škriatinke. Izmed preživelih so skoraj vsi tuberkulozni. To je bila elita vstaje... »

1.

2.

3.

»Danes je zate samo tole pismo,« je dejal dežurni vojaške kurirske točke kurirju komande mesta Janezku. Ta se je razveselil, saj se je vse preveč pogosto pripetilo, da so mu naložili tudi polno vrečo papirja in se je pošteno spotil, preden jo je po ovinkih spravil do svojih. Lahko jo usekam po bližnjici in si prihranim nekaj ur hoje, je pomislil in se podvizal. Niti pomislil ni, zakaj ga dežurni tako sočutno opazuje, še manj pa je vedel, da je v pismu obvestilo iz bolnišnice, da je v njej umrl njegov edini preostali brat.

Janezek se je spustil v dolino, da bi jo prekorajčil in se povzpел na drugo pobočje. Moral je čez reko po mostu na jeklenih vrveh, kakršne si grade kmetje v teh krajih. Toda blizu je bila postojanka italijanskih fašistov, ki so služili Nemcem. Iz bunkerjev so z mitraljezi dosegli tudi: most in zato je Janezek, malo preden je prišel do mostu, skril titovko za srajco, puško pa stisnil k sebi, tako da je ni bilo moč videti od daleč. Zakoračil je čez most in se ozrl proti postojanki. Ne, niso ga opazili, ali pa so mislili, da gre čez most otrok, ne pa partizan.

Potem ko je bil drugi strani reke, se je oddahnil, pokazal figo proti postojanki in jo ubral navkreber skozi gozd. Zvižgal si je veselo pesmico in se ukvarjal z načrti, kaj bo počel v prostem času. Kmalu je bil pri svojih, ki so bili nastanjeni v samotni kmetiji vrh gole strmine, za hišo pa je bil gozd. Izročil je pismo in odšel iz niše pogledat, kaj je pripravil kuhar za kosilo. S precejšnjo skledo na juhi zakuhanega krompirja je sedel pred hišo na hlo in začel slatno jesti krompir. nazadnje pa sesati mozek iz kosti, ki mu jo je navrgel kuhar.